

KULTURHISTORISK
MUSEUM
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

KULTURLAG OG
NEDGRAVNINGER

SOLHEIM UNDER KROKSRUD
VESTRE, 153/4,
RINGSAKER KOMMUNE,
HEDMARK

Oslo 23. AUGUST 2005

**KULTURHISTORISK
MUSEUM**

Gårds-/ bruksnavn Kroksrud vestre / Solheim	G.nr./ b.nr. 153/4 m.fl.
Kommune Ringsaker	Fylke Hedmark
Saksnavn Fradeling av jordbruksområde til industri – Oppføring av lagerhaller	Kulturminnetype Kulturlag og nedgravninger
Saksnummer (arkivnr. Khm) 03/1790	Tiltakskode/ prosjektkode 759028/420593
Eier/ bruker, adresse Gaupen-Invest A/S, Solheim, 2355 Gaupen	Tiltakshaver Gaupen-Invest A/S
Tidsrom for utgravning 21. – 25. juli 2003	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum EU89-UTM Sone 32 nord: 6745832 øst: 594510 1916 IV / 32VNN965497 /Utgave 3
ØK-kart CO 066-5-1	ØK-koordinater X 315853 Y 1129
A-nr. 2003/213	C-nr. C.53536
Id-nr (Askeladden) Ikke lagt inn	Negativnr. (Khm) Cf 27954, Cf 27955
Rapport ved: Ole Christian Lønaas	Dato: 23. august 2005
Saksbehandler: Ole Christian Lønaas	Prosjektleder: Ole Christian Lønaas

Sammendrag.

Bakgrunn for utgravningen er oppføring av to større lagerbygg. Hedmark fylkeskommune registrerte 12 kokegroper, 13 stolpehull, 2 kullflekker/ildsteder og 1 struktur med brent sand innenfor tiltaksområdet.

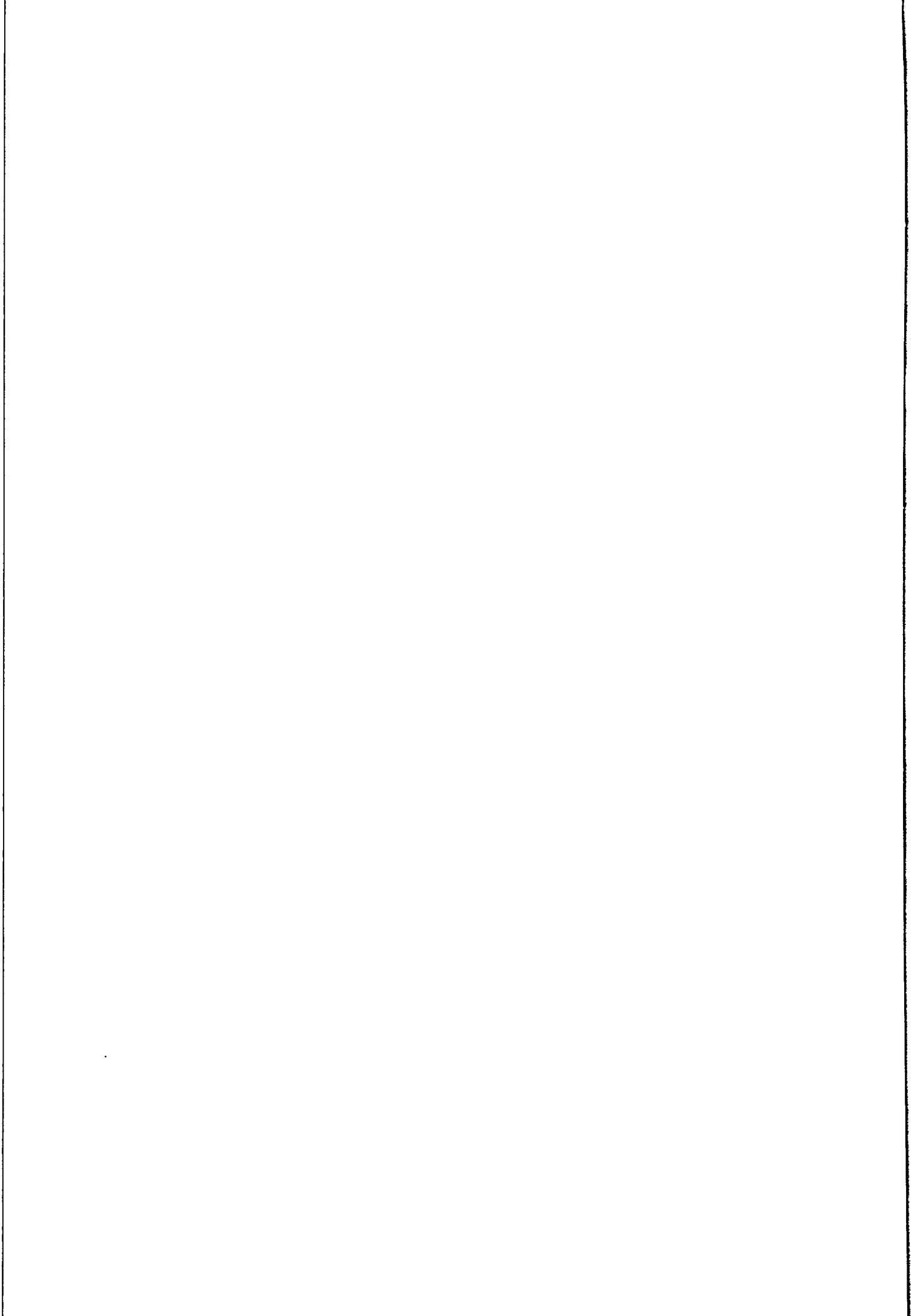
Ved utgravningen ble en rekke av strukturene avskrevet, deriblant samtlige "stolpehull". Flere kullholdige områder med varmpåvirket stein er tolket som rester av kulturlag. Disse er ikke ¹⁴C-datert. Det ble også undersøkt 3 kullholdige nedgravninger med varmpåvirket stein. ¹⁴C-dateringene strekker seg her fra AD1030-1270 til yngre enn AD1655. Nedgravningene er ikke nærmere funksjonsbestemt. Dateringene utelukker at det dreier seg om ordinære kokegroper fra jernalder, og de mangler også det tydelige kullaget som er med å definere den "typiske" kokegropen.

Dateringene viser til aktivitet i området gjennom et lengre tidsrom, fra tidlig middelalder til etterreformatorisk tid. Det er uvisst om nedgravningene og kulturlagene kan knyttes til en middelaldersk og/eller etterreformatorisk gårdsbosetting i umiddelbar nærhet. Nærliggende gårder med navn som *Rønningen* [rydning], *Nysvea* [ny avsviing?] og *Kroksrud* [rydning] kan vise til rydninger i "nyere" tid og indikere at kontinuerlig bosetting her ikke kan trekkes like langt tilbake i tid som for de nærliggende gårdene med endelsene –by –stad og –heim.

De undersøkte kulturminnene kan være et resultat av åkerrydding i middelalderen og senere. Områdene med kull utgjør rester etter omrotete kulturlag med varmpåvirket stein. Den varmpåvirkede steinen kan muligens vise til aktiviteter knyttet til "våtkoking" med bryggestein, i motsetning til "tørrkoking" hvor man benyttet ordinære kokegroper.

INNHALDSFORTEGNELSE:

1. Bakgrunn for undersøkelsen	2
2. Deltagere og tidsrom	2
3. Formidling	2
4. Landskap og kulturmiljø, funn og kulturminner	2
5. Undersøkelsen	3
5.1. Problemstillinger	3
5.2. Metode og prioriteringer	3
5.3. Kildekritiske forhold	4
5.4. Beskrivelse av kulturminnene	4
6. Vurdering av utgravningsresultatene, tolkning og diskusjon	5
7. Litteraturliste	7
8. Vedlegg	8
A. Liste over strukturer	8
B. Liste over kullprøver	9
C. Liste over foto	10
D. Kart og koordinater	12
E. Tegninger	22
F. Bilder	29
G. Avisartikler	39
H. Naturvitenskapelige analyserapporter og ¹⁴ C-diagrammer	42
I. Tilveksttekst	48

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Bakgrunn for utgravningen er oppføring av to større lagerbygg for personbiltyhengere ved Gaupen Henger AS. Hedmark fylkeskommune foretok en arkeologisk registrering av området i perioden 10. - 14. mars 2003. Anleggsarbeidet var da allerede igangsatt. Det ble påvist flere strukturer tolket som 12 kokegroper, 13 stolpehull, 2 kullflekker/ildsteder og 1 struktur med brent sand. Tiltakshaver, Gaupen-Invest A/S, søkte i brev av 20. mars 2003 om dispensasjon fra kulturminnelovens fredningsbestemmelser. Fylkeskommunen anbefalte i brev av 7. mai 2003 Riksantikvaren å gi dispensasjon i henhold til kulturminneloven § 8, 1. ledd med vilkår om en arkeologisk undersøkelse. Universitetets kulturhistoriske museer sa seg enig i fylkeskommunens anbefaling i brev av 30. mai 2003 til Riksantikvaren. Riksantikvaren fattet vedtak i brev av 20. juni 2003, hvor det gis tillatelse til å fjerne kulturminnene med vilkår om en arkeologisk utgravning.

2. DELTAGERE OG TIDSROM

Undersøkelsen ble foretatt i perioden 21. – 25. juli 2003. Ingrid Økland var feltassistent, mens Ole Christian Lønnaas var prosjektansvarlig/feltleder. Det ble benyttet en liten gravemaskin, maskinfører var Henning Syversen fra Brødrene Syversen Anlegg AS. Det var godt vær under utgravningen med unntak av siste arbeidsdag, da det regnet.

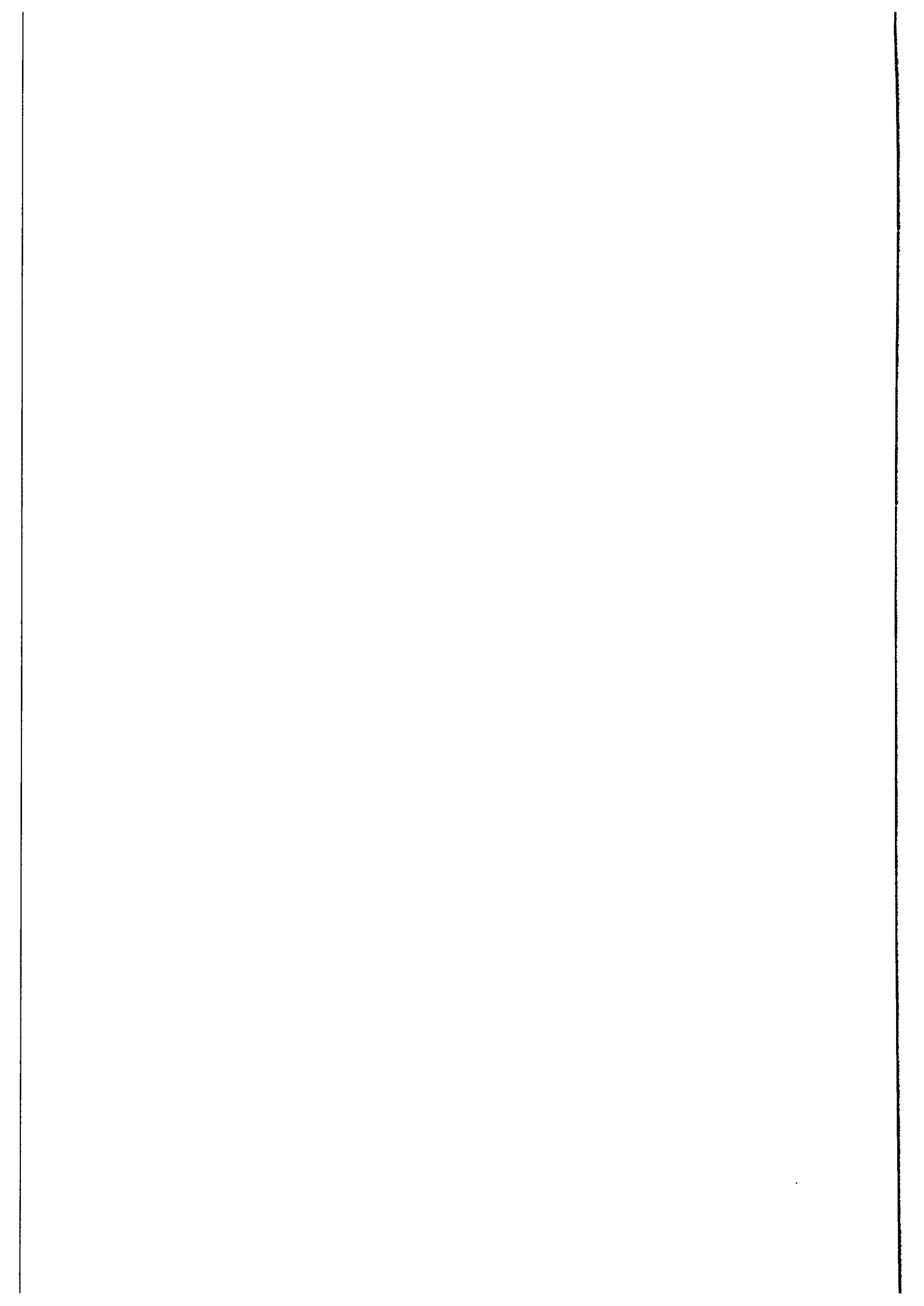
3. FORMIDLING

Tiltaksområdet ligger inne på fabrikkområdet til Gaupen Henger. Under utgravningen var det fellesferie ved fabrikkene, og det var få besøkende innom feltet. Oppføring av lagerhallene har blitt fulgt med interesse i de lokale mediene, og det har tidligere vært skrevet en rekke avisartikler i Ringsaker Blad og Hamar Arbeiderblad. To artikler omhandler den arkeologiske undersøkelsen, se vedlegg:

- 22/7-03. Ringsaker Blad: "Gaupen-utgravning i gang"
- 22/7-03. Hamar Arbeiderblad: "Graver i fortida – for framtida"

4. LANDSKAP OG KULTURMILJØ, FUNN OG KULTURMINNER

Aktivitetsflaten med kulturminnene ligger på eiendommen *Solheim*, 153/4, under matrikkelgården *Kroksrud vestre* i Ringsaker kommune. Undersøkelsesområdet utgjør tidligere dyrket mark. I øst er området avgrenset av en bekk som skal ha fått sitt nåværende løp på midten av 1800-tallet, da cirka 200 svenske gravearbeidere ble satt til å endre elveleiet. I nord og vest er området avgrenset av skog, mens bedriften Gaupen Henger ligger like sør. I følge Oluf Ryghs Norske Gaardnavne er *Kroksrud* nevnt første gang i 1669 (http://www.dokpro.uio.no/rygh_ng/rygh_felt.html):

153. Kroksrud. Udt. krålkksrú. -- Krogbrud 1669. Krogsrud 1723.1/2. *Króksrud, af Mandsnavnet Krok (Krókr), brugt i Norge, om end sjelden, i MA.; endnu i 1743 anført fra Follo (ogsaa kjendt fra Sverige og Danmark, se Lundgren S. 155. O. Nielsen S. 59).

Undersøkelsen fant sted i Gaupenområdet som ligger like nord for Nes og er en del av Ringsaker kommune. Til sammen danner de to områdene en stor halvøy i Mjøsa. Med tanke på at Mjøsa var en viktig ferdselsåre i forhistorisk tid, lå Gaupenområdet svært sentralt plassert i jernalderen. Flere gårdsnavn på nærliggende gårder, eksempelvis Jølstad, Dalby, Haugom og Bjørnstad, indikerer bosetting i området fra eldre jernalder. Gaupenområdet er rikt på kulturminner, og det er registrert flere gravhauger fra jernalderen på flere av de omkringliggende gårdene. Nicolay Nicolaysen har blant annet foretatt arkeologiske undersøkelser av gravhauger på gårdene Sveinhaug og Heram (Hagen 1991:102-104, 116). Gravhaugene i området har ofte en relasjon til øst – vestgående, lave åsrygger. Nord for undersøkelsesområdet ligger en slik åsrygg.

Anders Hagen (1991:138-139) skriver i *Ringsakboka I* at Gaupenområdet er sterkt preget av makteliten og velstanden i romersk jernalder. I perioden 400-800 e. Kr synes dette bildet å endres, men området markerer seg på nytt i vikingtid gjennom flere funn hvor våpen dominerer. Det er innkommet flere jernaldervåpen fra gårdene i distriktet. Eksempelvis er det funnet et tveegget sverd og en lanse på gården Solbjør (C.24513) og et sverd på gården Rør (C.34067). Fra gården Hersau er det blant annet innkommet sverd, sporer og bissel (C.657-663), mens det på gården Sveinhaug er funnet en bredegget og tynnsmidd øks (C.13967) fra en rikt utstyrt krigergrav fra 900-tallet.

Et prosjekt av betydning i Hedmark fylke er *Åkerprosjektet* som har frambragt viktig kunnskap om jernalderbosettingen i Mjøsområdet (Pilø 1993). Det er foretatt få undersøkelser i Ringsaker kommune de senere år. Utgravningen som fant sted på gården Lille Børke av Børke nordre, 30/3, i 2002 bør nevnes (Lislerud 2003). Det ble her undersøkt en større boplass fra jernalderen, hvor det blant annet ble avdekket minst 3 treskipete langhus og 100 kokegroper. Forut for undersøkelsen på Lille Børke var det ikke påvist langhus fra jernalderen i Ringsaker kommune.

5. UNDERSØKELSEN

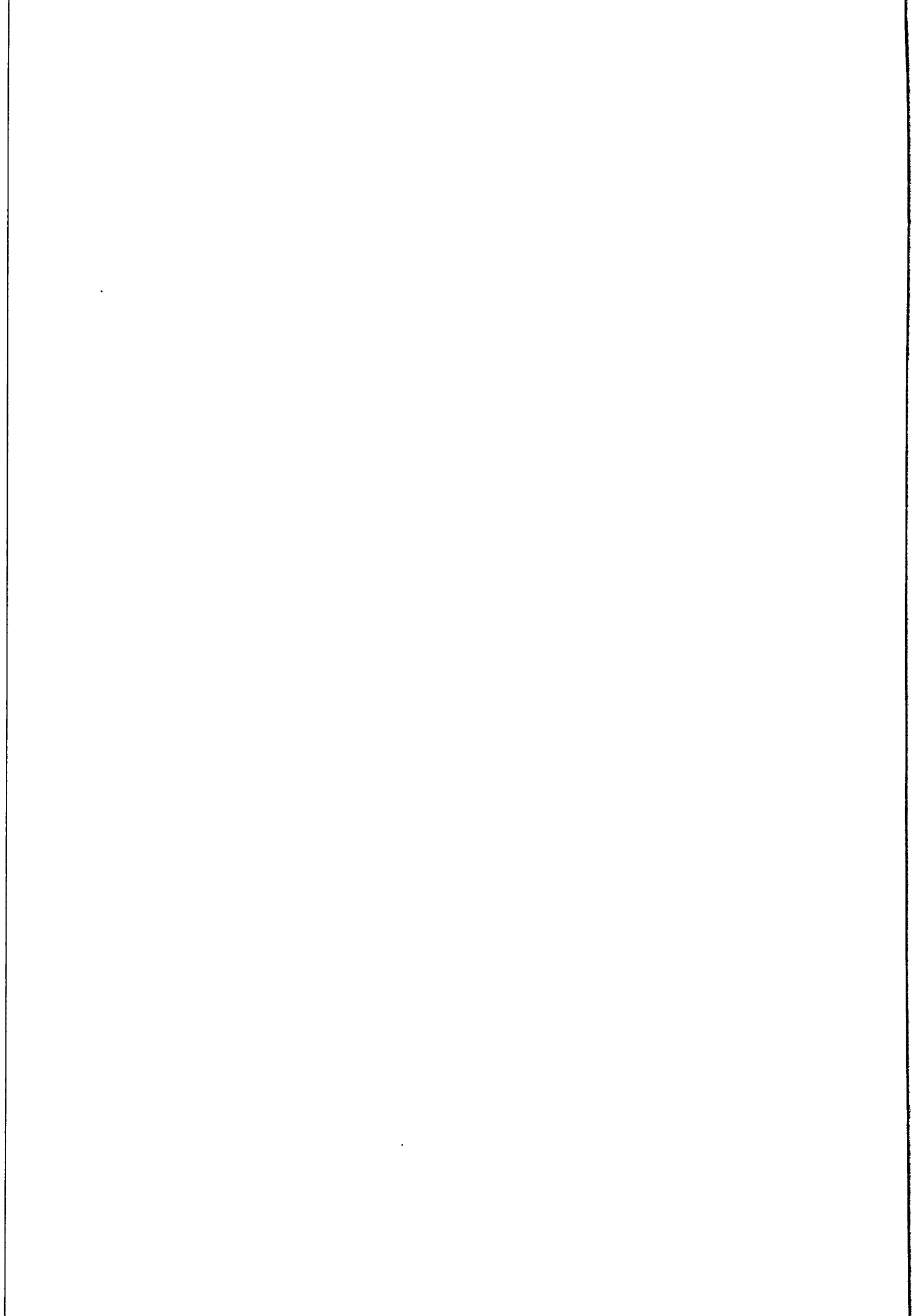
5.1. PROBLEMSTILLINGER

Undersøkelsens problemstillinger var knyttet til fylkeskommunens tolkning av de påviste strukturene som bosetningsspor. Med hensyn til stolpehullene var det viktig å avklare om disse var rester etter bygninger. En rekke underliggende problemstillinger kan knyttes til undersøkelser av hus. De registrerte kokegropene lå i tilknytning til stolpehullene. Andre aktuelle problemstillinger var knyttet til de ulike kulturminnenes samtidighet og romlige organisering. Flere av kokegropene syntes å overlape hverandre, og det var relevant å undersøke gjennom hvor langt tidsrom kokegropaktiviteten har vært bedrevet.

5.2. METODE OG PRIORITERINGER

Fylkeskommunen foretok en arkeologisk registrering i form av maskinell sjakting innenfor et område på cirka 70 x 140 meter. Det ble i alt påvist 27 kulturminner tolket som 12 kokegroper, 13 mulige stolpehull, 2 kullflekker/ildsteder og 1 område med brent sand. Kultur-

minnene lå relativt konsentrert innenfor et område på cirka 25 x 30 meter (750 m²) som ved registreringen ble utvidet til et felt.

Da utgravningen tok til var strukturene dekket med presenning, og det ble benyttet en liten gravemaskin for å fjerne jorda som var lagt på presenningen. Det ble ansett som unødvendig å utvide det registrerte området, og det ble ikke påvist ytterligere strukturer. Etter avdekking av feltet ble strukturene nummerert og rensset fram ved hjelp av krafse og graveskje. Fylkeskommunens nummerering ble beholdt. Deretter ble strukturene snittet ved at den ene halvdel ble gravd ut. Strukturene ble dokumentert med foto og tegning i plan og profil, og hver enkelt struktur ble beskrevet på eget skjema. Feltets avgrensning og strukturene ble målt inn digitalt. De mulige stolpehullene ble snittet første dagen for tidligst mulig å kunne fastslå om de representerte rester etter langhus. Samtlige "stolpehull" ble avskrevet.

Det ble tatt ut fire kullprøver fra strukturene S5, S6 og S7. Kullprøvene er treartsbestemt av Helge Irgens Høeg. Prøvene er ¹⁴C-datert ved Raddat i Trondheim for å sette kulturminnene inn i en kulturhistorisk sammenheng.

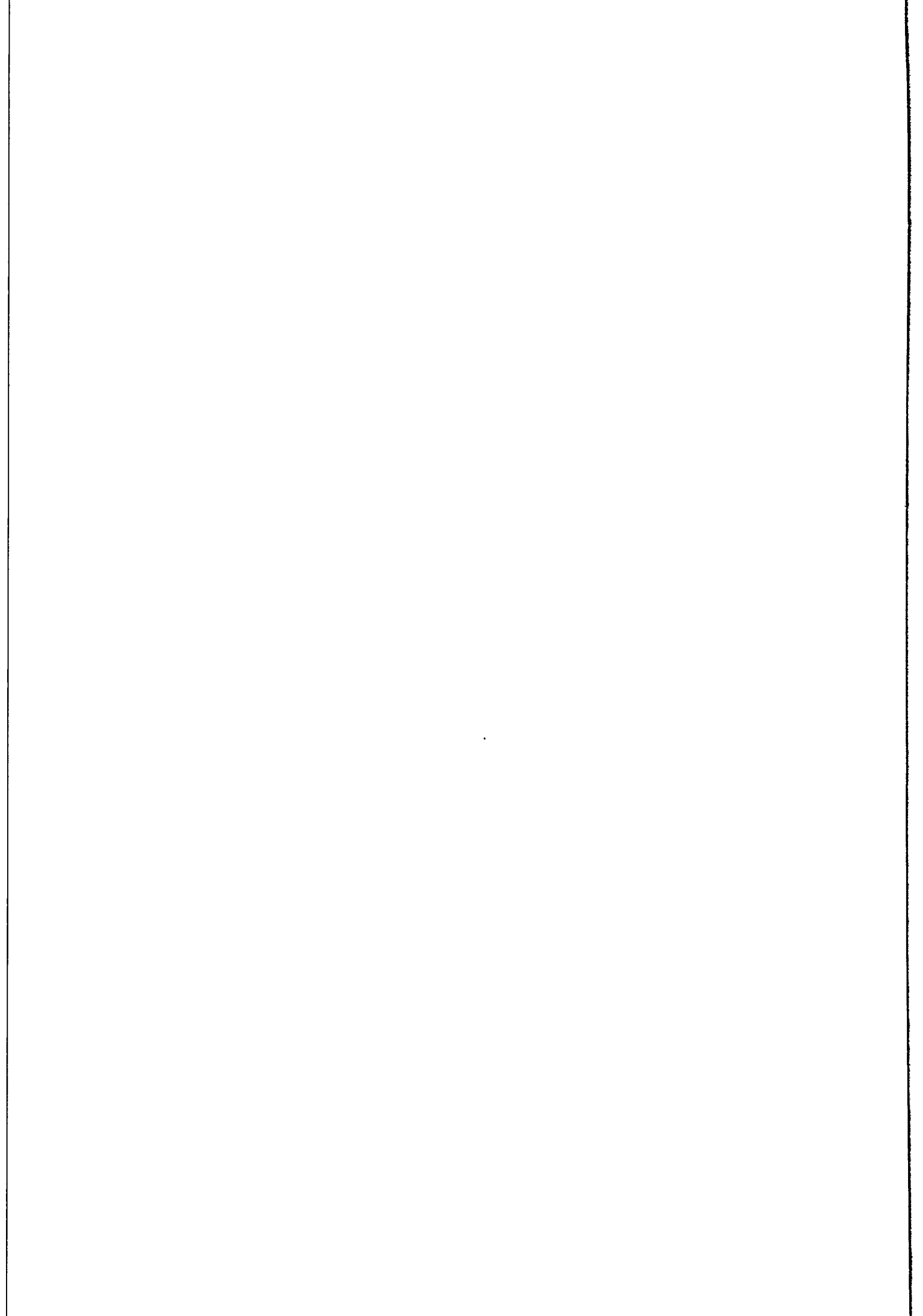
5. 3. KILDEKRITISKE FORHOLD

Av ulike årsaker ble området registrert om vinteren. Dette er av flere grunner uheldig, blant annet er arbeidslyset dårlig. Dette kan medføre at kulturminner lett blir fjernet av gravemaskinen under avdekkingen, og det kan være problematisk å fange opp viktige nyanser ved tolkning av eventuelle strukturer. Tidspress og nattefrost medførte at området med kulturminner ikke ble tilstrekkelig finrenset.

Ved registreringen ble de positive sjaktene utvidet, slik at området med kulturminner ble avdekket som et felt. Registreringsrapporten opplyser at åkerlagets tykkelse varierte mellom 15 og 40 cm. Åkerlaget har vært tynt der kulturminnene lå, ved feltavgrensningen var det flere steder rundt 15 cm. Kulturminnene var i varierende grad skadet som følge av pløying. Undergrunnen inneholdt relativt mye stein. Det ble flere steder påvist flekker/mindre områder med kull, og en rekke slike brannflak ble avskrevet og/eller nedprioritert. Ettersom området med kulturminner ble avdekket som et felt under registreringen, er det usikkert om de undersøkte flekkene/områdene med kull opprinnelig har utgjort et større, sammenhengende kulturlag som delvis ble fjernet under registreringen. De vanskelige registreringsforholdene på vinterstid kan ha medført at eventuelle kulturlagsrester eller annet ikke ble fanget opp. Eventuelle kulturlagsrester kan også ha blitt pløyd vekk gjennom årenes løp.

5. 4. BESKRIVELSE AV KULTURMINNENE

Ved registreringen ble det påvist i alt 27 kulturminner. Ved utgravningen ble en rekke strukturer avskrevet, deriblant samtlige "stolpehull". I alt ble det gravd ut åtte strukturer som ikke ble avskrevet. Strukturene S2, S3, S8, S9 og S11 er tolket som rester av kulturlag. Flere av de mindre flekkene som ble avskrevet eller nedprioritert kan også meget vel være små rester av kulturlag. Strukturene S5, S6 og S7 er kullholdige nedgravninger med varmpåvirket stein. De er ikke nærmere funksjonsbestemt. Nedgravningene utgjør ikke ordinære kokegrop, da de blant annet mangler et tydelig kullag.

Kullholdige nedgravninger med varmpåvirket stein:

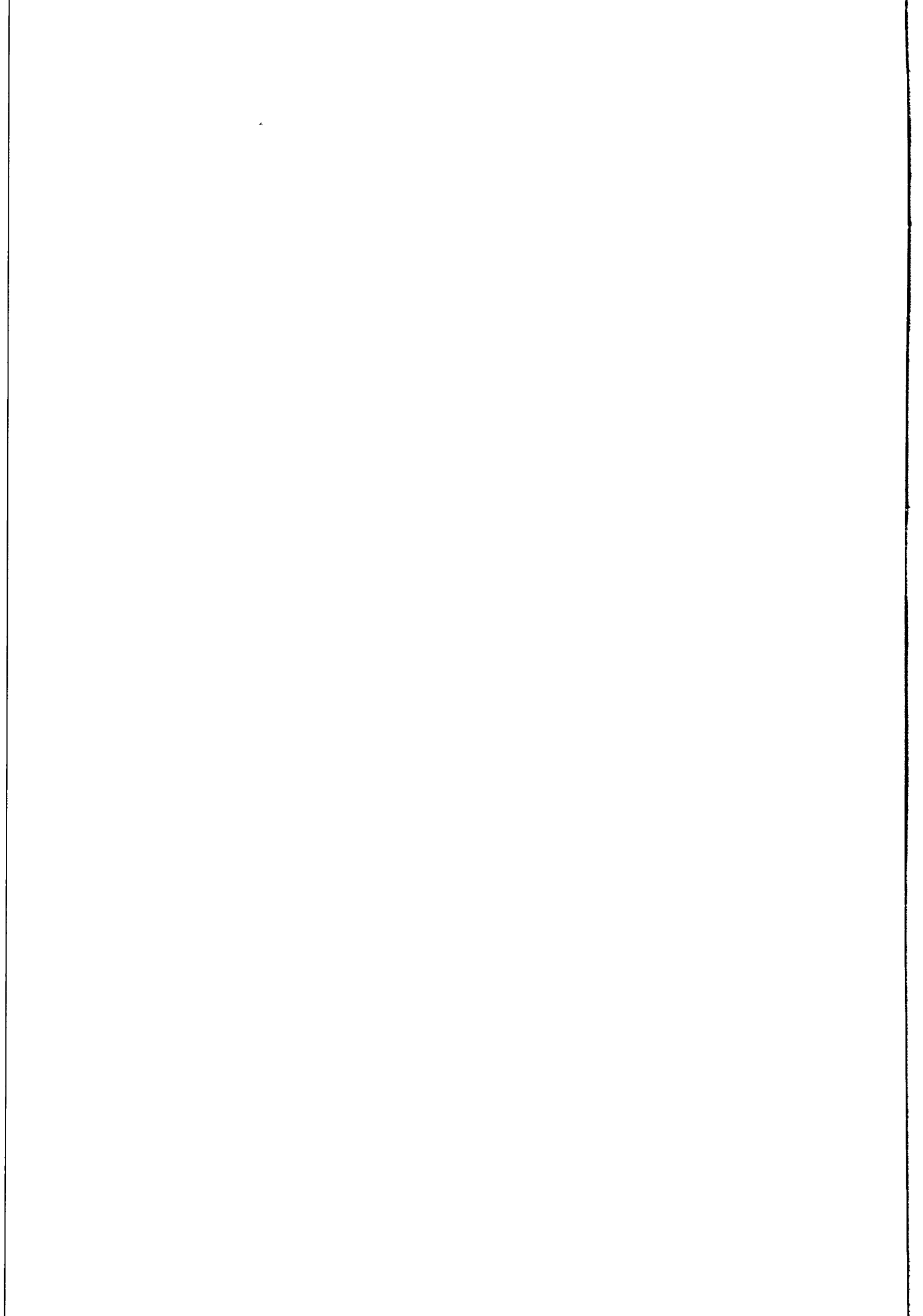
Str. nr.	Form i flate	Mål i flate, cm	Dybde cm	Beskrivelse	Datering
5	Oval hovedform	180 x 260	35	Tydlig struktur, men noe utdratt i ytterkant. Mørkebrun/svart, kullholdig silt med enkelte kullbiter og skjørbrente stein med diameter opp til 20 cm. Skjæres av dreneringsgrøft. Ved utgravningen var det usikkert om det dreide seg om én eller to nedgravninger. Derfor ble to kullprøver, en fra hver ende av strukturen(e), datert.	Prøve 1: AD1030-1270 Prøve 2: Yngre enn AD1655
6	Oval	110 x 150	40	Ligner S7 i form og masse. Tydelig struktur, men noe utflytende ytterkant. Finkornet, "fet" sand/silt iblandet kull. Tynt kullag og varmpåvirket, men ikke oppsprukket stein over grå silt. Markert kullholdig lag i profil. Ca 25 liter stein i halve gropa.	Prøve 3: Yngre enn AD1655
7	Oval hovedform	150 x 160	32	Ligner S6 i hovedform og masse. Tydelig struktur, men noe utflytende ytterkant. Uklar avgrensning i øst. Mørk, fet, kullholdig silt med enkelte små kullbiter og mye skjørbrent og varmpåvirket stein med diameter opp til 20 cm. Antall liter stein ble ikke målt.	Prøve 4: AD1515-1650

Rester av kulturlag: (Ikke datert)

Str. nr.	Form i flate	Mål i flate, cm	Dybde cm	Beskrivelse
2 og 3	Langstrakt og utflytende	90 x >300	5	Ble gitt to strukturnumre, men utgjør trolig én struktur. Tydelig, men uklar avgrensning i sør. Mørkegrå, kullholdig silt med enkelte kullfragmenter og skjørbrente stein. Tolket som kulturlagsrest.
8 og 9	Uregelmessig	120 x 260	25	Ble gitt to strukturnumre, men utgjør trolig én struktur. Mørkebrun/svart, finkornet, kullholdig masse med en del skjørbrente stein (ikke målt antall liter). Inneholder svært lite kull. Tolket som kulturlagsrest.
11	Uregelmessig	150 x 160	30	Mørkebrun/svart, kullholdig, spettet masse med enkelte skjørbrente stein (ikke målt antall liter). Utydelig avgrensning og lite homogene masser i plan. Tolket som kulturlagsrest.

6. VURDERING AV UTGRAVNINGSRISULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON

De undersøkte nedgravningene er ikke nærmere funksjonsbestemt, men det dreier seg ikke om rester etter den "typiske" kokegropen fra jernalder. Nedgravningene inneholdt relativt lite kull, og det ble ikke påvist tydelige kullag som ved ordinære kokegropen. Det ble foretatt fire ¹⁴C-dateringer av nedgravningene S5 (AD1030-1270 og yngre enn AD1655), S6 (yngre enn AD1655) og S7 (AD1515-1650). ¹⁴C-dateringene utelukker en tolkning av kulturminnene som kokegropen. Dateringene viser til aktivitet i området gjennom et lengre tidsrom, fra tidlig middelalder til etterreformatorisk tid.

For øvrig ble det påvist rester av kulturlag. Utbredelsen og innholdet i slike lag varierer, men de inneholder ofte rester etter kull og skjørbrent stein i tillegg til organisk materiale. Kulturlag kan være rester etter kompostert avfall fra en boplass i nærområdet, eller det kan være rester etter oppbygging av gjødsel fra jordbruk. Kulturlag med varmpåvirket stein kan også være et resultat av aktiviteter hvor det har vært benyttet bryggestein. Bryggestein er rester av større steiner som først ble oppvarmet i et bål, før de ble lagt i vann for å varme opp dette. Betegnelsen bryggestein finnes i skriftlige oppteignelser så sent som fra 1800-tallet, og settes her i forbindelse med ølbrygging.

De fleste kjente registreringer av bryggesteinslag er fra Hedmark, men få er undersøkt. Lars Pilø (2002) har gjennomført to slike undersøkelser på gårdene Åker og Valum i tillegg til en datering av et slikt lag på gården Nashaug, alle i Hamar kommune. Piløs sju dateringer sprer seg i tid fra ca 600 e. Kr. til ca. 1200 e. Kr. Pilø peker på at de eldste dateringene (ca. 600 e. Kr.) faller sammen med de yngste dateringene av hovedgruppen av kokegroper og ildsteder, og han antyder muligheten for at dette kan knyttes til en endring i koketeknikken fra "tørr" koking i kokegrop til "våt" koking i beholdere med vann.

Bryggesteinslag forekommer i dag i åkre nær dagens tun, enten i form av massive lag under matjorda, eller mer spredte forekomster. I mange tilfeller er bryggesteinen også anvendt som planeringsmasser på tunene. Typisk for bryggestein på Hedmarken er at den kan forekomme i store mengder på og rundt tunene til gårder med navn av eldre type. De konsentrerte lagene kan være overpløyde avfallshauger eller røyser, mens de mer spredte forekomstene i åkerjord kan ha fulgt tilfeldig med under gjødsling. Steinen kan også muligens ha vært brukt som jordforbedringsmiddel i enkelte områder (jf. Finstad 1998, Pilø 2002).

Samtlige registrerte stolpehull ble avskrevet, og det ble ikke påvist gårdsanlegg innenfor undersøkelsesområdet. Det er uvisst om nedgravningene og kulturlagene kan knyttes til en middelaldersk og/eller etterreformatorisk gårdsbosetting i umiddelbar nærhet. Cirka 200 meter i sørøstlig retning ligger *Rønningen* som trolig er avledet av *rydning*. Videre ligger *Nysvea* [ny avsviing?] like sør for utgravningsfeltet. Undersøkelsesområdet ligger under matrikelgården *Kroksrud vestre*, der endelsen -rud kan knyttes til *rydning* og mannsnavnet *Krok* (*Krókr*). Mange av rudgårdene er fra middelalderen, men de kan også være yngre. Oluf Rygh påpeker at sammensatte gårdsnavn med *Krok* sjelden opptrer i skriftlige middelalderkilder i Norge, se over. Kroksrud ligger i det området som i middelalderen utgjorde bygdelaget *Revlingfjerdingen*. Ragnhild Ormøy (1992:67) skriver om middelaldergårdene i Ringsaker at "*Det foregikk ei intens norydding i den sørlige delen av Revlingfjerdingen. Ingen annen plass i Ringsaker finnes det så mange gardar med rudnavn. Innenfor dette området ligger: Kroksrud ...*".

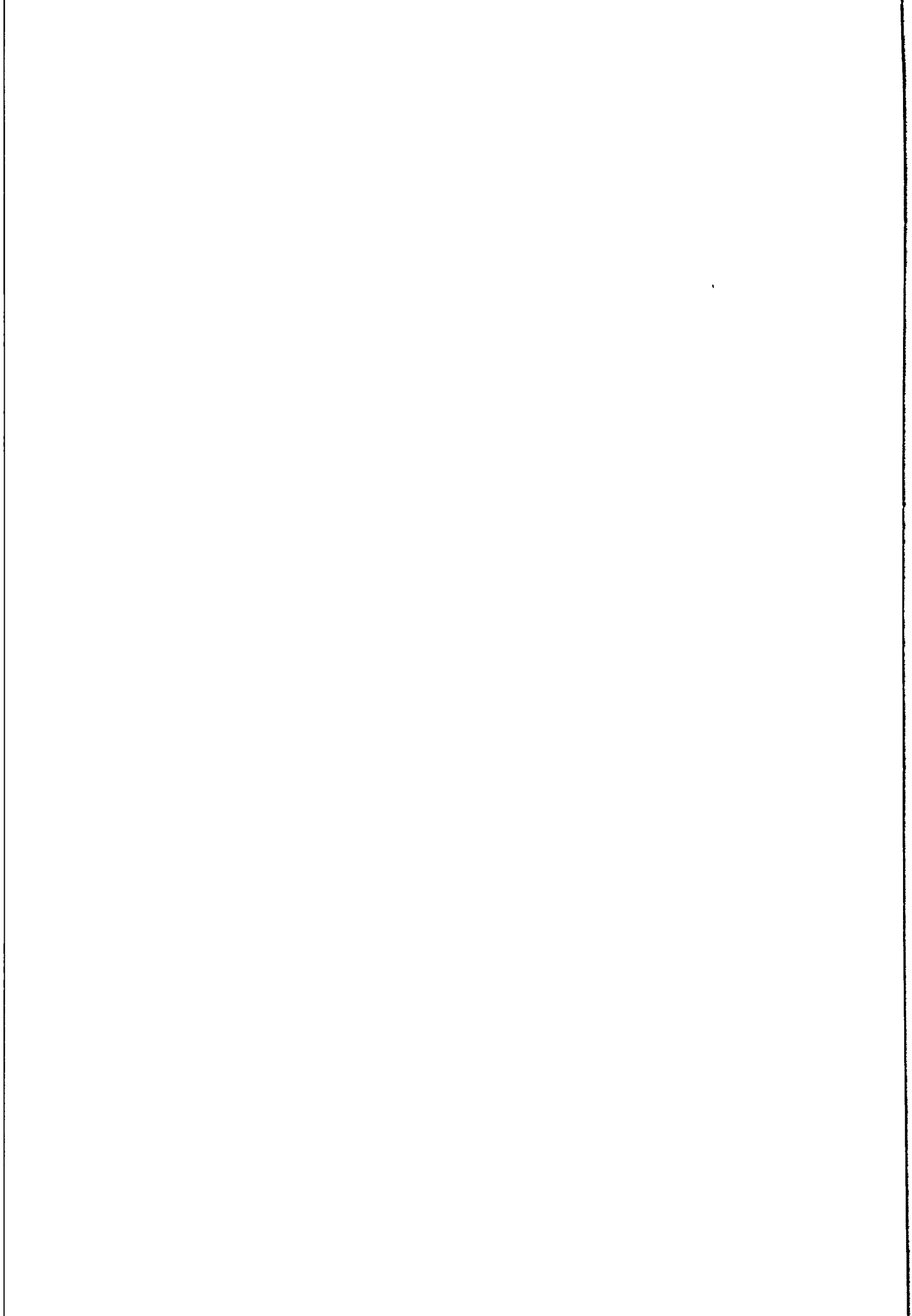
Rønningen og *Nysvea* viser til rydninger i "nyere" tid, og gårdsnavnene kan indikere at kontinuerlig bosetting her ikke kan trekkes like langt tilbake i tid som for de nærliggende gårdene med endelsene -by -stad og -heim (f.eks. Jølstad, Dalby, Haugom og Bjørnstad). De undersøkte kulturminnene kan være et resultat av åkerrydding i middelalderen og etterreformatorisk tid. Områdene med kull utgjør rester etter omrotete kulturlag med varmpåvirket stein. Slike kulturlagsrester finnes gjerne bevart i lommer i undergrunnen. Den varmpåvirkede steinen kan muligens vise til aktiviteter knyttet til "våtkoking" i motsetning til "tørrkoking" hvor det benyttes ordinære kokegroper.

4
|

7. LITTERATURLISTE

- Finstad, Espen 1998: *Hus på landsbygda i Sørøst-Norge i vikingtid og middelalder: en analyse med hovedvekt på konstruksjon, planløsning, funksjon og ildstedstype*. Upubl. hovedfagsoppgave. IAKK, Universitetet i Oslo
- Hagen, Anders 1991: *Ringsakboka I. Opphavet*. Bygdebok for Brøttum – Ringsaker – Veldre. Brummundal, Hedmark
- Lia, Øystein 2003: *Innberetning for arkeologisk forundersøkelse. Gaupen Henger AS, fradeling av jordbruksområde til industri*. Rapport i top.ark. Hedmark fylkeskommune
- Lislrud, Anette 2003: *Arkeologiske undersøkelser på Lille Børke, Børke nordre, 30/3, Ringsaker kommune, Hedmark fylke*. Innberetning i top.ark. Khm
- Ormøy, Ragnhild. 1992: *Ringsakboka II, Mellomalderen*. Bygdebok for Brøttum – Ringsaker – Veldre. Brummundal, Hedmark
- Pilø, Lars 1993: *Jernalderens bosetningshistorie på Hedemarken. Noen hypoteser i forbindelse med Åker-prosjektets forskningsresultater. Viking 1993*. Norsk arkeologisk selskap, Oslo
- Pilø, Lars 2002: *Bosted – urgård – enkeltgård. En analyse av premissene i den norske bosetningshistoriske forskningstradisjon på bakgrunn av bebyggelsesarkeologisk feltarbeid på Hedemarken*. Dr. avhandling, IAKK, Universitetet i Oslo

8. VEDLEGG

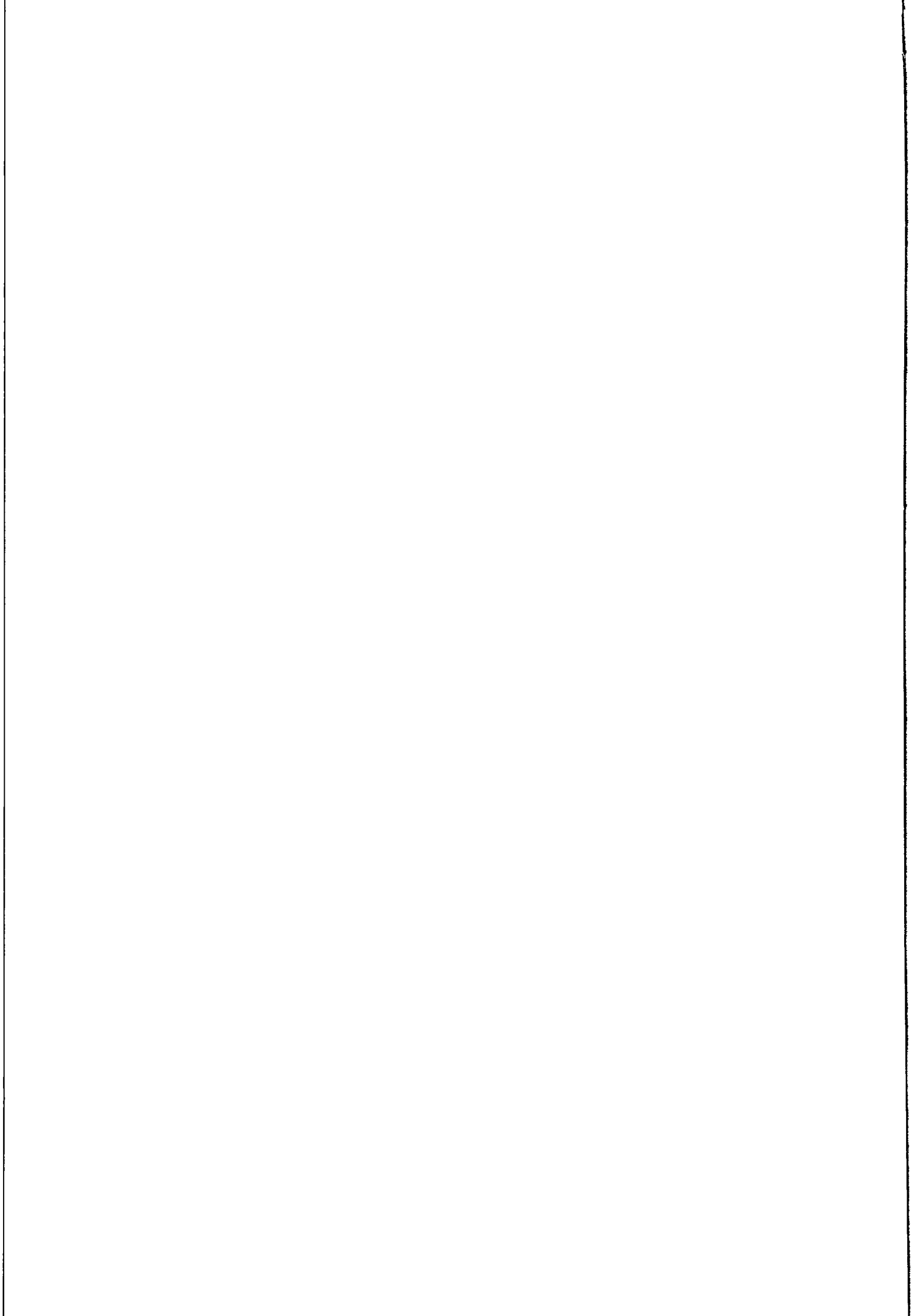
A. LISTE OVER STRUKTURER

Rester av kulturlag:

Str. nr.	Form i flate	Mål i flate, cm	Dybde cm	Beskrivelse	Kullprøve
2 og 3	Langstrakt og utflytende	90 x >300	5	Gitt to strukturnumre, men trolig én struktur. Tydelig, men uklar avgrensning i sør. Mørkegrå, kullholdig silt med enkelte kullfragmenter og skjørbrente stein. Tolket som kulturlagsrest.	---
8 og 9	Uregelmessig	120 x 260	25	Gitt to strukturnumre, men trolig én struktur. Mørkebrun/svart, finkornet, kullholdig masse med en del skjørbrente stein (ikke målt antall liter). Inneholder svært lite kull. Tolket som kulturlagsrest.	---
11	Uregelmessig	150 x 160	30	Mørkebrun/svart, kullholdig, spettet masse med enkelte skjørbrente stein (ikke målt antall liter). Utydelig og lite homogene masser i plan. Tolket som kulturlagsrest.	---

Kullholdige nedgravninger med varmpåvirket stein:

Str. nr.	Form i flate	Mål i flate, cm	Dybde cm	Beskrivelse	Datering
5	Oval hovedform	180 x 260	35	Tydelig struktur, men noe utdratt i ytterkant. Mørkebrun/svart, kullholdig silt med enkelte kullbiter og skjørbrente stein med diameter opp til 20 cm. Skjæres av dreneringsgrøft. Det var usikkert om nedgravningen utgjorde én eller to strukturer, derfor ble to prøver fra hver ende datert.	Prøve 1: AD1030-1270 Prøve 2: Yngre enn AD1655
6	Oval	110 x 150	40	Ligner S7 i form og masse. Tydelig struktur, men noe utflytende ytterkant. Brun, finkornet, "fet" sand/silt iblandet kull. Tynt kullag og varmpåvirket, men ikke oppsprukket stein over grå silt. Markert kullholdig lag i profil. Ca 25 liter stein i halve gropa.	Prøve 3: Yngre enn AD1655
7	Oval hovedform	150 x 160	32	Ligner S6 i hovedform og masse. Tydelig struktur, men noe utflytende ytterkant. Uklar avgrensning i øst. Mørk, fet, kullholdig silt med enkelte små kullbiter og mye skjørbrent og varmpåvirket stein med diameter opp til 20 cm. Antall liter ble ikke målt.	Prøve 4: AD1515-1650

B. LISTE OVER KULLPRØVER

Str. nr.	Pr. nr.	Bemerkning	Vekt (g.)	Vedartsbestemmelse		¹⁴ C-datering	Lab.ref.
				Ant. best.	Type vedart		
5	1	Fra V halvdel	1,5	20	1 bjørk, 1 selje, vier/osp, 18 furu Hele prøven forbrukt ved datering	AD1030-1270 880 +/- 95	T-16939
5	2	Fra Ø halvdel	1,6	40	2 selje, vier/osp, 38 furu Datert på furu	Yngre enn AD1655 215 +/- 35	TUa-4547
6	3	Fra SØ halvdel	3,3	40	3 bjørk, 10 gran, 27 furu Datert på gran/furu	Yngre enn AD1655 205 +/- 60	T-16940
7	4	Fra S halvdel	1,5	40	33 bjørk, 7 furu Datert på bjørk	AD1515-1650 310 +/- 45	TUa-4548

Kullprøve 1:

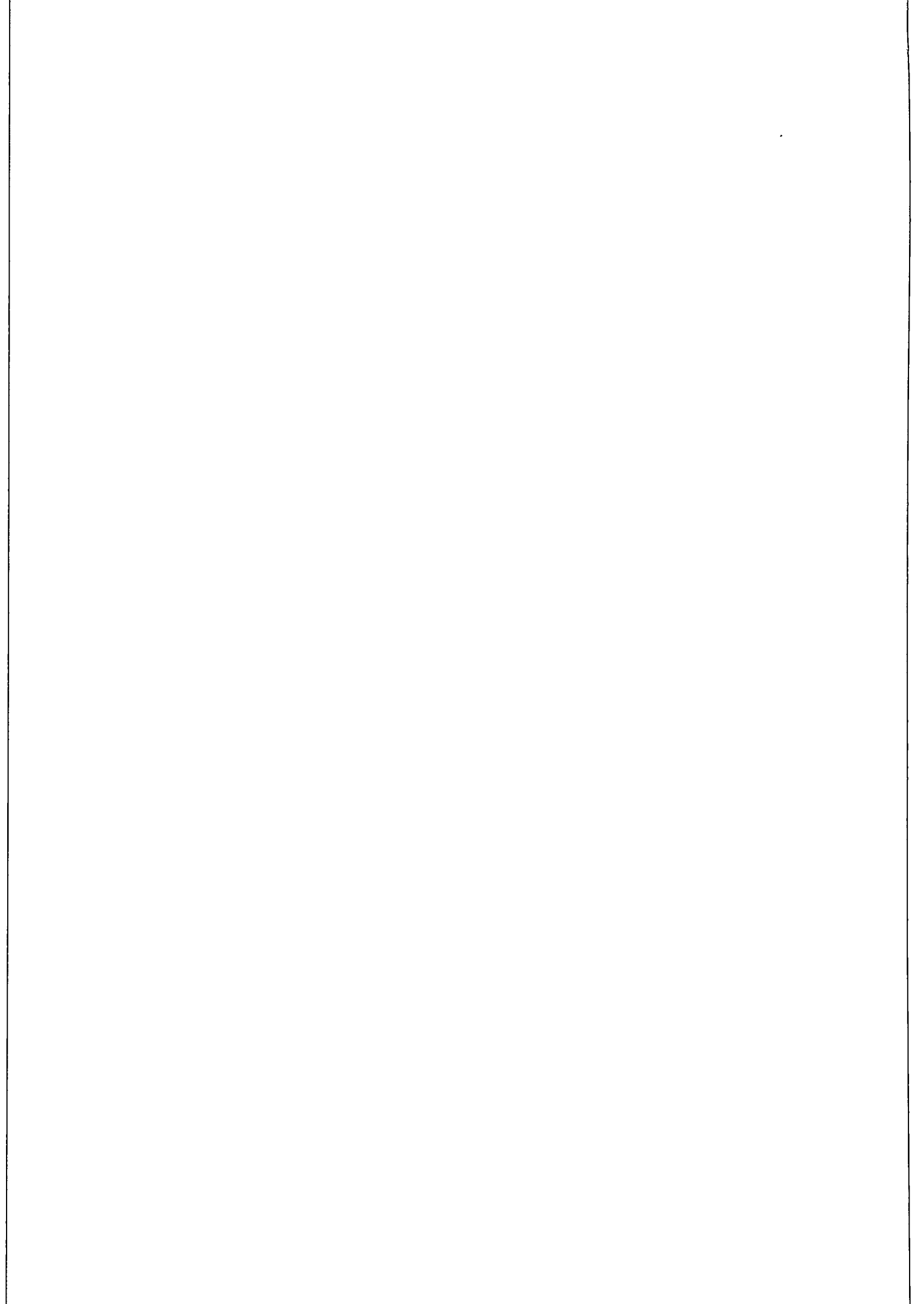
Hele prøven er forbrukt ved datering.

Kullprøve 2 og 3:

Restmaterialet fra prøvene er kassert da de er datert til yngre enn AD1655.

Kullprøve 4:

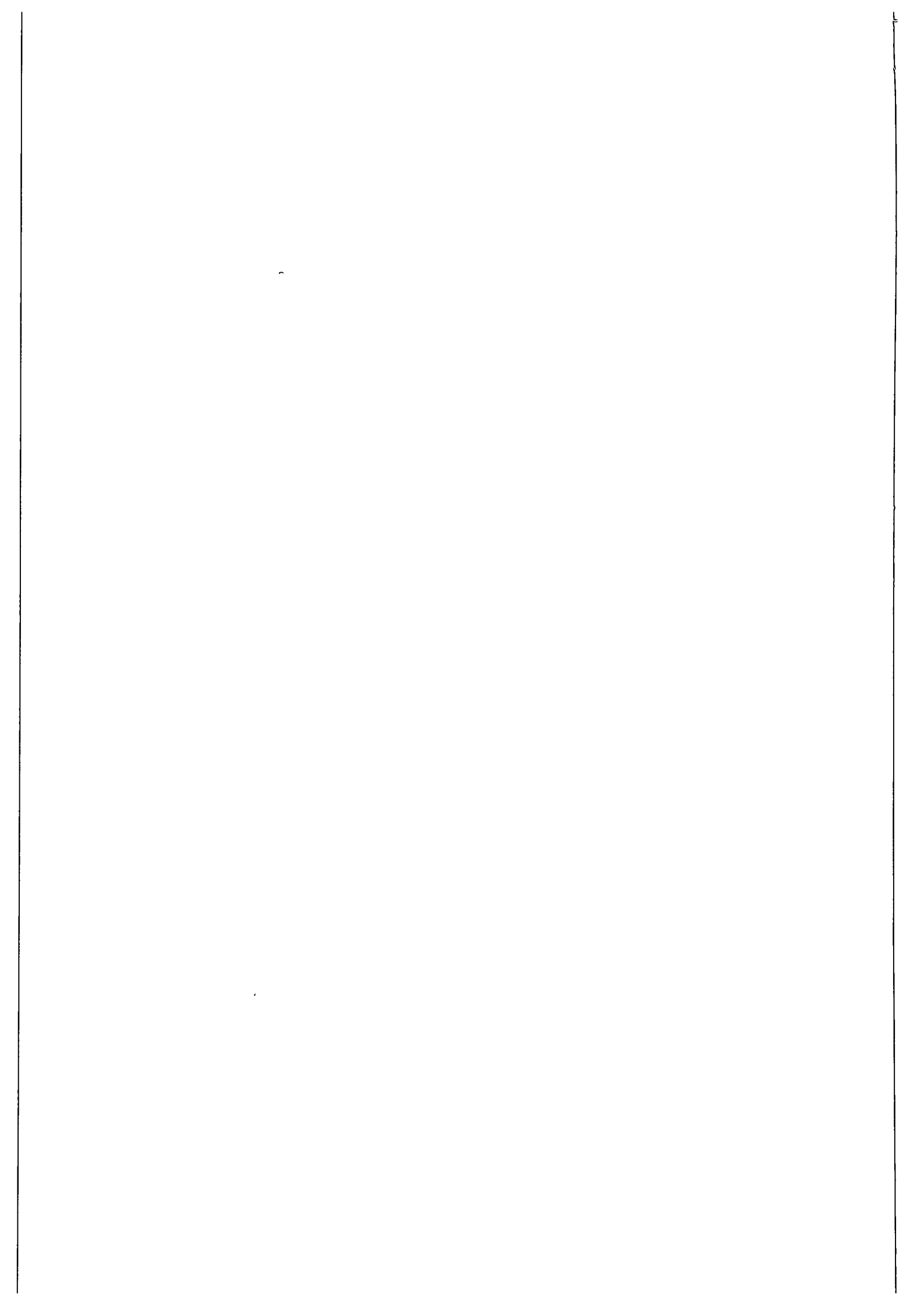
Prøven ble datert på bjørk. Restmaterialet er kassert til tross for at dateringen viser at strukturen kan være fra senmiddelalder. Begrunnelsen for dette er at strukturen tilsvarer struktur S6 som ble datert til yngre enn AD 1655. Videre utgjør restmaterialet gran og furu som har høy egenalder.

C. LISTE OVER FOTO

FILM 1. Papir, farger. Negativnr. Cf 27954

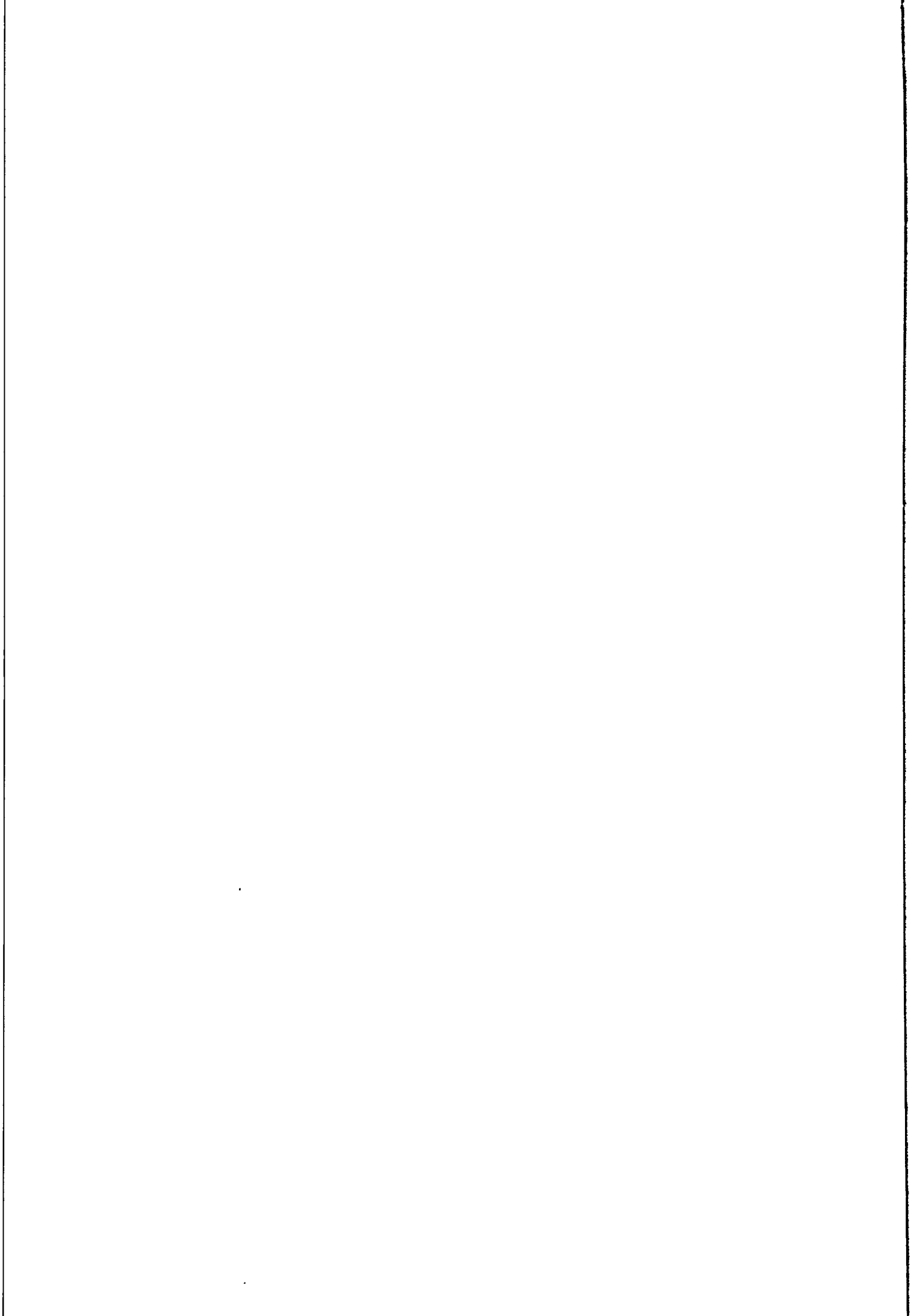
Nr	Str. nr.	Tolkning	Plan/ profil	Motiv	Retn.
1	---	---	---	Arbeidsbilde - avdekking av feltet	NNV
2	S24	Avskrevet	Plan	-----	N
3	S24	Avskrevet	Plan	-----	N
4	S23 (V), S24 (Ø)	Avskrevet	Plan	-----	N
5	S21	Avskrevet	Plan	-----	NNØ
6	S25	Avskrevet	Plan	-----	N
7	S20	Avskrevet	Plan	-----	N
8	S12	Avskrevet	Plan	-----	NØ
9	S2	Rest av kulturlag	Plan	-----	Ø
10	S3	Rest av kulturlag	Plan	-----	Ø
11	S10	Avskrevet	Plan	-----	Ø
12	S4	Avskrevet	Plan	-----	Ø
13	S2, S3, S4, S10	Rest av kulturlag	Plan	Oversikt	Ø
14	---	---	---	Oversiktsbilde av felt	SSØ
15	---	---	---	Oversiktsbilde av felt	N
16	S32	Avskrevet	Plan	-----	NV
17	S32	Avskrevet	Plan	Struktur med dreneringsgrøft i bakgrunn	NØ
18	S10, S11	Rest av kulturlag	Plan	-----	Ø
19	S5	Nedgravning	Plan	-----	NNV
20	S5	Nedgravning	Plan	-----	NNV
21	S7	Nedgravning	Plan	-----	NNV
22	S8, S9	Rest av kulturlag	Plan	-----	Ø
23	S6	Nedgravning	Plan	-----	N
24	S6	Nedgravning	Profil	-----	NV
25	S6	Nedgravning	Profil	-----	NV

FILM 2. Papir, farger. Negativnr. Cf 27955

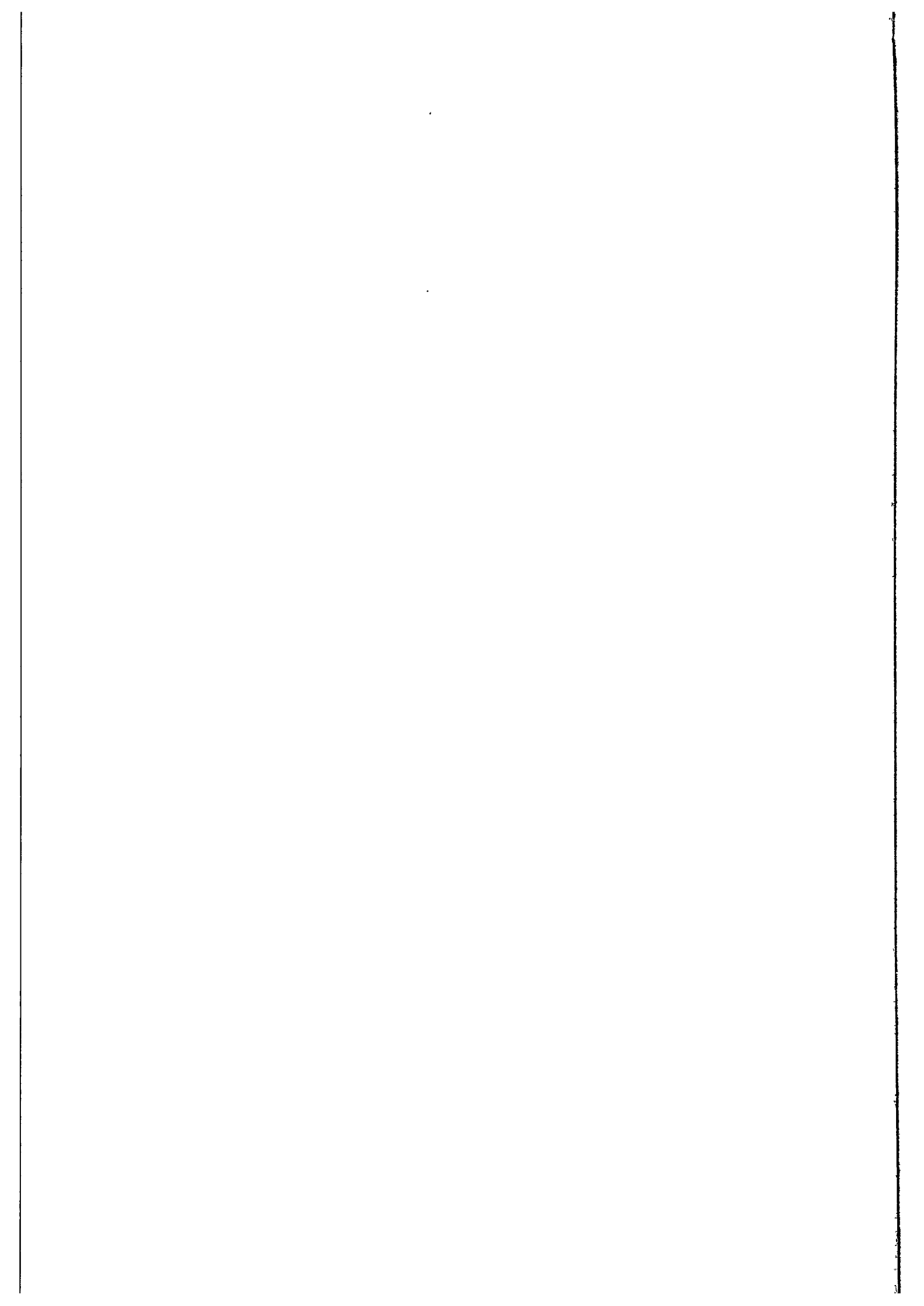
Nr	Str. nr.	Tolkning	Plan/ profil	Motiv	Retn
1	---	---	---	Ingrid Økland snitter S 5	N
2	S9	Rest av kulturlag	Profil	-----	V
3	S8	Rest av kulturlag	Profil	-----	V
4	S8, S9	Rest av kulturlag	Profil	-----	V
5	S5	Nedgravning	Profil	Dreneringsrør gravd ned i strukturens V ende	NV
6	S5	Nedgravning	Profil	Dreneringsrør gravd ned i strukturens V ende	NV
7	S5	Nedgravning	Profil	V ende. Uten målestokk	NV
8	S5	Nedgravning	Profil	Ø ende. Uten målestokk	NV
9	S5	Nedgravning	Profil	V ende	NV
10	S5	Nedgravning	Profil	Ø ende	NV
11	S7	Nedgravning	Profil	Med haug av skjørbrent stein fra halve gropa	N
12	S7	Nedgravning	Profil	-----	N
13	S7	Nedgravning	Profil	-----	N
14	S2, S3	Rest av kulturlag	Profil	-----	V
15	S11	Rest av kulturlag	Profil	-----	NNØ
16	S11	Rest av kulturlag	Profil	-----	NNØ
17	S6	Nedgravning	Profil	-----	NV
18	S6	Nedgravning	Profil	-----	NV
19	S7	Nedgravning	Profil	-----	N
20	S7	Nedgravning	Profil	-----	N
21	S8, S9	Rest av kulturlag	Profil	-----	NV
22	S8, S9	Rest av kulturlag	Profil	-----	NV
23	S5	Nedgravning	Profil	-----	NV
24	S5	Nedgravning	Profil	-----	NV
25	---	---	---	Oversiktsbilde. Feltet med lagerhall i bakgrunn	VSV

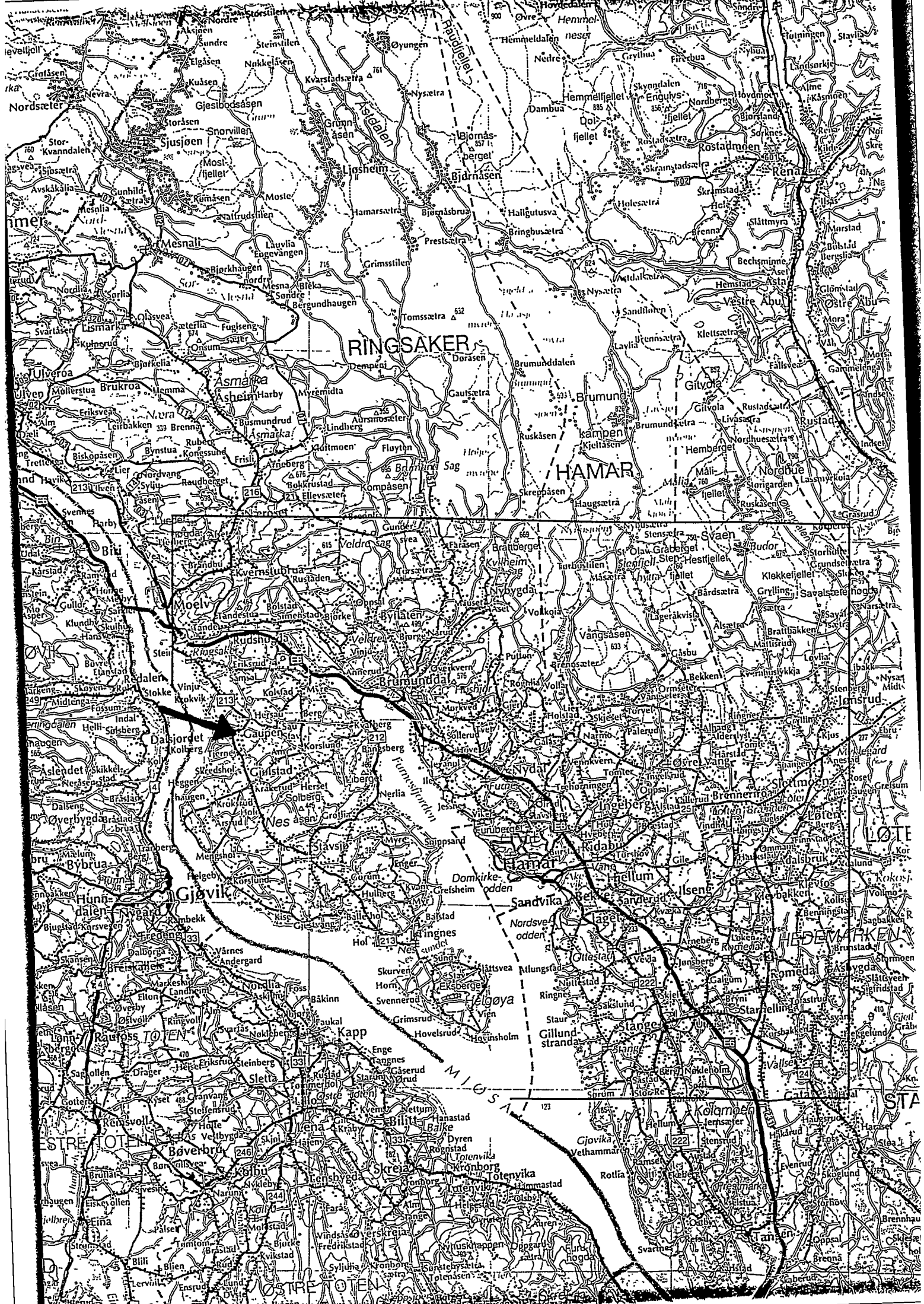

Vedlegg D. . KART OG KOORDINATER

3

RINGSAKER

HAMAR

Moelv

Gjøvik

Hamar

LOTE

HEDEMARKEN

TOTEN

MIGSAI

STA

ESTRE TOTEN

OSTRE TOTEN

Gjøvik

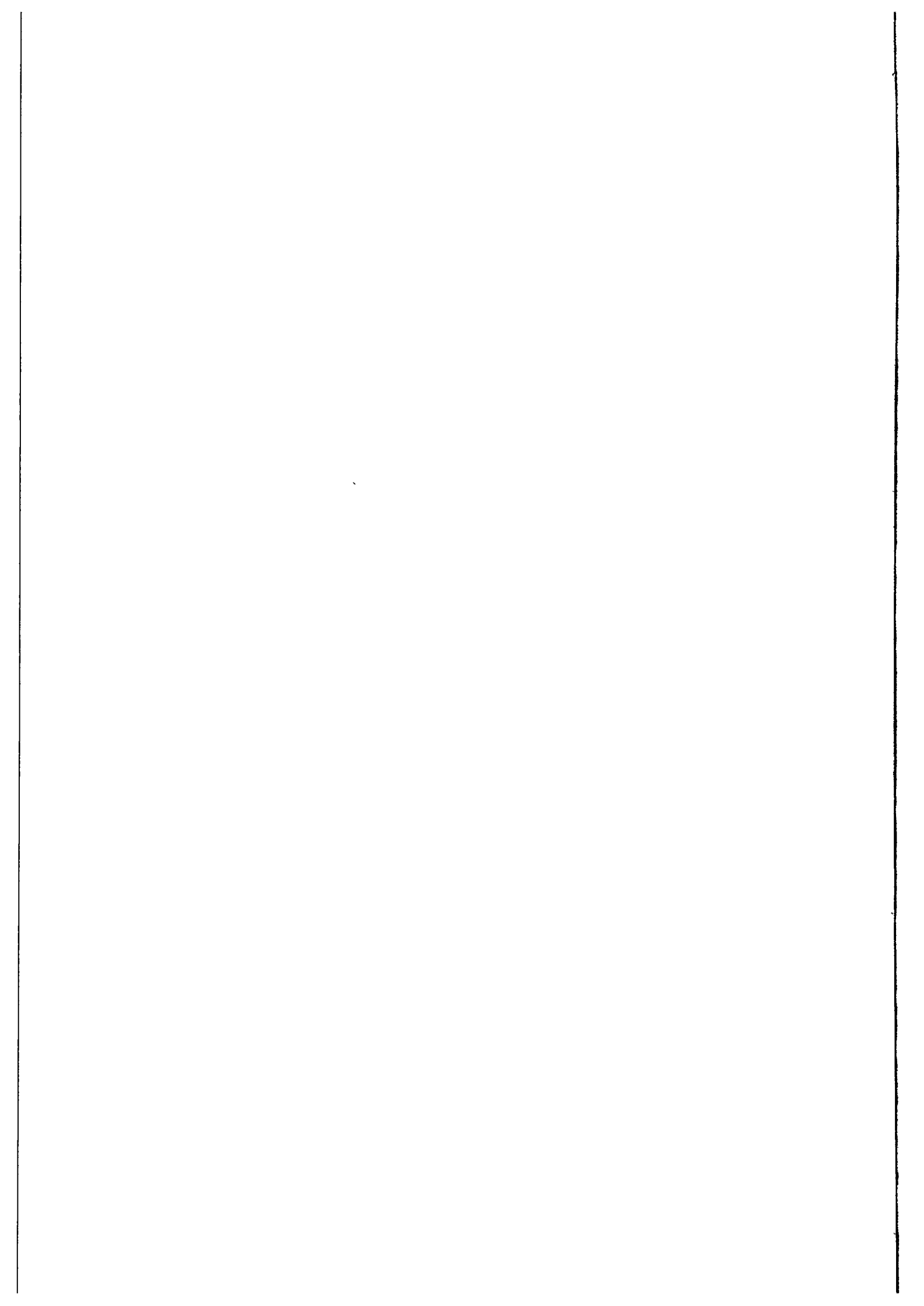
Vethammår

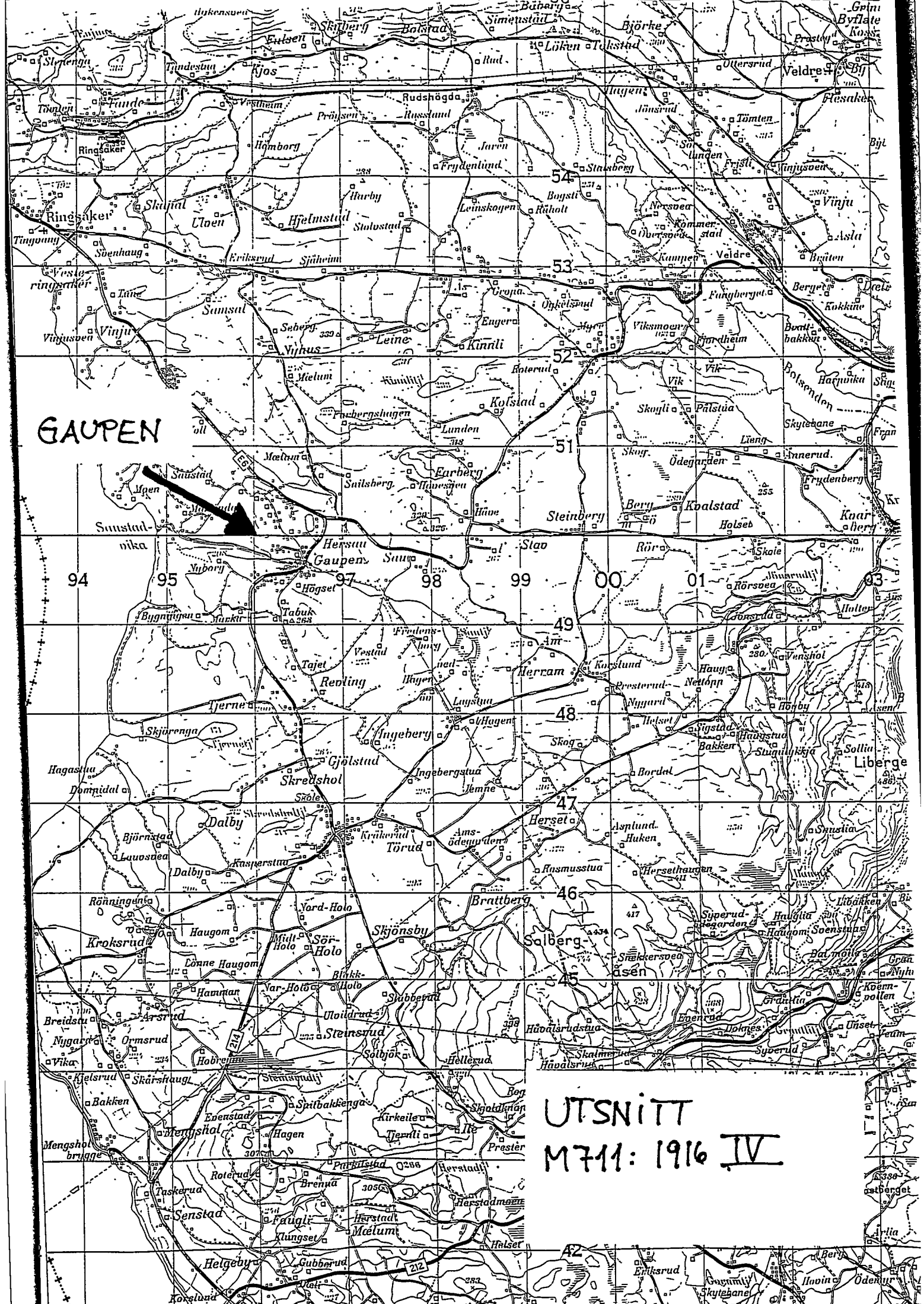
Stang

Stange

Stange

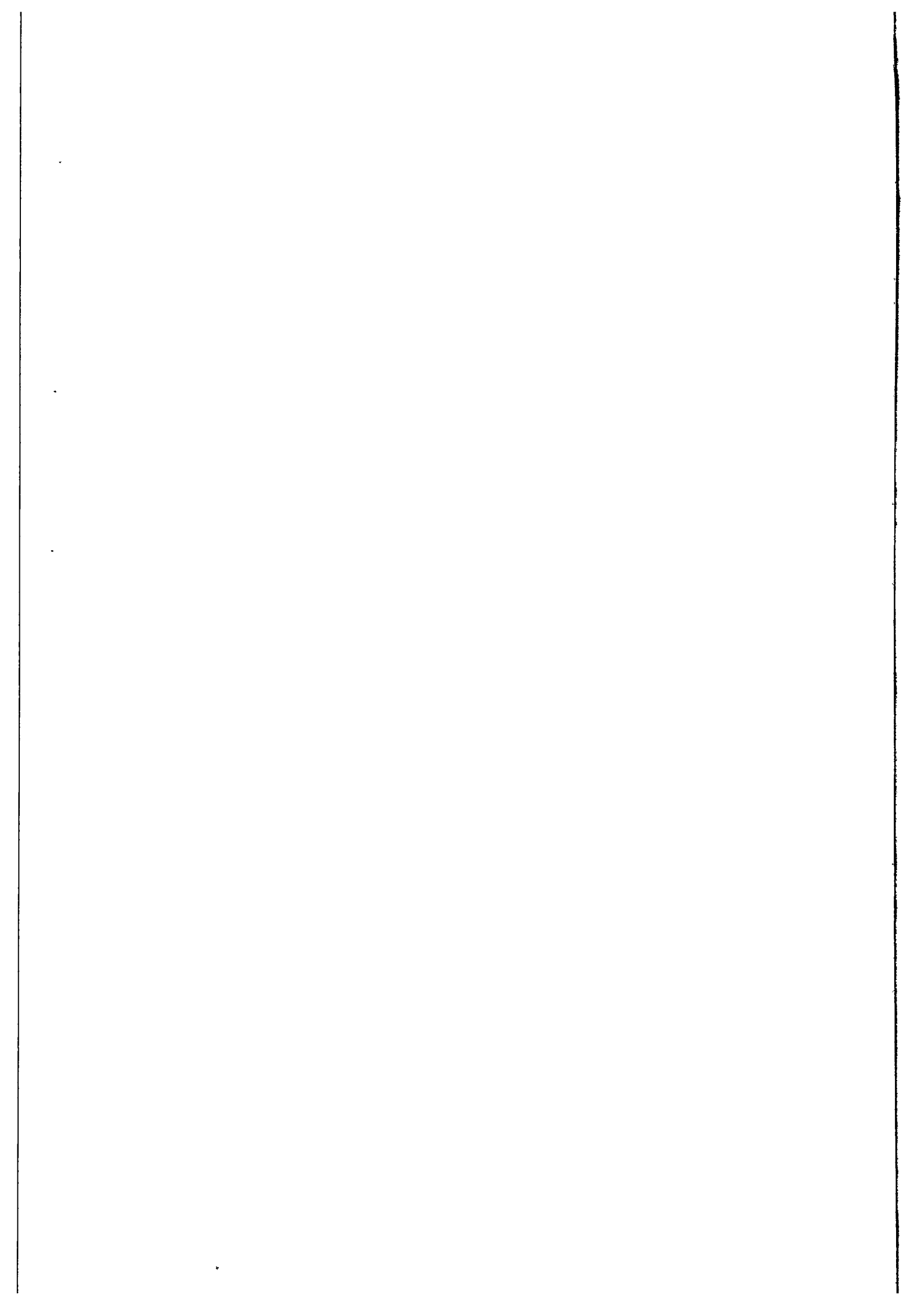
Stange

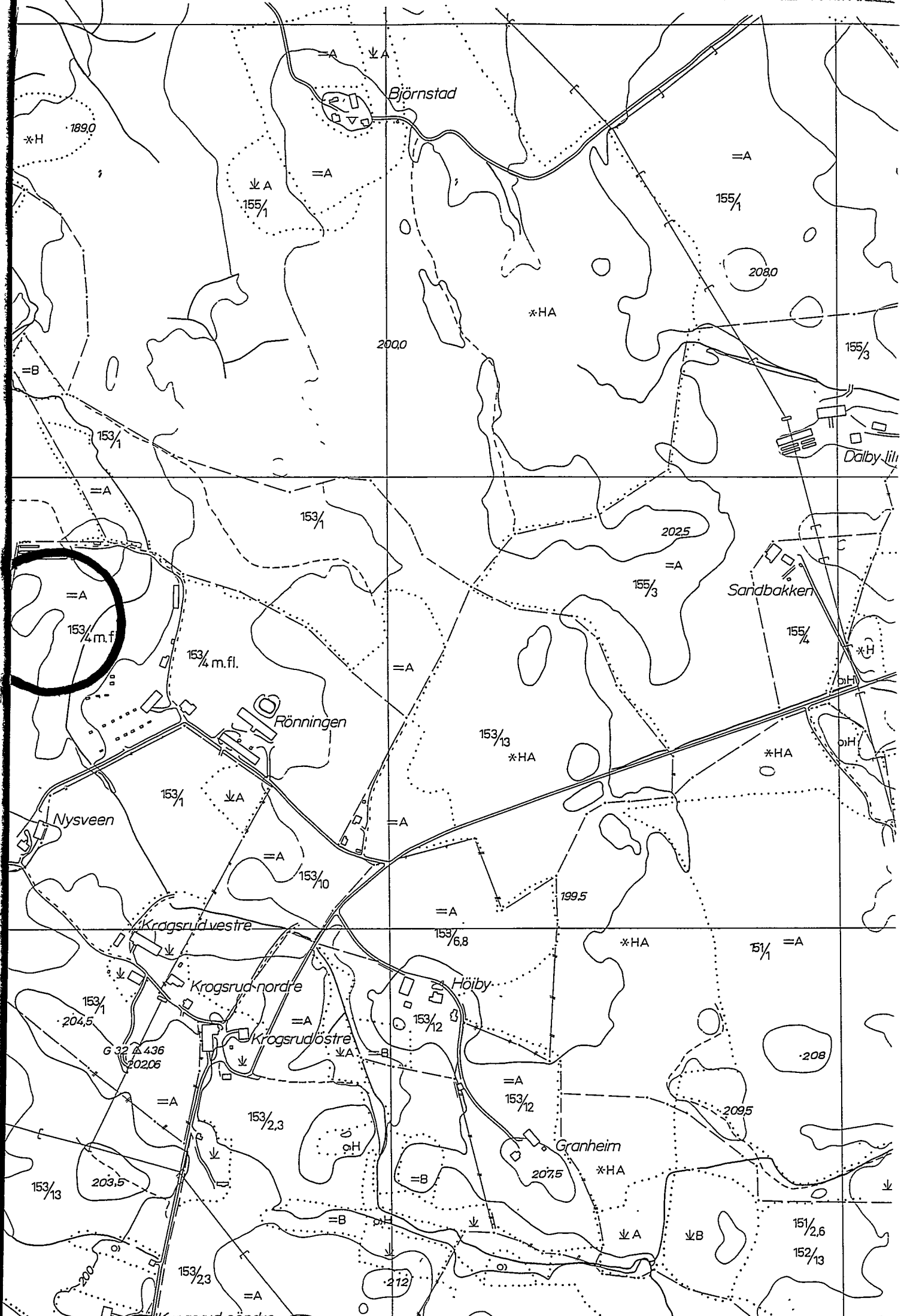

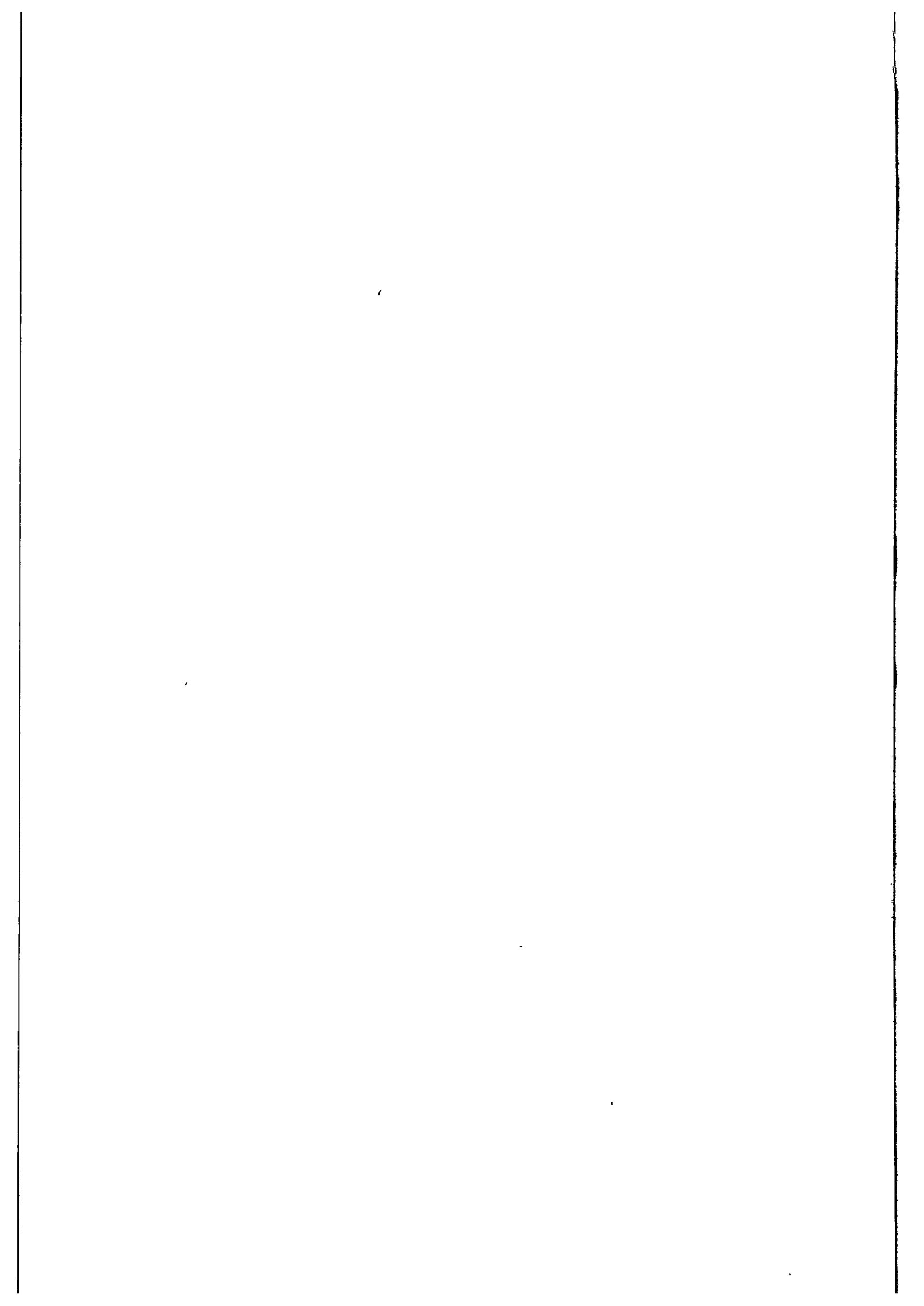
GAUPEN

UTSNITT
M 711: 1916 IV

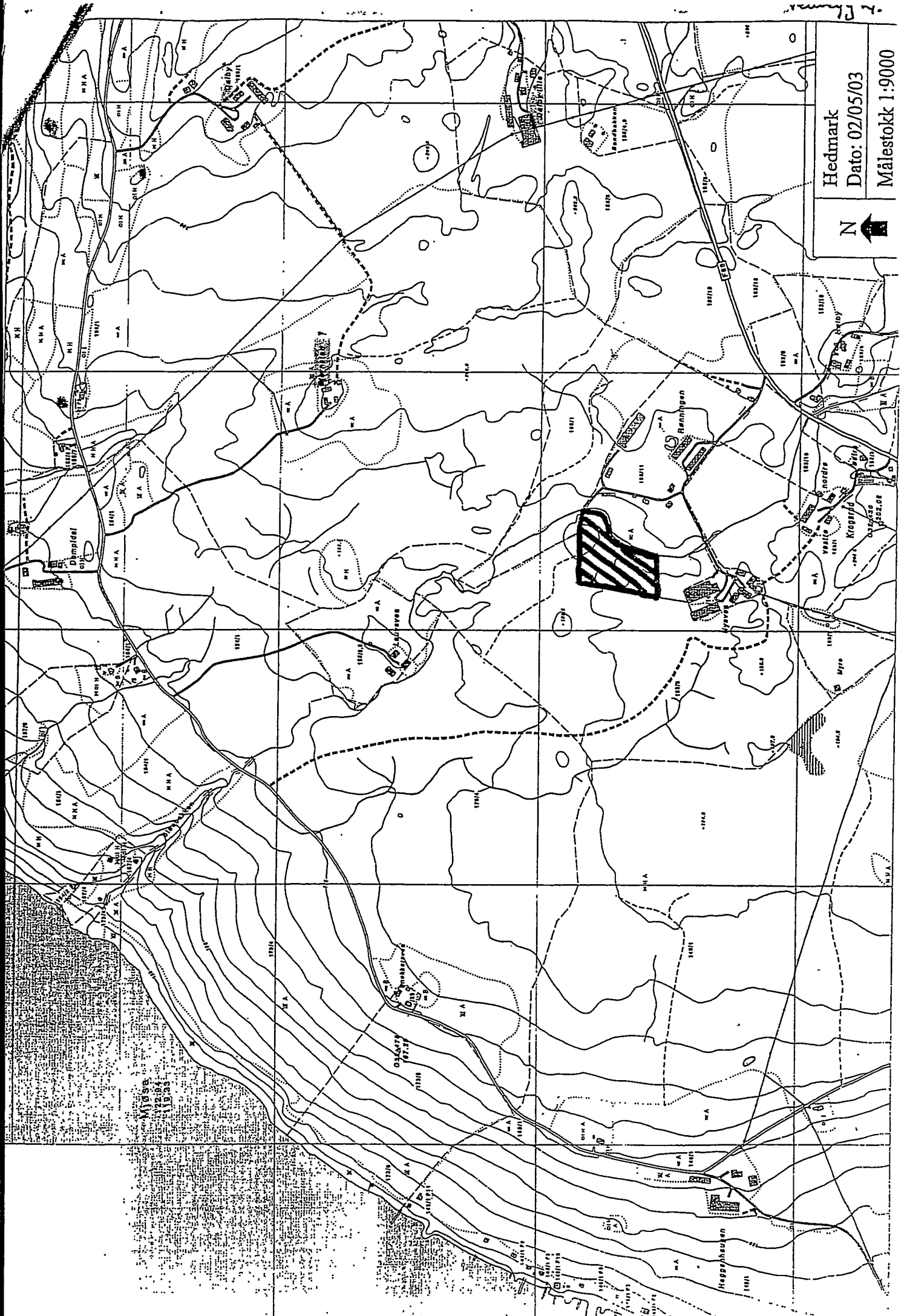

7. Planar

Hedmark

Dato: 02/05/03

Målestokk 1:9000

118.33
118.64
119.04

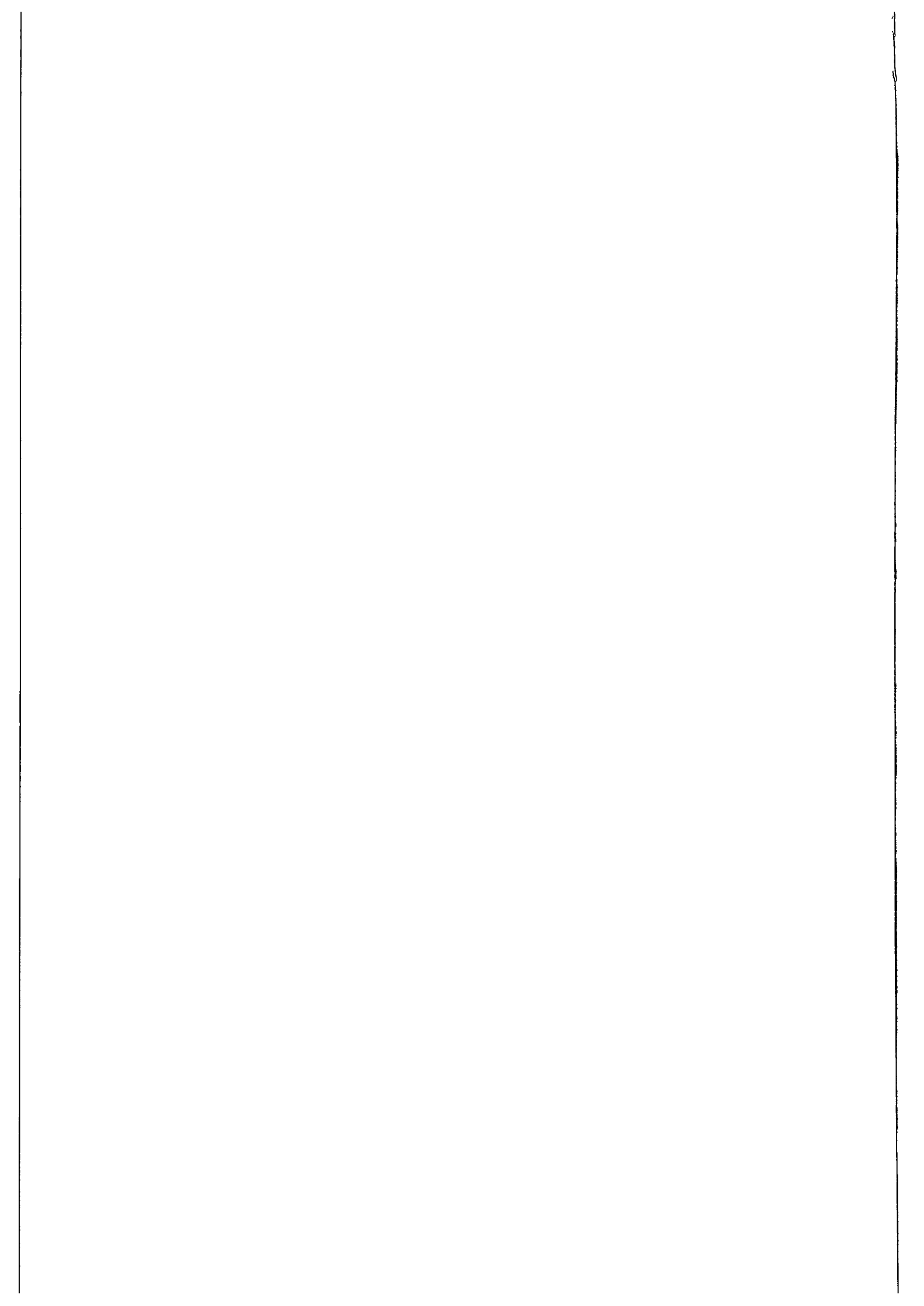
Heggshausen

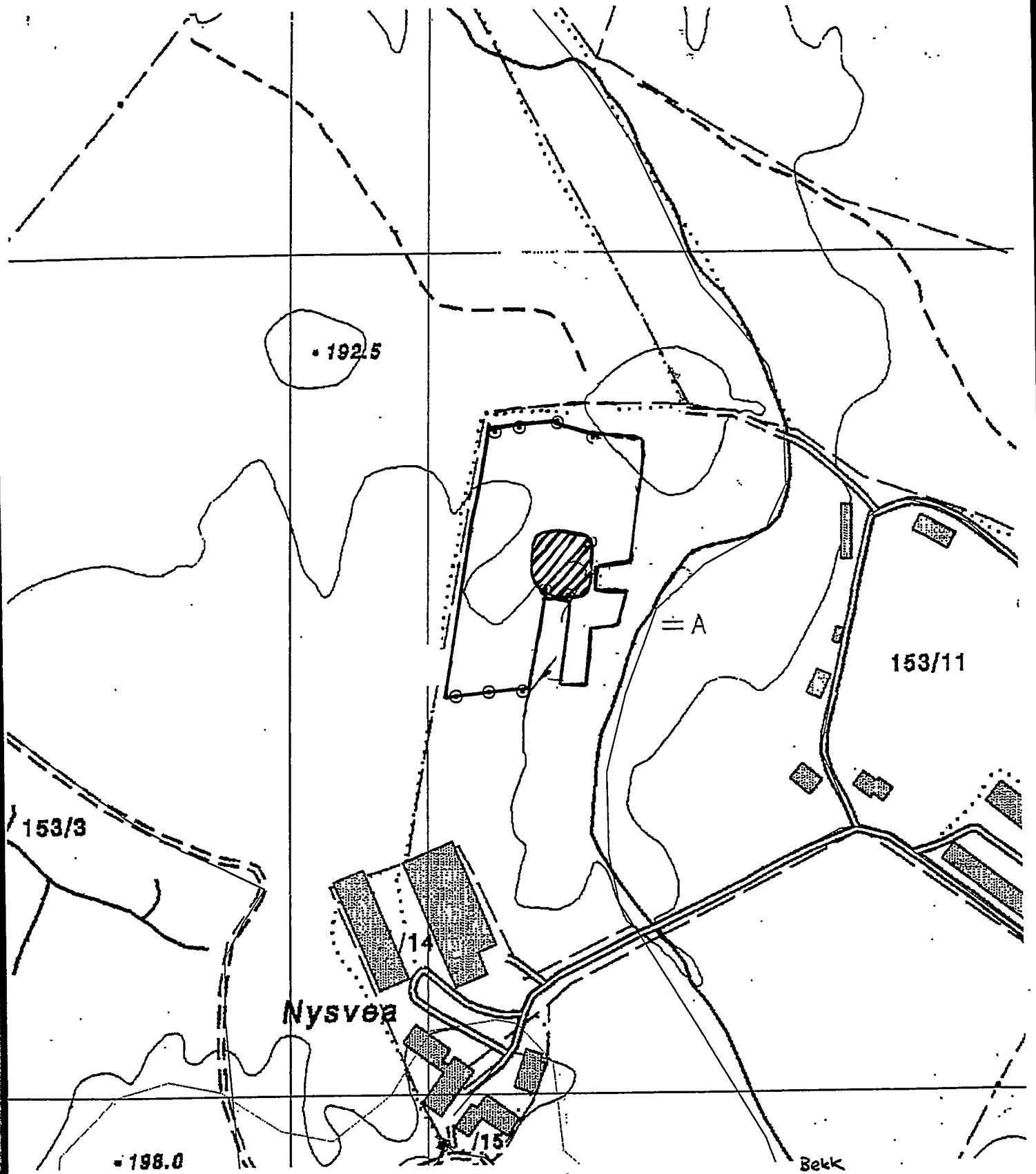
Olgatty

Rennungen

Kingsrud

Dyngedal

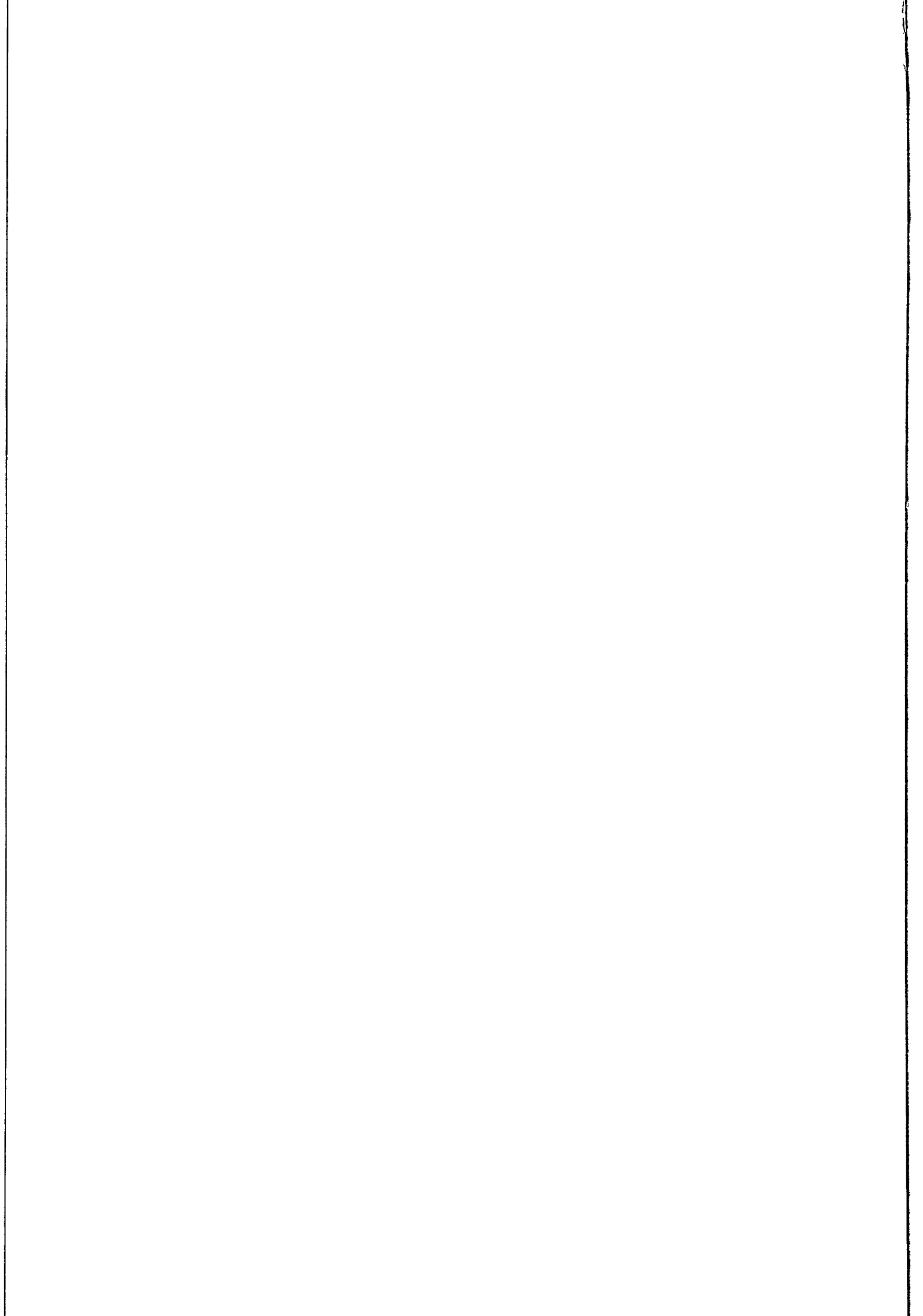

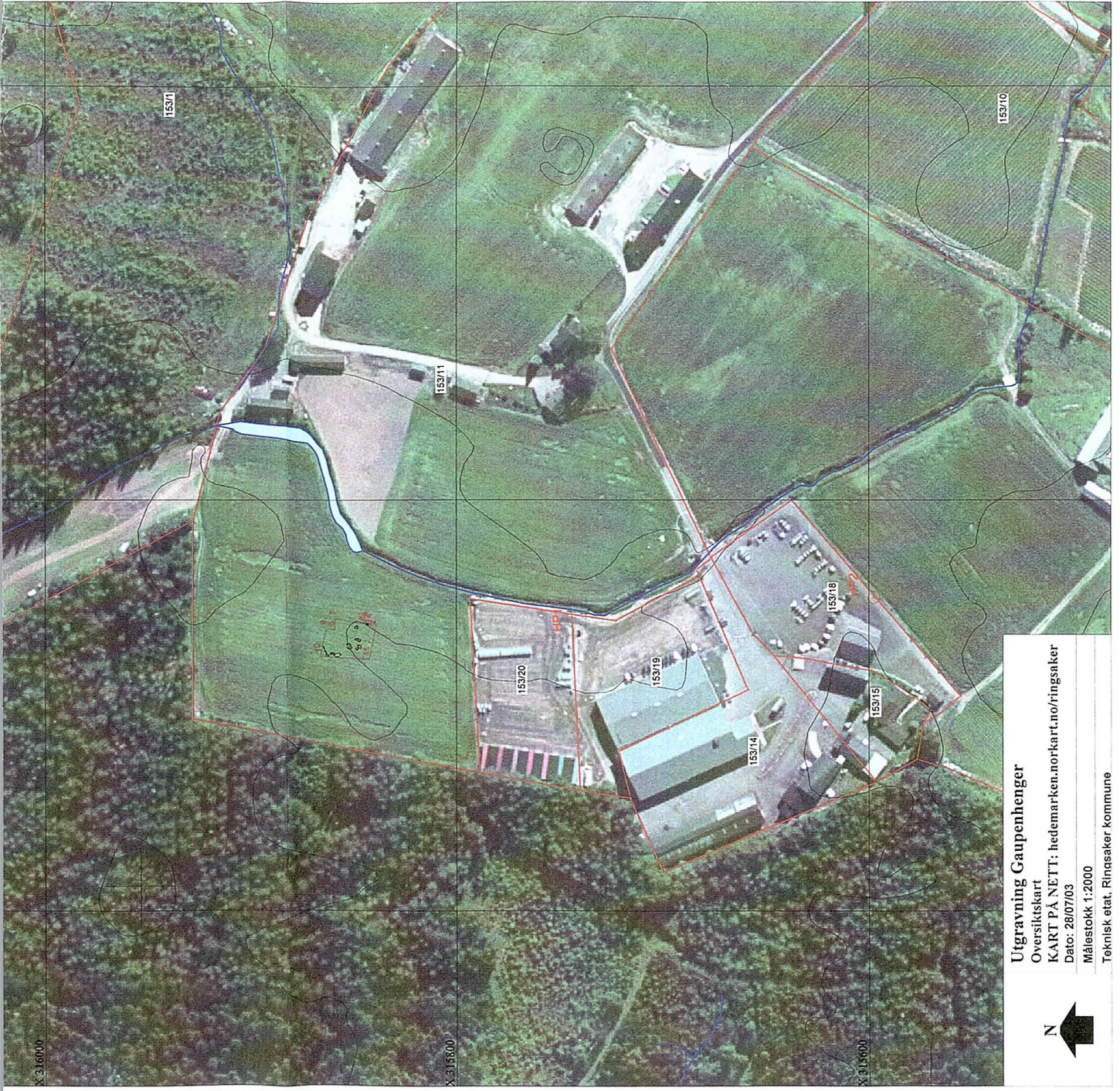

1:2500

Registreringsområde med
boplassflate skissert inn

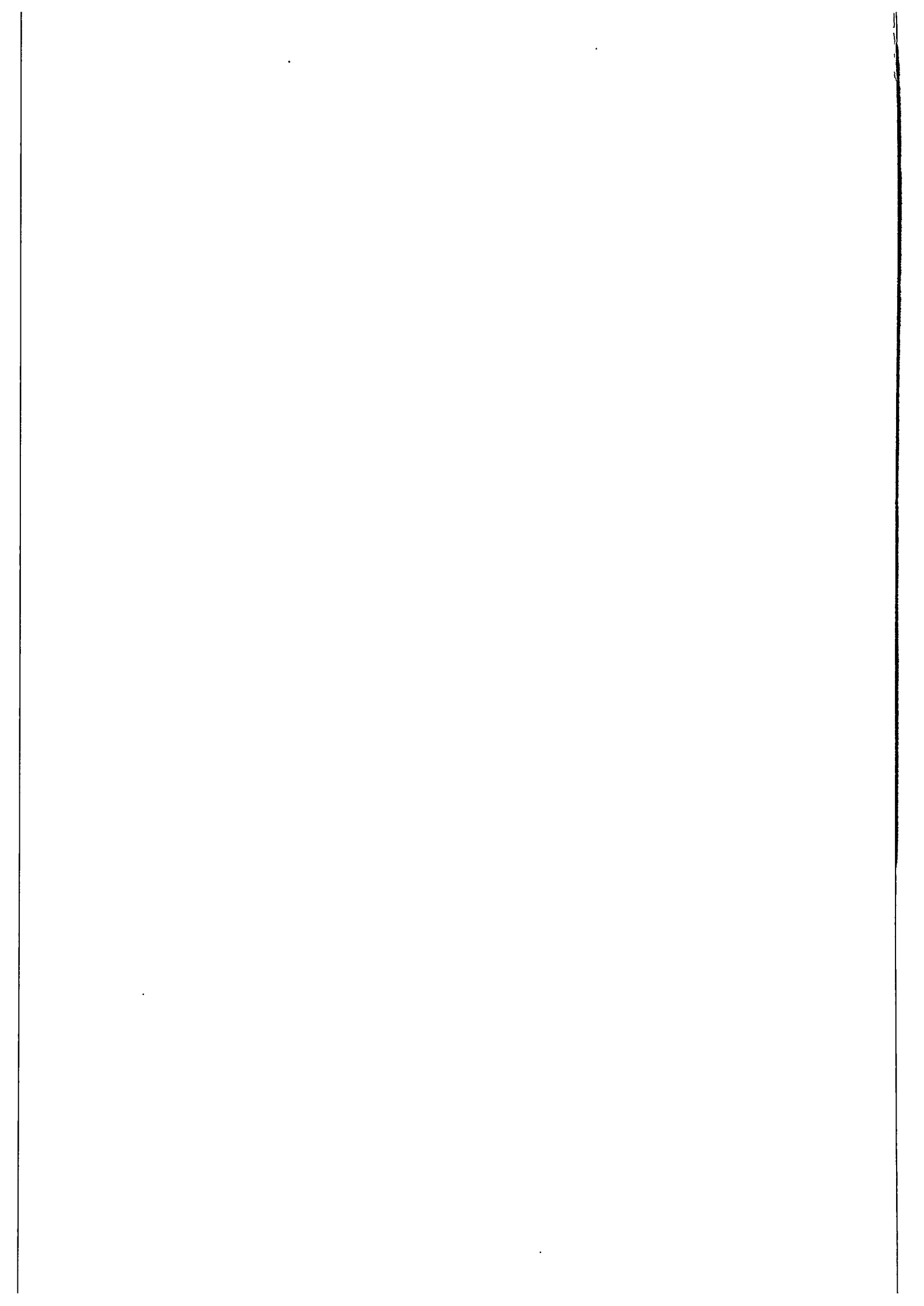

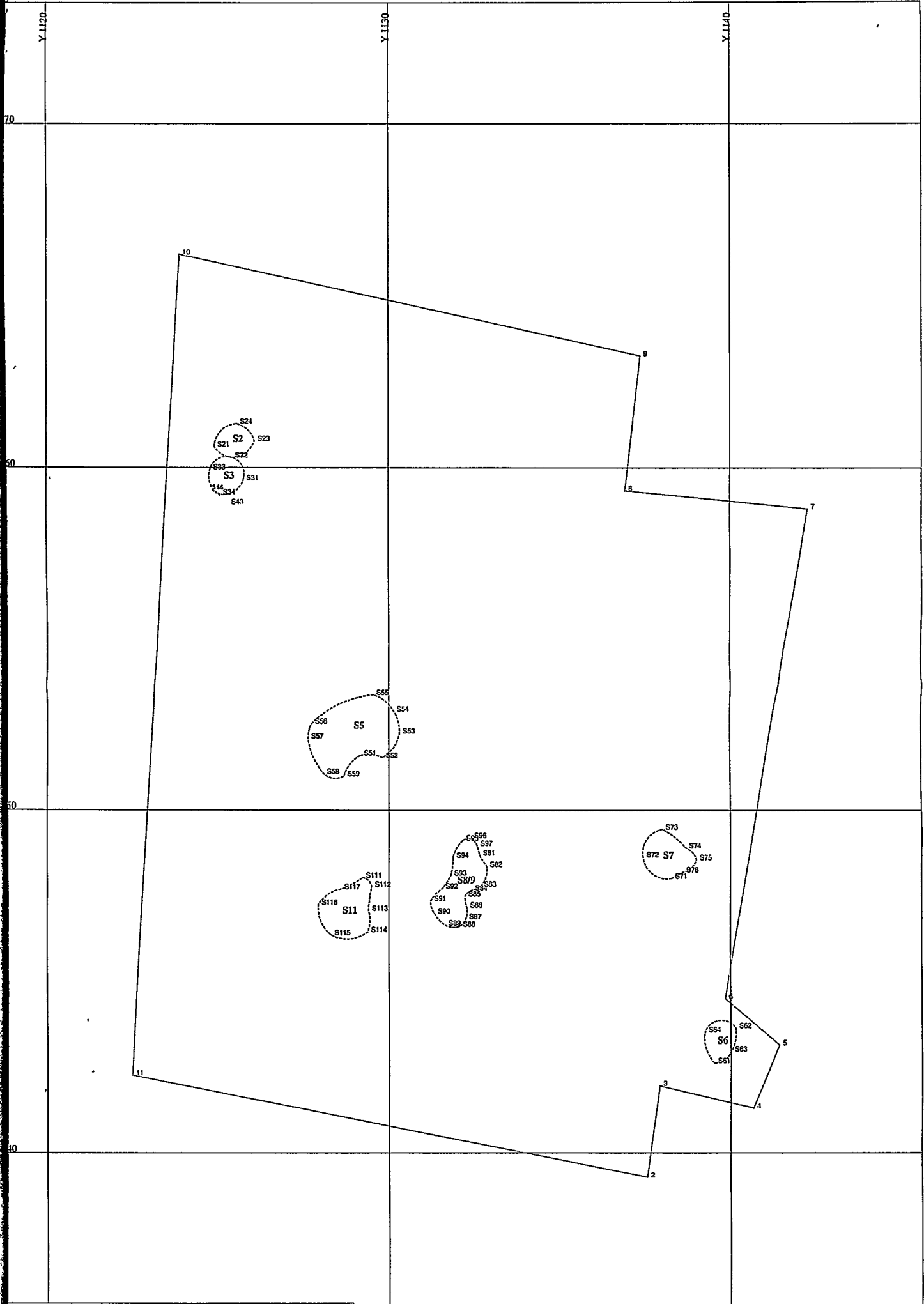

Utgravning Gaupenhenger

Oversiktskart
KART PÅ NETT: hedemarken.norkart.no/ringsaker
Dato: 28/07/03
Målestokk 1:2000
Teknisk etat, Ringsaker kommune

Utgravning Gaupenhenger

KART PÅ NETT: hedemarken.norkart.no/ringsaker

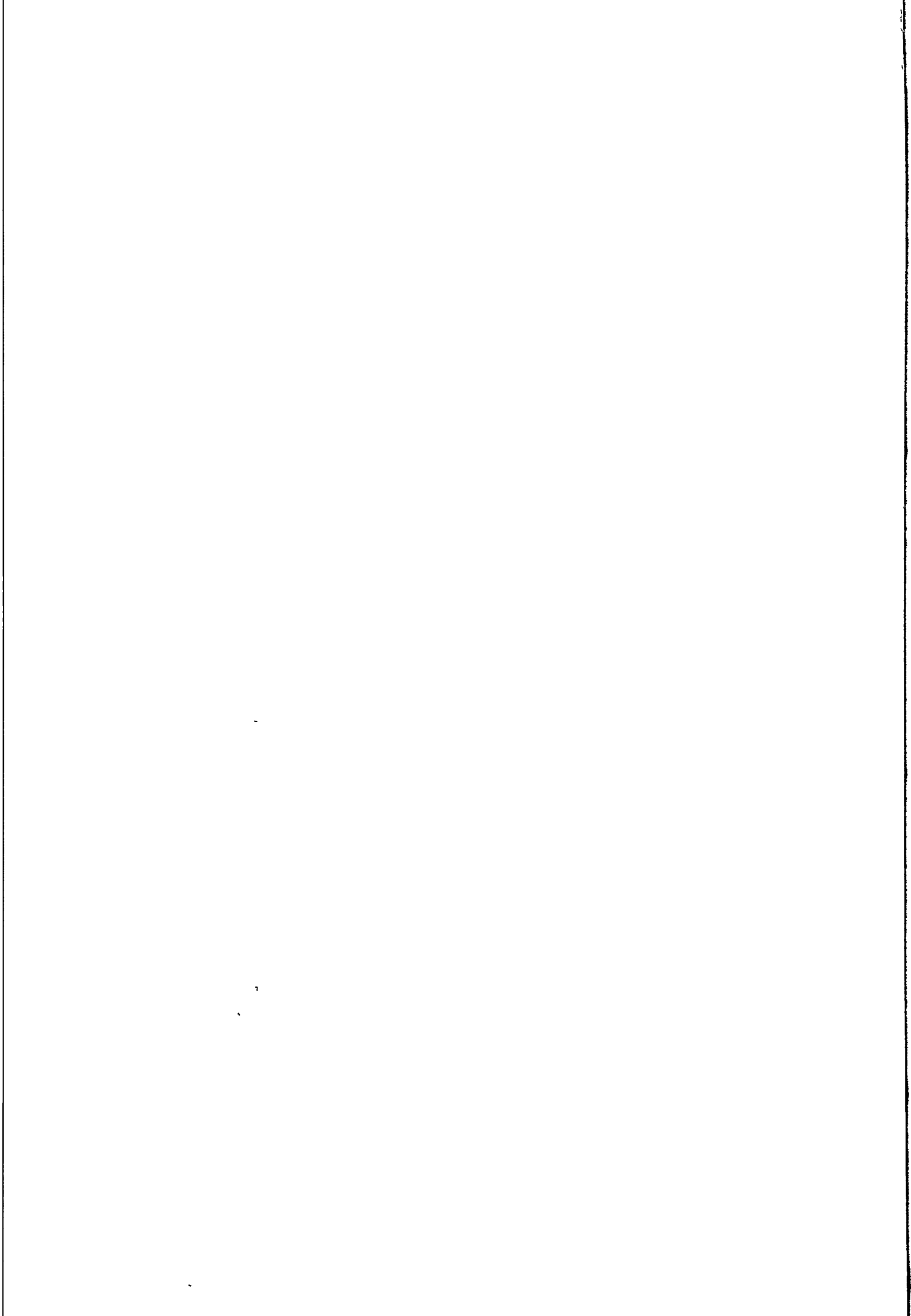
Dato: 28/07/03

Målestokk 1:100

Teknisk etat. Ringsaker kommune

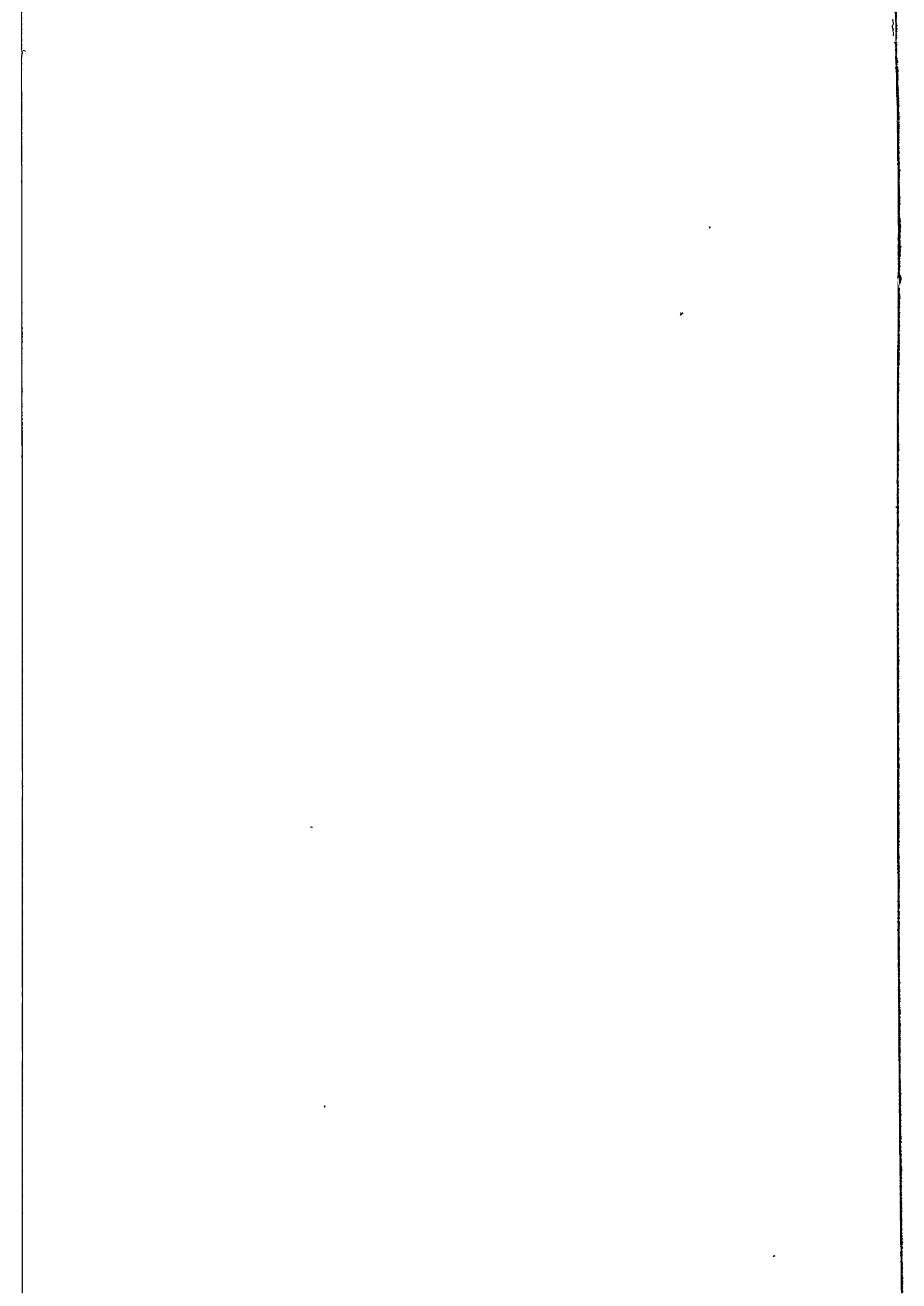

Oppdrag : GAUPENH

V/G-Land

Koordinater - alle punkter sortert

Punkt	X	Y	H	Kode
2	315839.292	1137.557	190.645	4400
3	315841.974	1137.921	190.748	4400
4	315841.309	1140.667	190.669	4400
5	315843.153	1141.422	190.632	4400
6	315844.506	1139.845	190.733	4400
7	315858.818	1142.272	190.637	4400
8	315859.336	1136.930	190.637	4400
9	315863.272	1137.371	190.557	4400
10	315866.208	1123.888	190.906	4400
11	315842.287	1122.476	190.764	4400
DREN1	315863.032	1125.282	190.616	6251
DREN2	315863.282	1125.185	190.612	6251
DREN3	315864.747	1128.885	190.553	6251
HP1	315740.863	1135.796	192.170	1000
HP2	315597.739	1152.880	194.400	1000
S21	315860.620	1124.896	190.624	6251
S22	315860.300	1125.432	190.591	6251
S23	315860.789	1126.067	190.563	6251
S24	315861.289	1125.556	190.601	6251
S31	315859.641	1125.744	190.597	6251
S32	315860.301	1125.400	190.584	6251
S33	315859.952	1124.770	190.640	6251
S34	315859.229	1125.058	190.601	6251
S41	315856.688	1125.357	190.614	6251
S42	315858.006	1125.406	190.596	6251
S43	315858.941	1125.301	190.596	6251
S44	315859.359	1124.715	190.618	6251
S45	315858.601	1123.716	190.687	6251
S46	315857.691	1123.676	190.679	6251
S47	315856.494	1124.369	190.667	6251
S48	315856.710	1125.375	190.607	6251
S51	315851.611	1129.172	190.696	6251
S52	315851.543	1129.812	190.721	6251
S53	315852.260	1130.315	190.707	6251
S54	315852.895	1130.139	190.709	6251
S55	315853.378	1129.539	190.678	6251
S56	315852.543	1127.734	190.705	6251
S57	315852.104	1127.624	190.693	6251
S58	315851.074	1128.088	190.721	6251
S59	315851.003	1128.684	190.760	6251
S61	315842.639	1139.522	190.517	6251
S62	315843.654	1140.144	190.560	6251

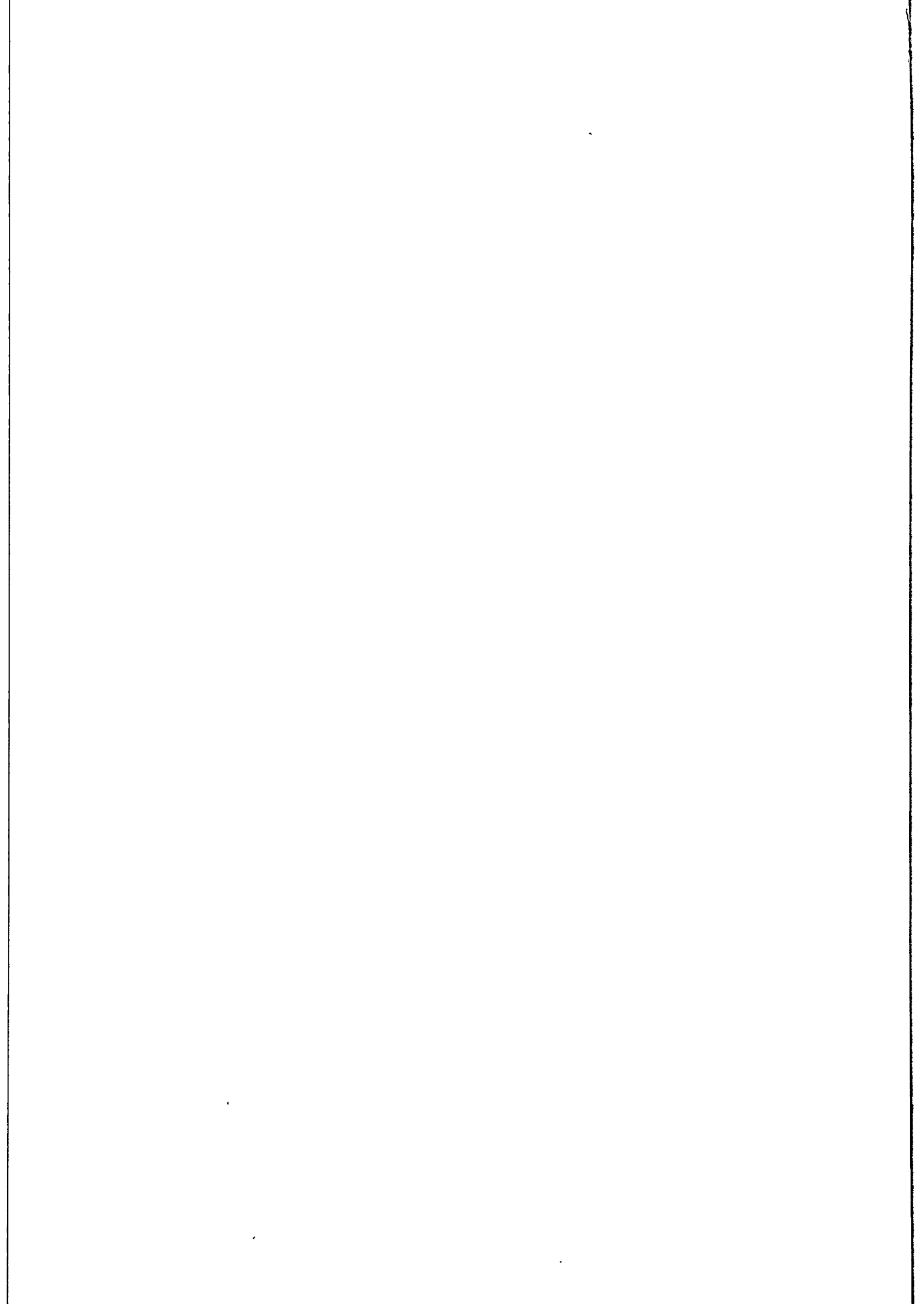

Oppdrag : GAUPENH

V/G-Land

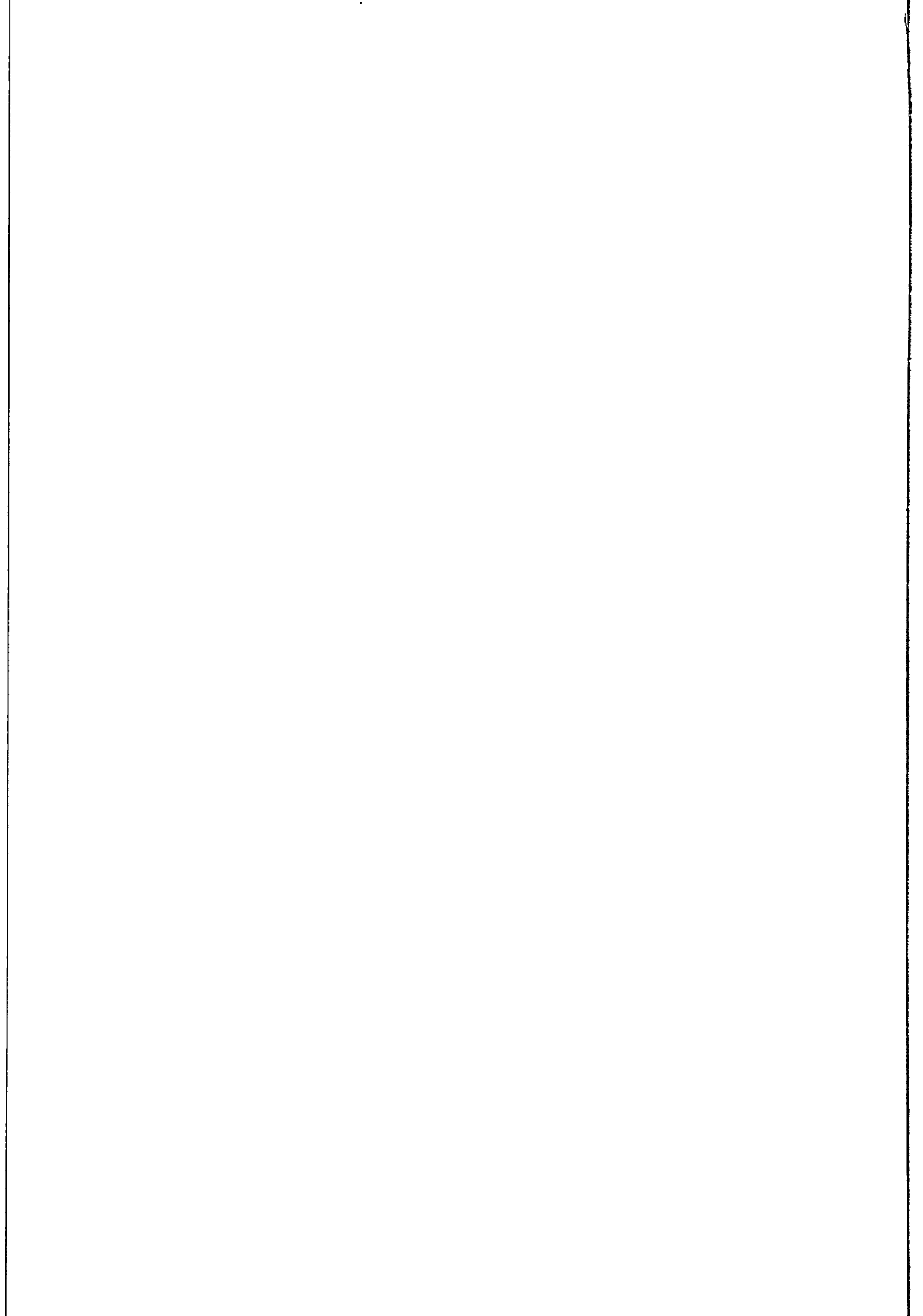
Koordinater - alle punkter sortert

Punkt	X	Y	H	Kode
S63	315842.976	1140.008	190.485	6251
S64	315843.533	1139.252	190.740	6251
S71	315848.018	1138.286	190.754	6251
S72	315848.636	1137.442	190.762	6251
S73	315849.444	1138.005	190.770	6251
S74	315848.901	1138.687	190.752	6251
S75	315848.555	1139.003	190.791	6251
S76	315848.194	1138.614	190.757	6251
S81	315848.690	1132.652	190.764	6251
S82	315848.355	1132.863	190.800	6251
S83	315847.788	1132.685	190.825	6251
S84	315847.672	1132.422	190.803	6251
S85	315847.502	1132.224	190.787	6251
S86	315847.174	1132.279	190.751	6251
S87	315846.840	1132.251	190.788	6251
S88	315846.622	1132.072	190.765	6251
S89	315846.650	1131.650	190.763	6251
S90	315846.996	1131.337	190.748	6251
S91	315847.369	1131.228	190.781	6251
S92	315847.725	1131.567	190.778	6251
S93	315848.105	1131.815	190.779	6251
S94	315848.619	1131.878	190.795	6251
S95	315849.123	1132.163	190.732	6251
S96	315849.196	1132.394	190.806	6251
S97	315848.966	1132.577	190.822	6251
S111	315848.035	1129.228	190.773	6251
S112	315847.775	1129.490	190.791	6251
S113	315847.085	1129.402	190.756	6251
S114	315846.460	1129.381	190.696	6251
S115	315846.369	1128.309	190.749	6251
S116	315847.254	1127.928	190.762	6251
S117	315847.707	1128.590	190.750	6251
S121	315847.899	1127.922	190.769	6251
S122	315848.652	1128.233	190.756	6251
S123	315848.832	1127.387	190.764	6251
S124	315847.996	1127.240	190.753	6251
S321	315862.997	1125.218	190.614	6251
S322	315863.350	1125.077	190.627	6251
S323	315862.664	1123.870	190.865	6251
S324	315862.198	1123.939	190.870	6251

Vedlegg E.

TEGNINGER

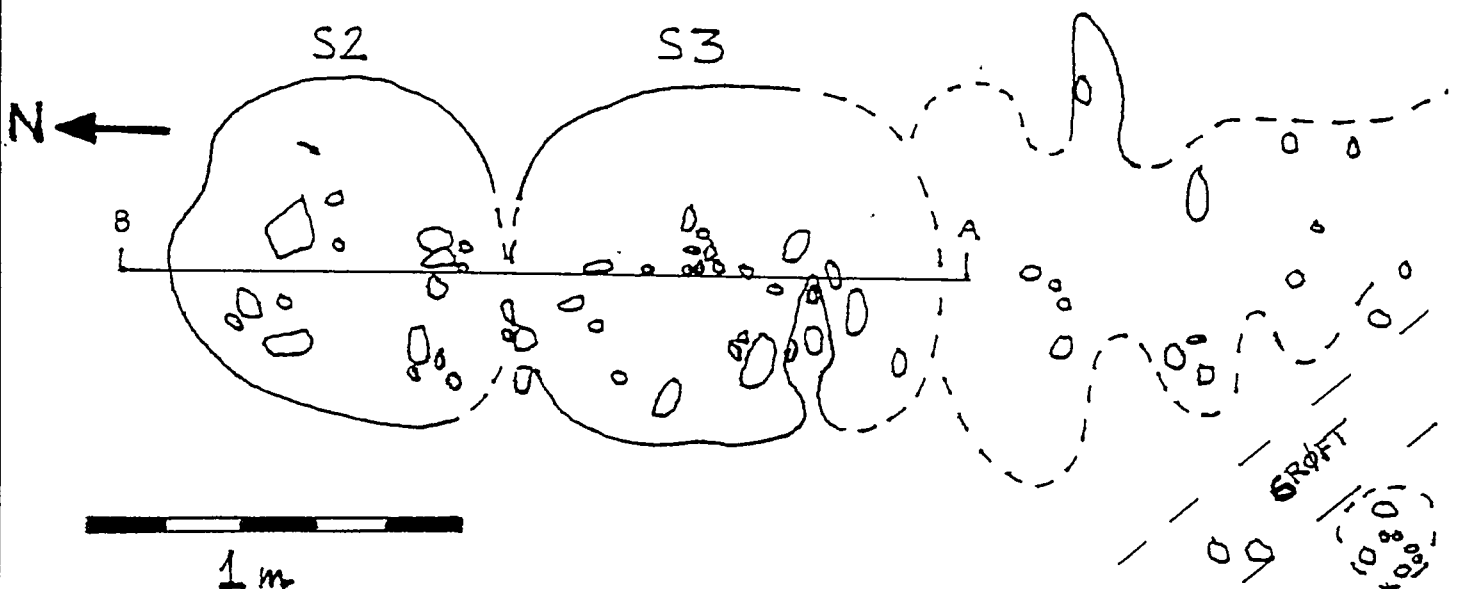
Gård, gbnr:	Kroksrud vestre, 153/4	Tiltaksnr:	759028	Strukturnummer:	S2 og 3 (én struktur)
Kom./fylke:	Ringsaker k, Hedmark	SIGNATURER:		Konstruksjonsnr:	
Betegnelse:	Rest av kulturlag	leire	brent	PRØVER, kull o.a:	
Form:	Langstrakt og utflytende	silt		1 kullprøve. KASSERT	
Mål i flate:	Ca 100 x 300+ cm	sand	brent		
Dybde i profil:	5 cm	grus	stein		
Innhold - jordtype, kull, funn o.a.:	Grå, kullholdig silt med enkelte kullfragmenter og skjørbrrente stein. Ingen funn	kulturjord		Målestokk:	1:20
		kullbiter	kullag	Sign:	O. C. Lønnaas
Kokstein vol.:	---	gravn.-grense		Dato:	24. juli 2003

PLAN:

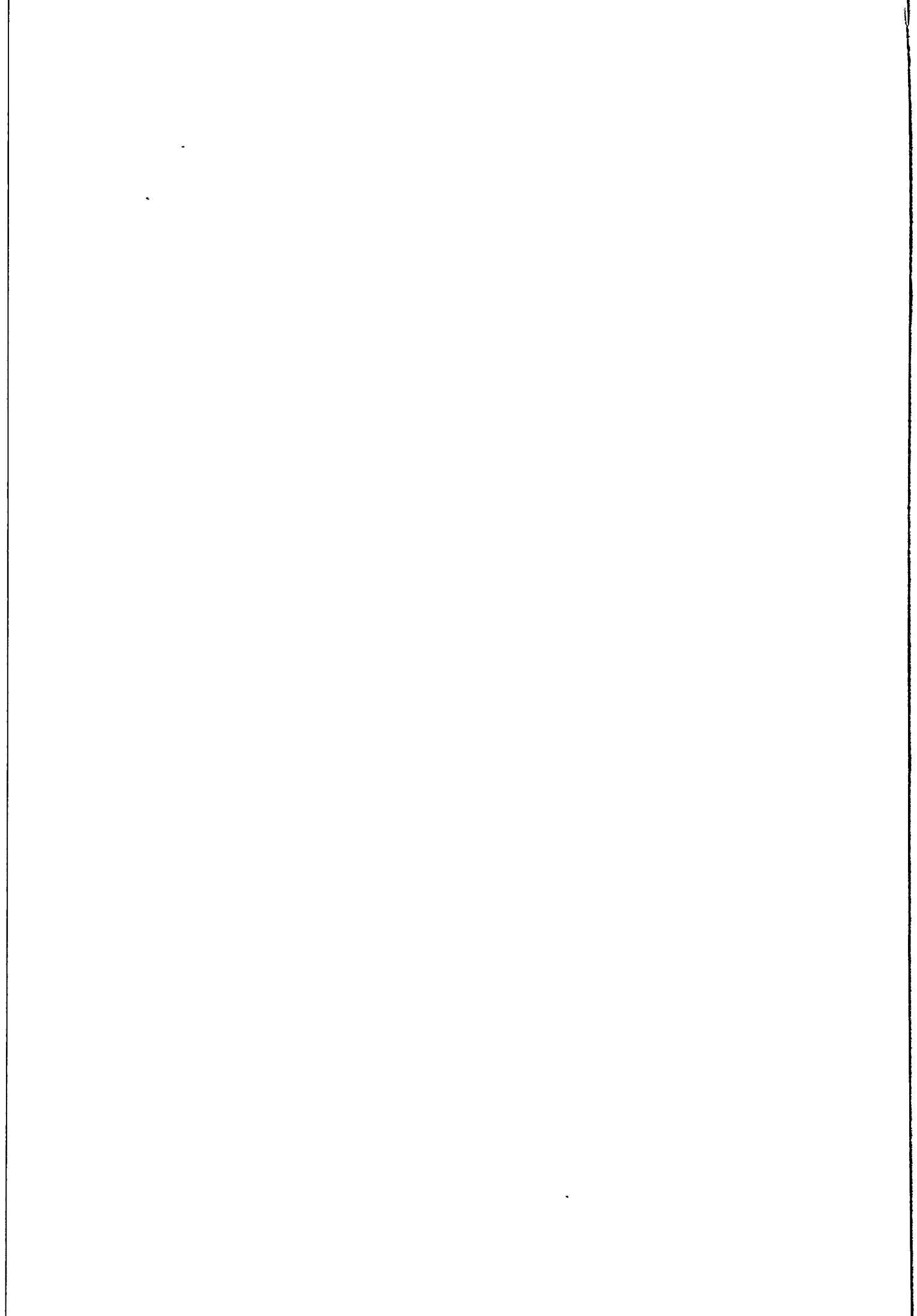
I nord framstår kulturlaget som tydelig, men i sørenden av område S3 blir avgrensningen mer uklar. Kulturlaget strekker seg her videre mot sør og er langstrakt og utflytende. Massen består av mørkegrå, kullholdig silt, men det er ingen synlige kullbiter. En del skjørbrrente stein med diameter opp til 20 cm er synlige på overflaten, flest i område S3. Undergrunnen omkring består av finkornet sand med mindre stein. Sør for område S3 virker kulturlaget omrotet, trolig som følge av pløying. En moderne dreneringsgrøft skjærer gjennom dette området. Grøften er den samme som skjærer nedgravning S5.

PROFIL mot vest:

Den østlige halvdel i nord (område S2 og S3) ble gravd ut. Strukturen var kun 5 cm dyp, og profilen ble derfor ikke tegnet. Massen besto av lysegrå silt med få kullfragmenter.

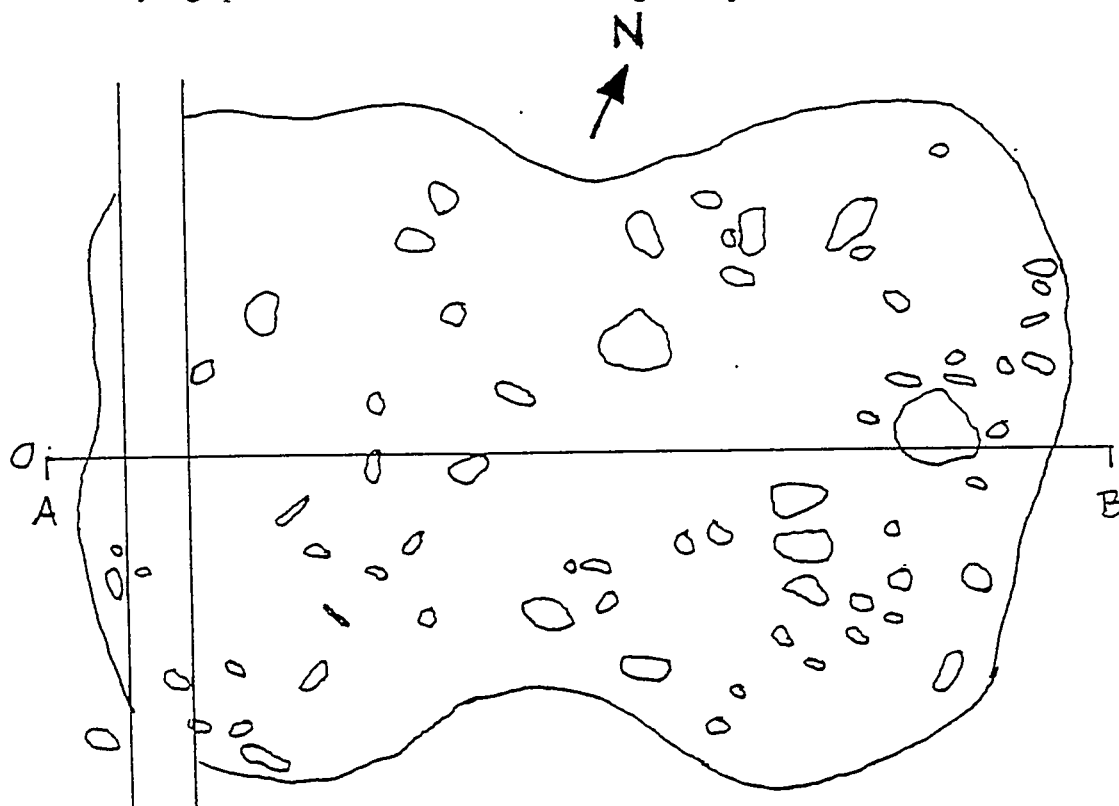

Gård, gbnr:	Kroksrud vestre, 153/4	Tiltaksnr:	759028	Strukturnummer:	S-5
Kom./fylke:	Ringsaker k, Hedmark	SIGNATURER:		Konstruksjonsnr:	
Betegnelse:	Nedgravning	leire	brent	PRØVER, kull o.a.:	
Form:	Oval hovedform	silt		2 kullprøver:	
Mål i flate:	Ca 180 x 260 cm	sand	brent	Prøve 1: AD1030-1270 (T-16939)	
Dybde i profil:	35 cm	grus	stein	Prøve 2: Yngre enn AD1655 (TUa-4547)	
Innhold - jordtype, kull, funn o.a.:	Silt med enkelte kullbiter og skjørbrente stein. Ingen funn	kulturjord		Målestokk:	1:20
		kullbiter	kullag	Sign:	I. Økland
Kokstein vol.:	---	gravn.-grense		Dato:	24. juli 2003

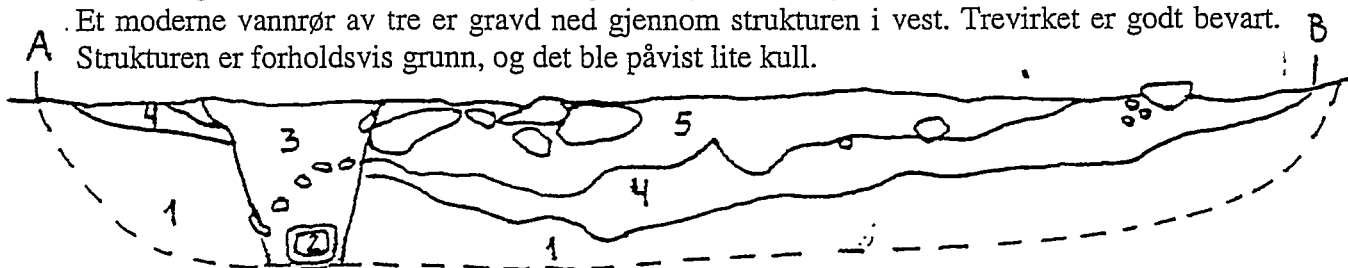
PLAN:

Nedgravningen(e) framstår tydelig mot undergrunnen som består av finkornet sand. Ytterkanten er likevel noe utvisket. Massen er mørk og kullholdig, men uten synlige kullbiter. Sjatteringer av rødbrun, finkornet silt i den vestlige enden. Skjørbrente stein med en diameter opp til 20 cm synlige på overflaten. En moderne vanngrøft skjærer strukturen i vest.

PROFIL mot NNV:

Den sørlige halvdel ble gravd ut. Nedgravningen(e) avtegner seg tydelig mot undergrunnen. Et moderne vannrør av tre er gravd ned gjennom strukturen i vest. Trevirket er godt bevart. Strukturen er forholdsvis grunn, og det ble påvist lite kull.

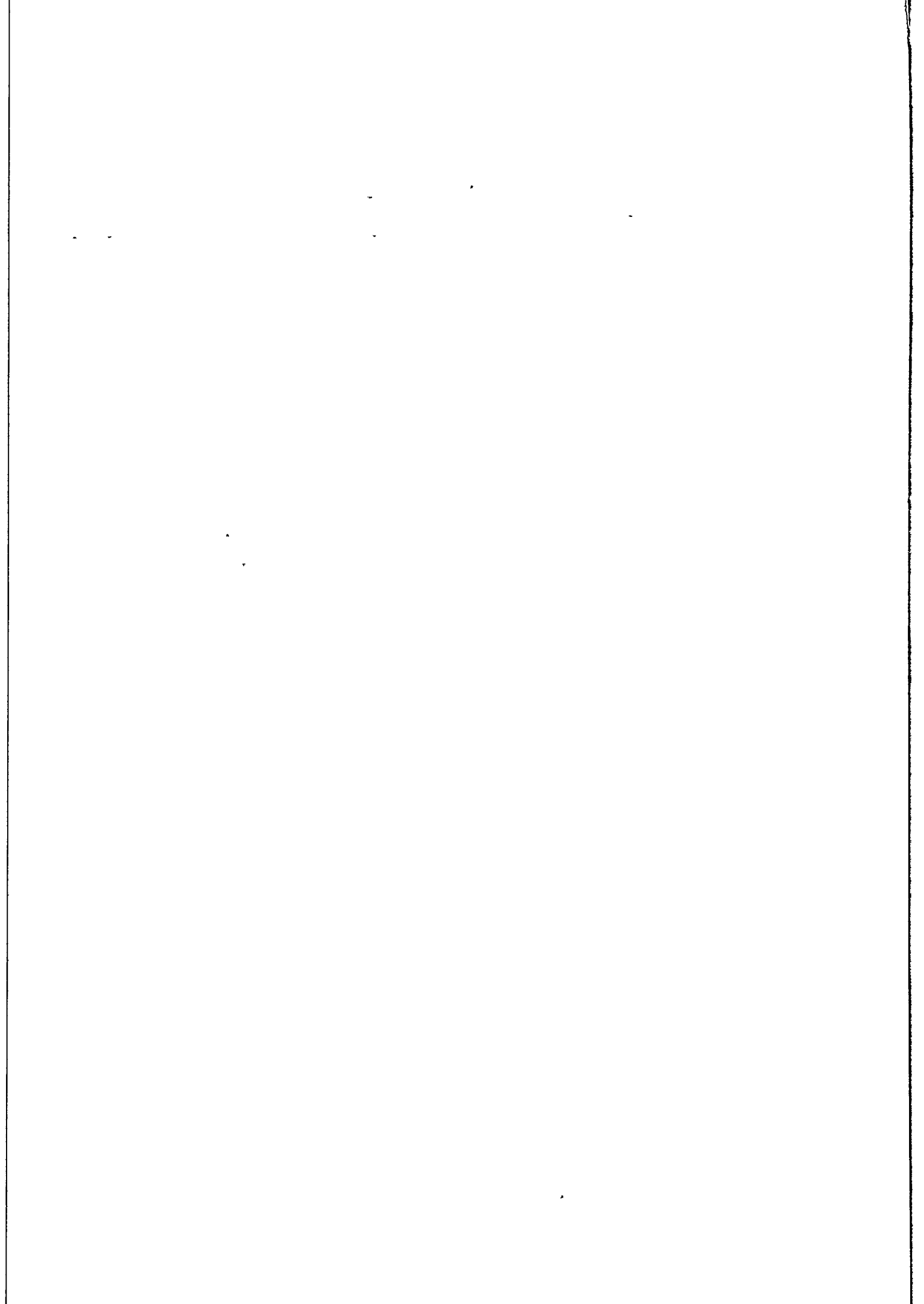

1. Grå og rødbrun, spettet silt
2. Moderne vannrør, godt bevart trevirke
3. Nedgravning for vannrøret. Grå og rødbrun, spettet silt.

4. Lysegrå silt
5. Mørk, brun, fet silt med noe kull

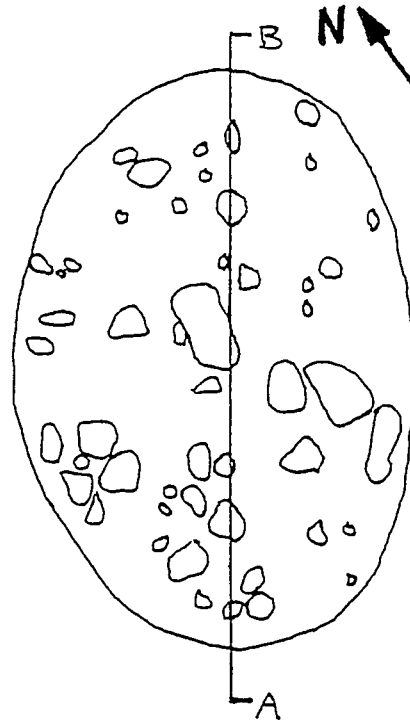
1 m.

Gård, gbnr:	Kroksrud vestre, 153/4	Tiltaksnr:	759028	Strukturnummer:	S-6
Kom./fylke:	Ringsaker k, Hedmark	SIGNATURER:		Konstruksjonsnr:	
Betegnelse:	Nedgravning	leire	brent	PRØVER, kull o.a.:	
Form:	Oval	silt		1 kullprøve, prøve nr. 3:	
Mål i flate:	110 x 150 cm	sand	brent	Yngre enn AD1655 (T-16940)	
Dybde i profil:	40 cm	grus	stein		
Innhold - jordtype, kull, funn o.a.:	Sand iblandet kull. Tynt kullag med grå silt under. Ingen funn	kulturjord		Målestokk:	1:20
		kullbiter	kullag	Sign:	O. C. Lønaas
Kokstein vol.:	Ca 25 liter i ½ struktur	gravn.-grense		Dato:	Juli 2003

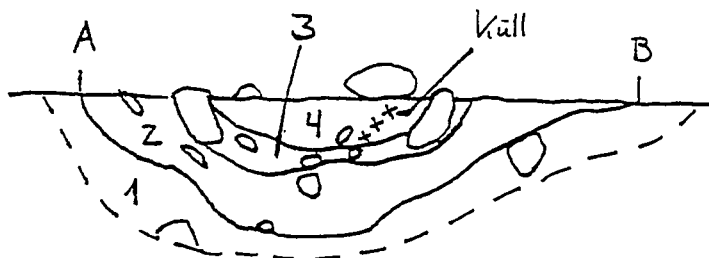
PLAN:

Nedgravningen ligger 4,5 meter sør for S7 og ligner denne i hovedform og masse. Strukturen avtegner seg tydelig mot undergrunnen omkring som består av finkornet sand. Nedgravningen har likevel utflytende ytterkanter. Formen er oval. Massen er hovedsakelig finkornet, kullholdig og fet, med enkelte kullbiter og en del varmpåvirket, men ikke oppsprukket stein. Det er større islett av undergrunnsmassen inne i strukturen.

PROFIL mot NV:

Østre halvdel ble gravd ut. Nedgravningen måler 150 cm. Den har slake sidekanter uten klart skille til den sterile undergrunnen. Bunnen er bolleformet. Her er massen den samme, men mørkere enn ved ytterkant av sidene høyere opp pga. nedvasket kull. Bunnen er klart markert mot undergrunnen. Det er et markert, kullholdig lag med enkelte kullbiter mellom to større steiner (lag 3). Over kullaget framstår nedgravningen som mer "rufsete" i sentrum, hvor sanden er iblandet kull (lag 4). Strukturen inneholdt ca 25 liter stein i halve gropa.

1. Steril undergrunn av sand
2. Grå silt. Noe mørkere under kullaget i "bollen" (nedvasket kull) enn på sidene
3. Tydelig og kullholdig lag
4. Sand iblandet kull og enkelte orangebrune flekker

.

.

.

.

.

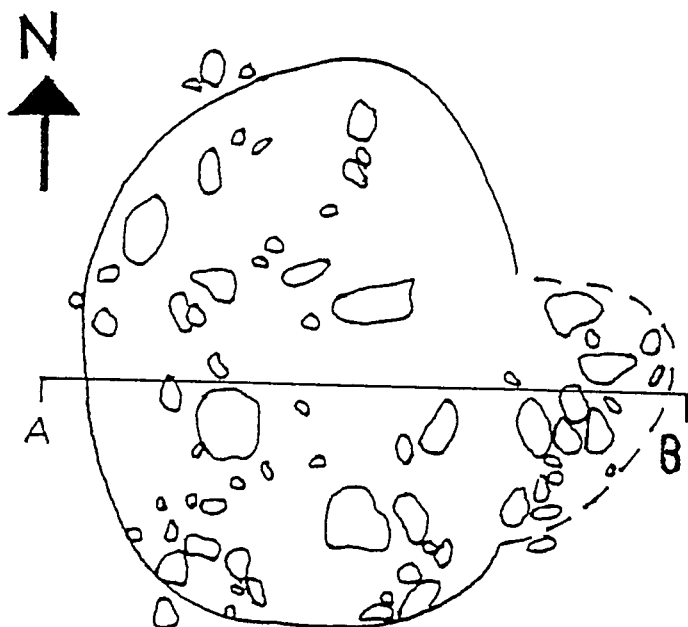
.

.

Gård, gbnr:	Kroksrud vestre, 153/4	Tiltaksnr:	759028	Strukturnummer:	S-7
Kom./fylke:	Ringsaker k, Hedmark	SIGNATURER:		Konstruksjonsnr:	
Betegnelse:	Nedgravning	leire	brent	PRØVER, kull o.a:	
Form:	Oval hovedform	silt	.	1 kullprøve, prøve nr. 4: AD1515-1650 (TUa-4548)	
Mål i flate:	150 x 160 cm	sand	brent		
Dybde i profil:	32 cm	grus	stein		
Innhold - jordtype, kull, funn o.a.: Mørk, fet, finkornet masse med små kullbiter. Ingen funn	kulturjord			Målestokk:	1:20
	kullbiter	kullag		Sign:	O. C. Lønaas
Kokstein vol.: Mye. Ikke målt	gravn.- grense			Dato:	Juli 2003

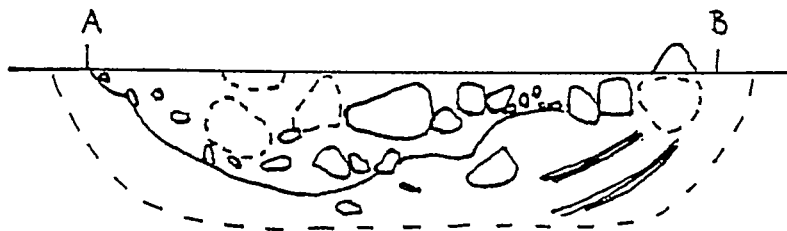
PLAN:

Strukturen ligger 4,5 meter nord for S6 og ligner denne i hovedform og masse. Hovedformen er oval, men i øst er en samling skjørbrente stein som stikker ut. Avgrensningen her er uklar, og massen er mindre kullholdig enn i strukturens hoveddel. Nedgravningen avtegner seg tydelig mot undergrunnen omkring som består av finkornet sand. Strukturen har likevel noe utviskede ytterkanter. Massen i strukturens "hoveddel" består av mørk, kullholdig, fet silt, samt større islett av lysebrun masse tilsvarende undergrunnen omkring (sand). Den inneholder enkelte kullbiter og en god del varmepåvirket stein med diameter opp til 20 cm.

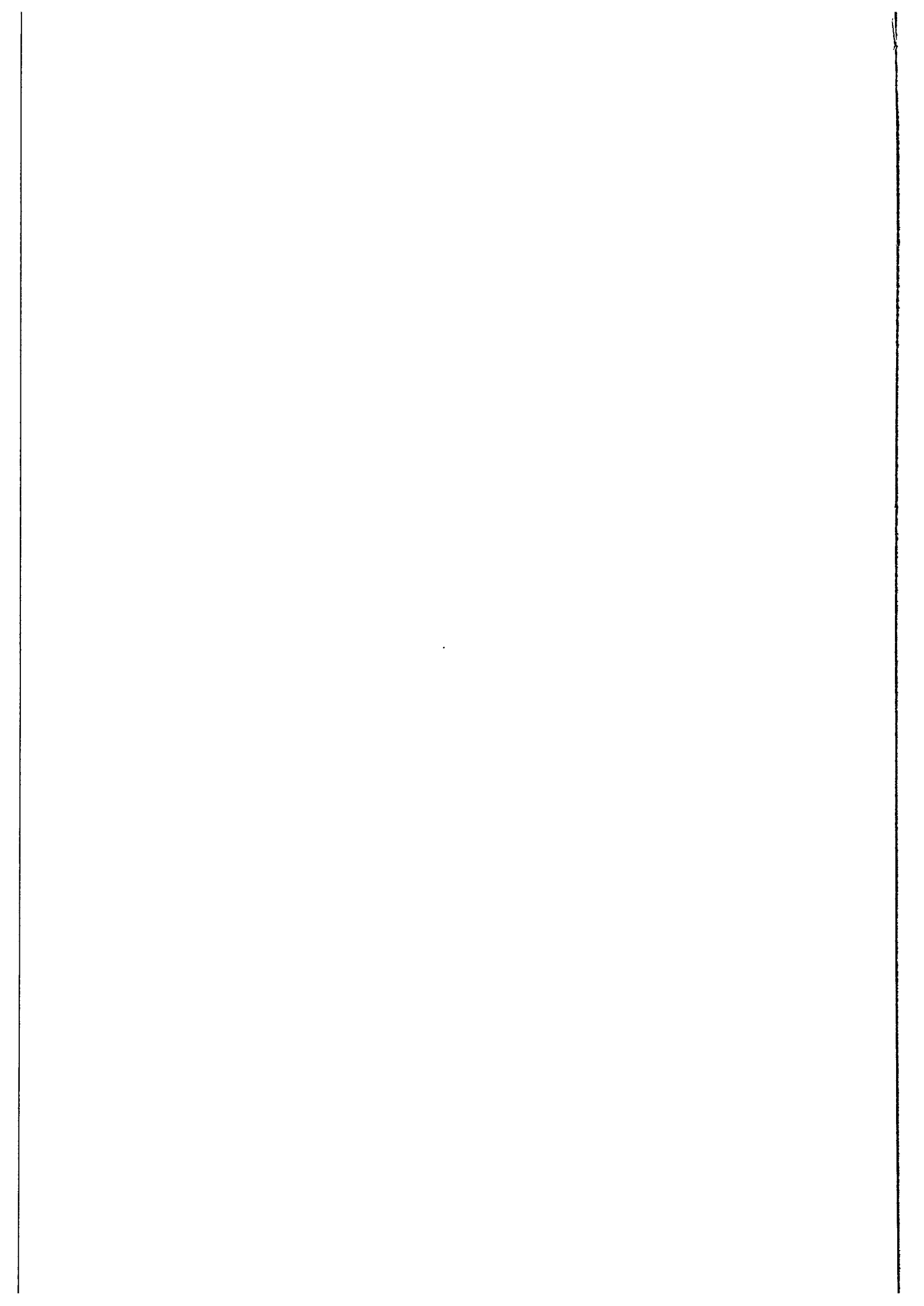

PROFIL mot N:

Den søndre halvdel ble gravd ut. Nedgravningen måler 170 cm. Den avtegner seg tydelig mot den sterile undergrunnen som består av finkornet sand. Strukturen har likevel noe utvisket ytterkant. Den inneholdt mye stein med diameter opp til 20 cm. Antall liter ble ikke målt. Massen er mørk, tenderende mot svart, finkornet og fet med enkelte små kullbiter. I den østre delen som er stiplet på plantegningen, er nedgravningens avgrensning uklar. Her synes det som om to striper med grålig silt er dratt ned i undergrunnen.

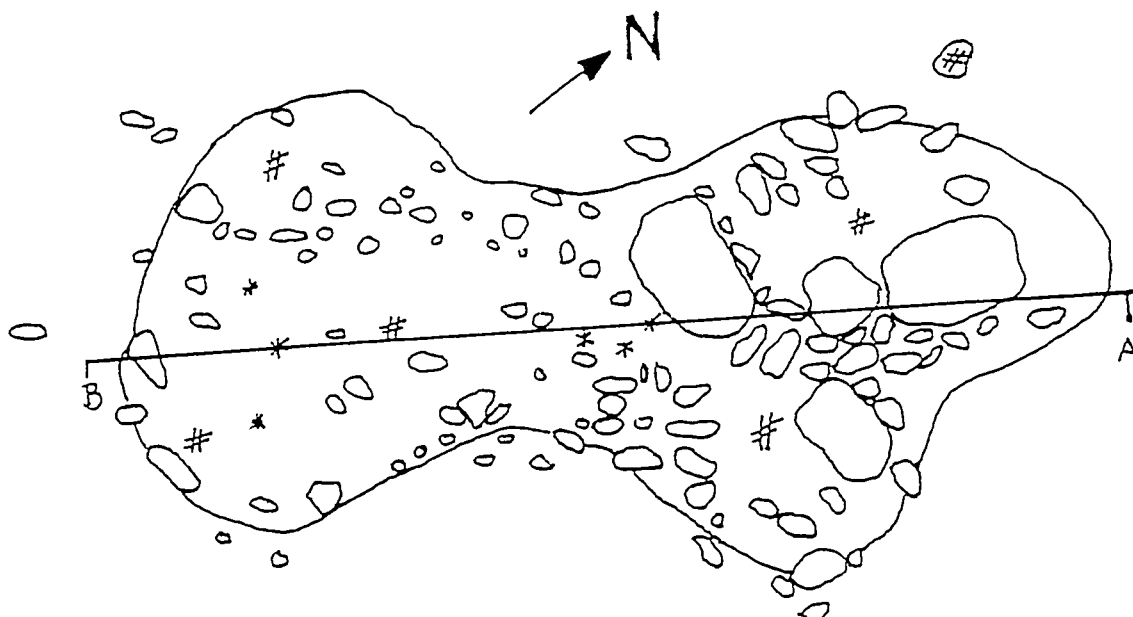
1 m.

Gård, gbnr:	Kroksrud vestre, 153/4	Tiltaksnr:	759028	Strukturnummer:	S-8 og 9
Kom./fylke:	Ringsaker k, Hedmark	SIGNATURER:		Konstruksjonsnr:	
Betegnelse:	Rest av kulturlag	leire	brent	PRØVER, kull o.a:	
Form:	Uregelmessig	silt			
Mål i flate:	120 x 260 cm	sand	brent		
Dybde i profil:	25 cm	grus	stein		
Innhold - jordtype, kull, funn o.a.:		kulturlag		Målestokk:	1:20
Mørkebrun/sort, finkornet kullholdig masse med skjørbrante stein. Ingen funn		kullbiter	kullag	Sign:	I. Økland
		gravn.-grense		Dato:	Juli 2003
Kokstein vol.:	Ikke målt				

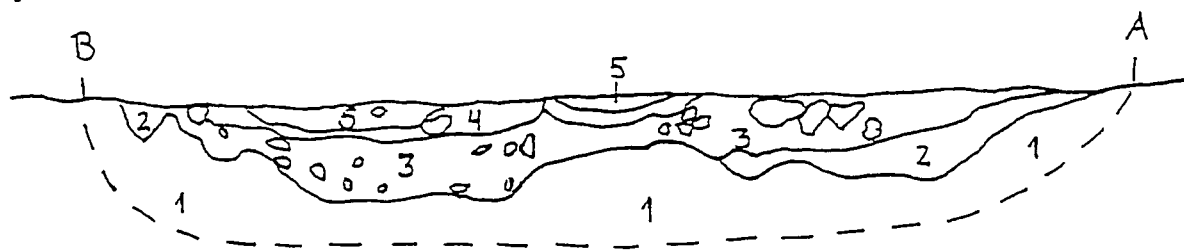
PLAN:

Kulturlaget inneholder mørkebrun og sort kullholdig masse med sjatteringer av grå og rødbrun, finkornet masse samt skjørbrante stein.

PROFIL mot NV:

Tydlig, men grunn og noe "rufsete" nedgravning. Inneholder svært lite kull, men en del skjørbrante stein.

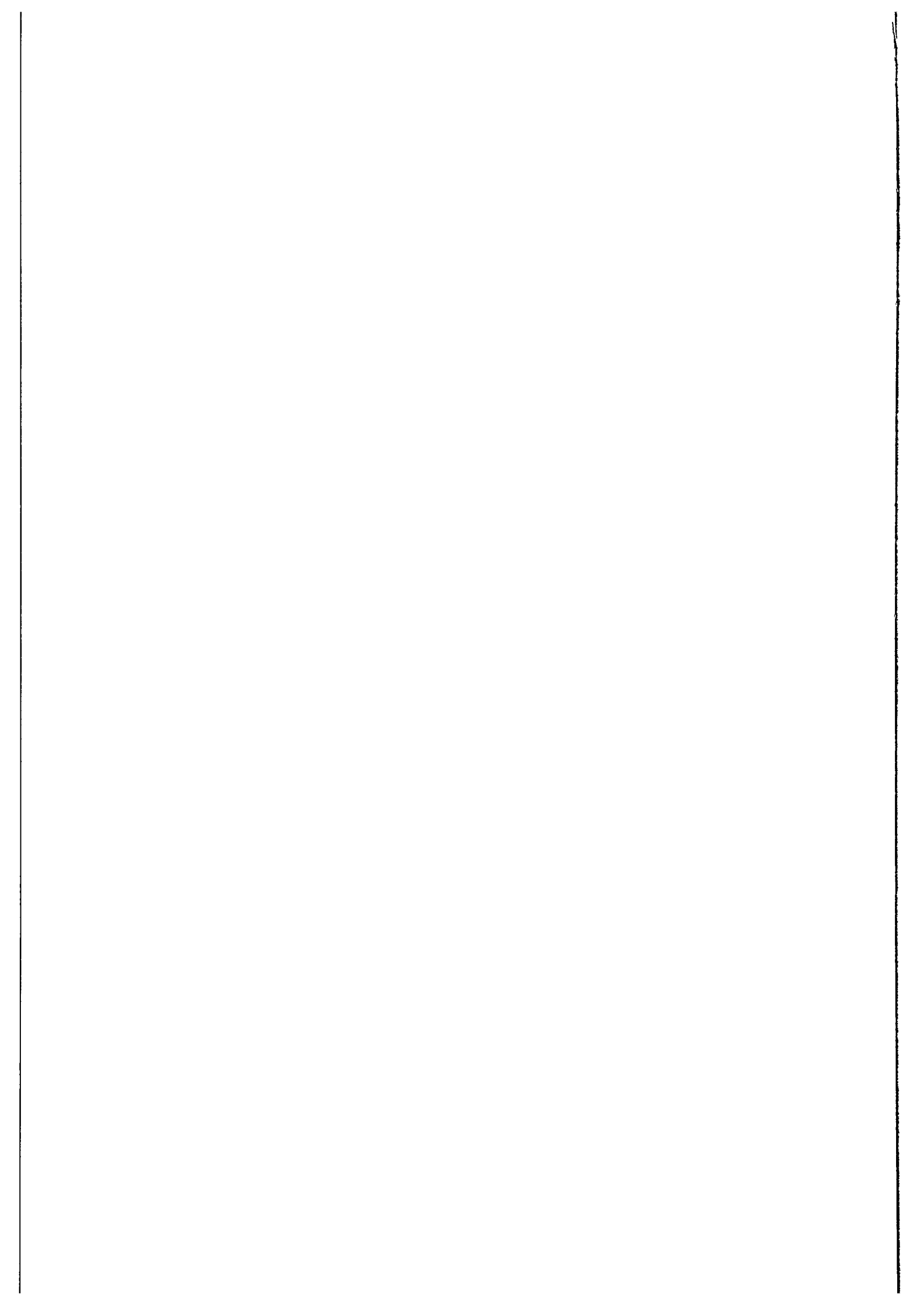

1. Lys, finkornet sand
2. Lysegrå silt
3. Mørkebrun, finkornet masse
4. Svart, fet masse med kullfragmenter (ikke større biter)
5. Rødbrun og gråspettet silt

1 m

Gård, gbnr:	Kroksrud vestre, 153/4	Tiltaksnr:	759028	Strukturnummer:	S-11
Kom./fylke:	Ringsaker k, Hedmark	SIGNATURER:		Konstruksjonsnr:	
Betegnelse:	Rest av kulturlag	leire	brent	PRØVER, kull o.a:	
Form:	Uregelmessig	silt		Ingen	
Mål i flate:	150 x 160 cm	sand	brent		
Dybde i profil:	30 cm	grus	stein		
Innhold - jordtype, kull, funn o.a.: Kullholdig lag med enkelte skjørbrente stein. Ingen funn	kulturlag			Målestokk:	1:20
	kullbiter	kullag		Sign:	Økland/Lønaas
	gravn.- grense			Dato:	24. juli 2003
Kokstein vol.:	ikke målt				

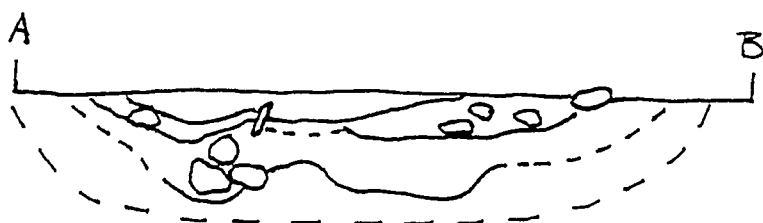
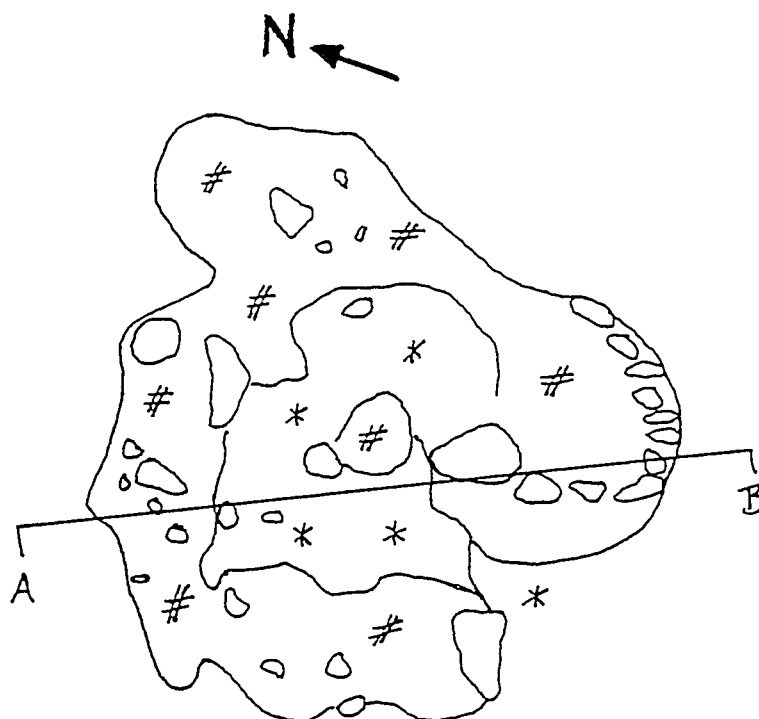
PLAN:

Kulturlagsresten består av mørkebrun/kullholdig jord med spetter av lysegrå silt og rødbrune flekker. Den er utydelig, lite homogen i overflaten og inneholder en del skjørbrente stein.

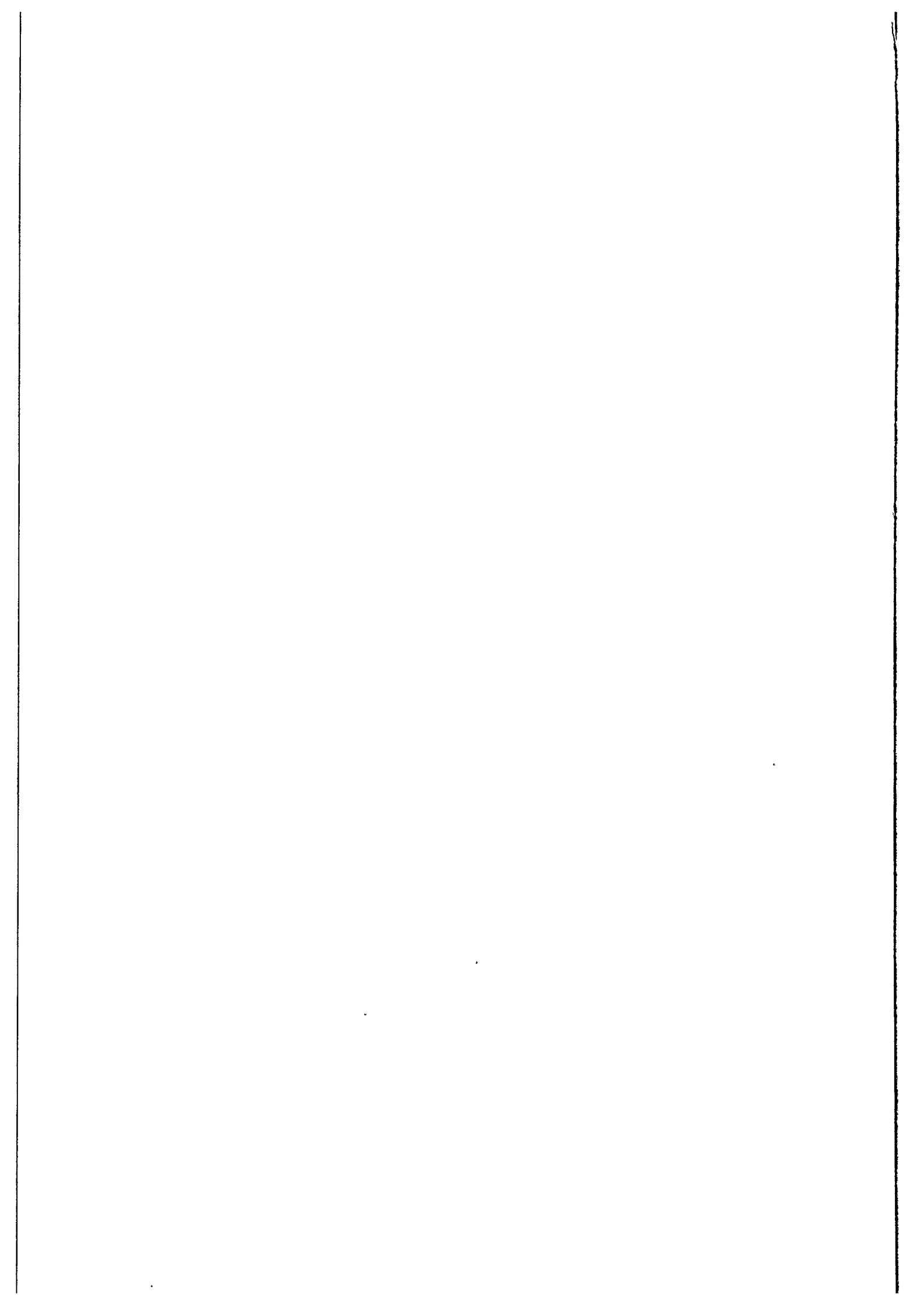
PROFIL mot NØ:

Kulturlaget avtegner seg noe mer tydelig mot undergrunnen (finkornet sand) i profil. Strukturen har likevel utvisket ytterkant, spesielt i endene, hvor avgrensningen er uklar.

Nederste lag er nedgravningsmasse med enkelte stein. Over dette er et kullholdig lag med enkelte skjørbrente stein. Antall liter stein ble ikke målt. Det kullholdige laget er tykkest i ytterkantene/endene, mer uklart lag-skille i sentrum. Over den kullholdige massen er et lite homogent gjenfyllingslag. Strukturen inneholdt ikke kullbiter til kullprøve.

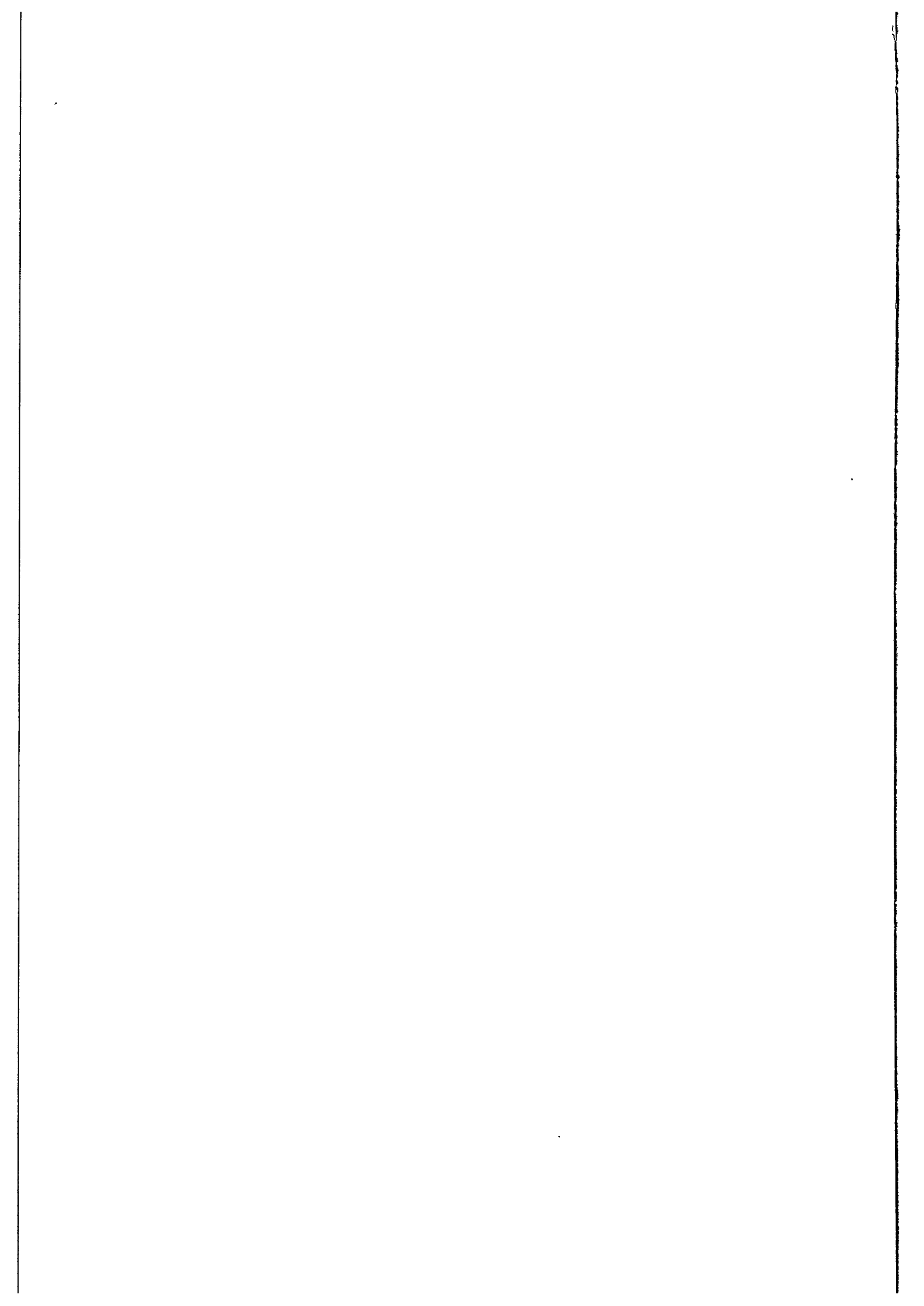

1 m.

Vedlegg F.

BILDER

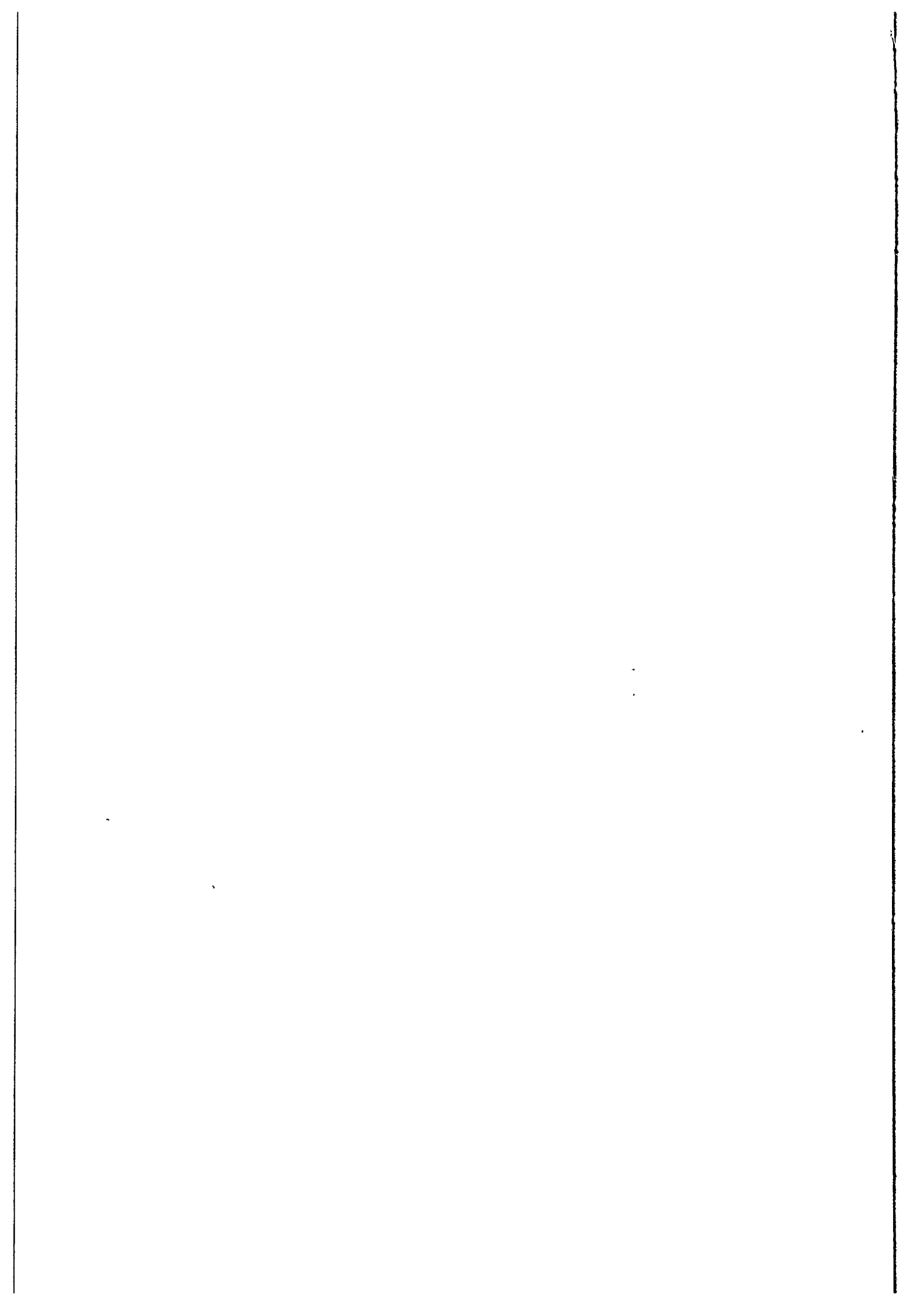
UTVALGTE FOTO

1. Avdekking av feltet. Retning: NNV

2. Oversiktsbilde. Retning: SSØ

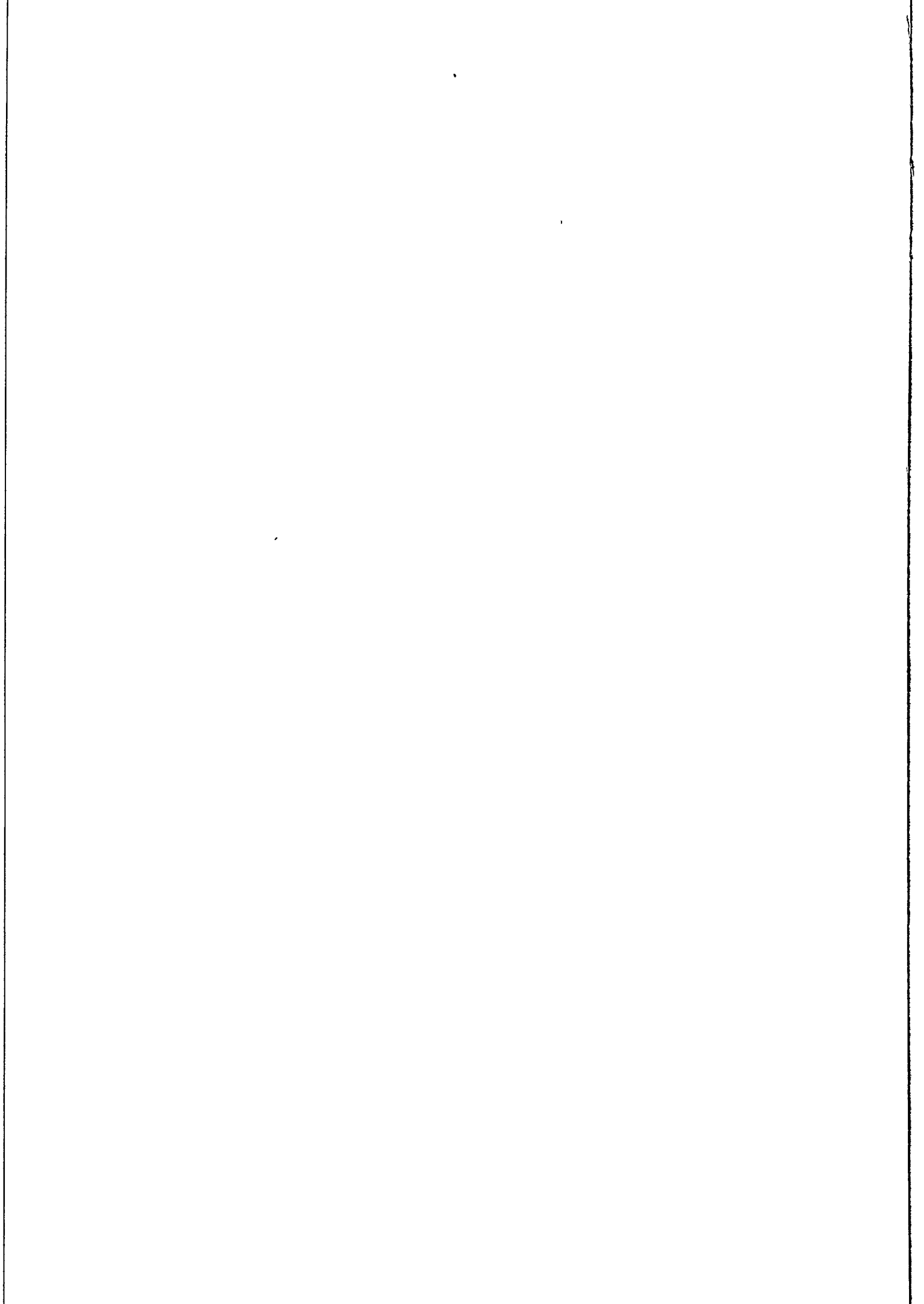

3. Oversiktsbilde. Retning: N

4. Oversiktsbilde. Retning: VSV

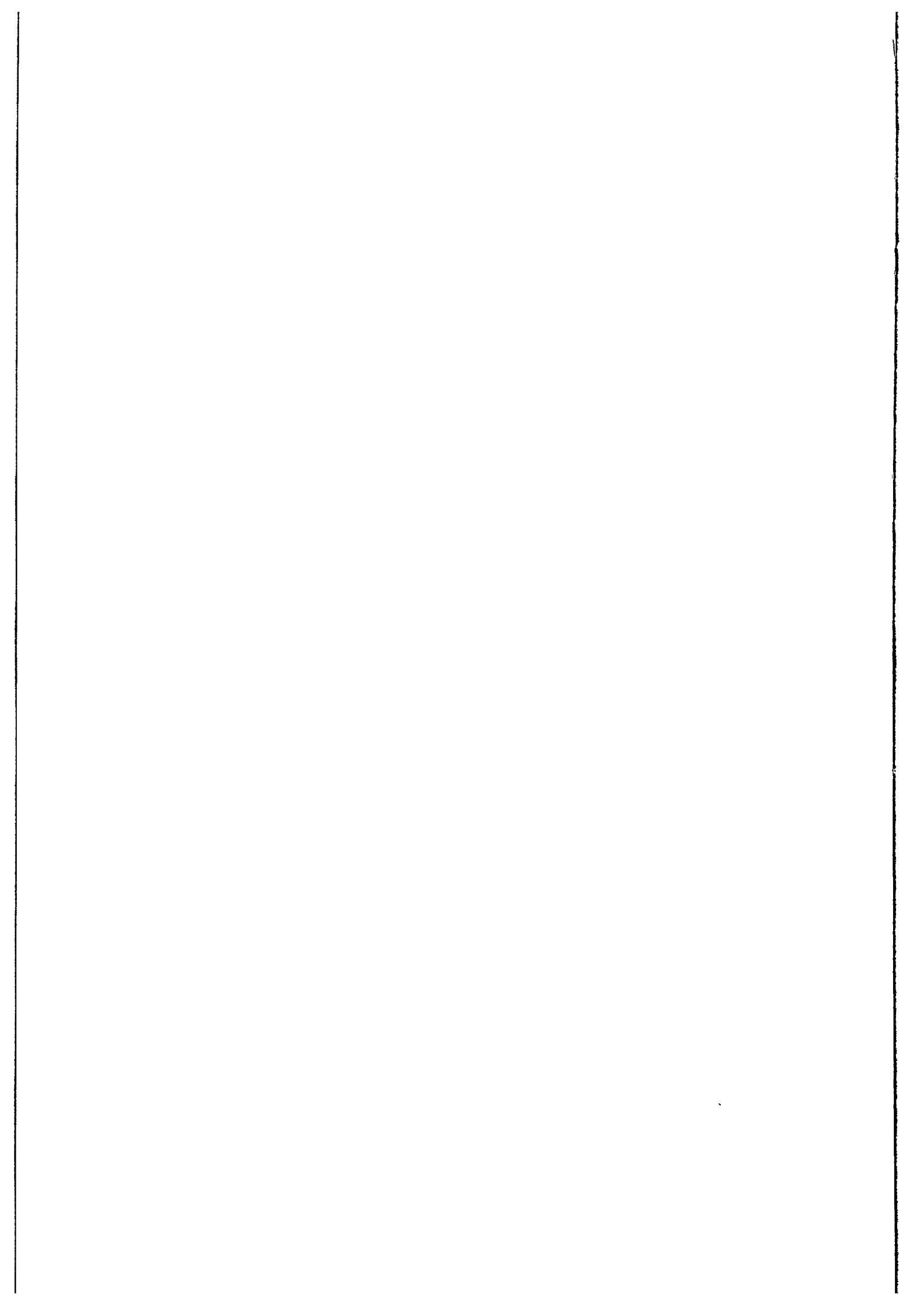

5. S-2, nordre del av kulturlag. Retning: Ø

6. S-3, midtre del av kulturlag. Retning: Ø

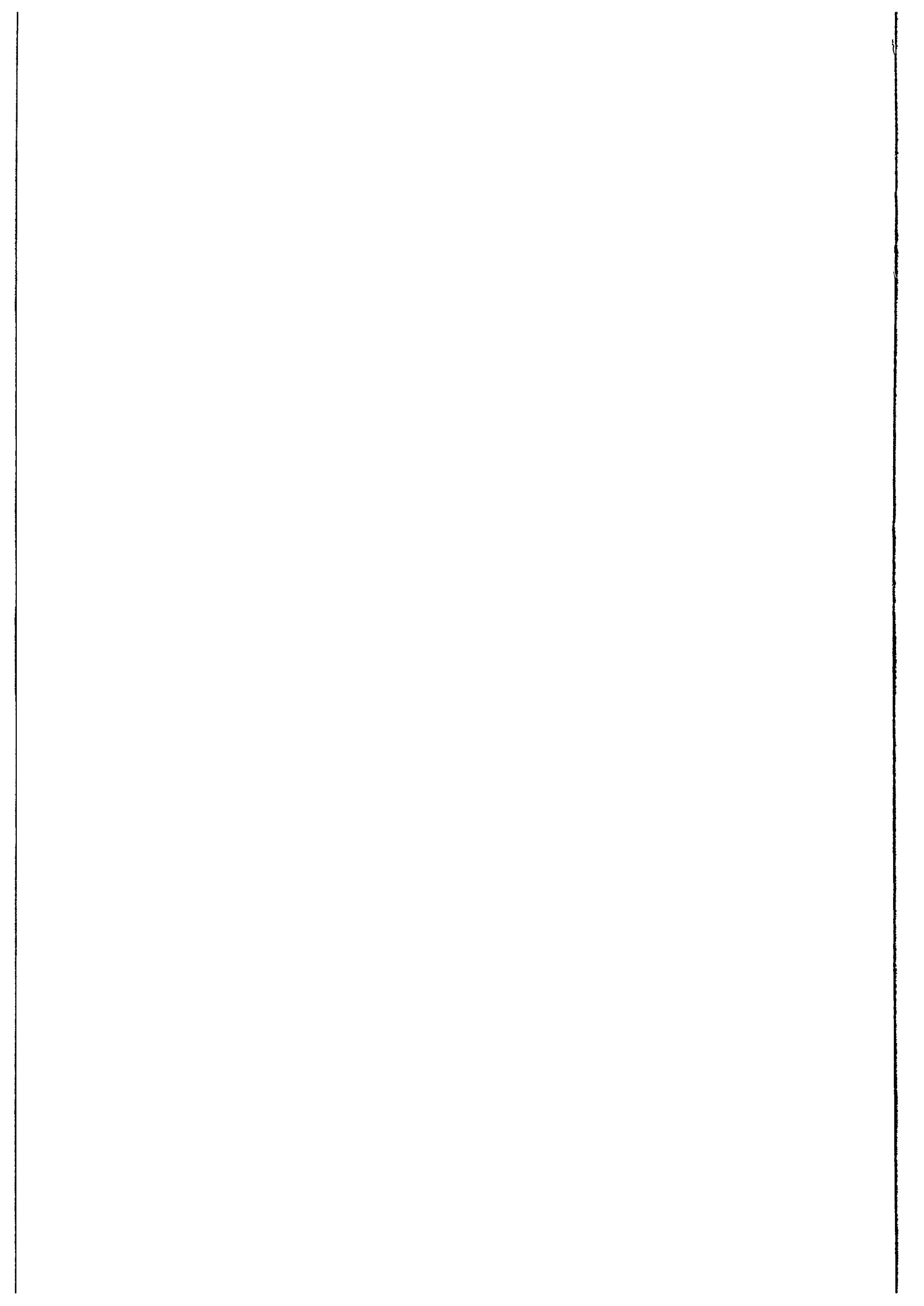

7. S-2 og S-3. Rest av kulturlag, profil. Retning: V

8. S-5. Kullholdig nedgravning med varmepåvirket stein. Retning: NNV

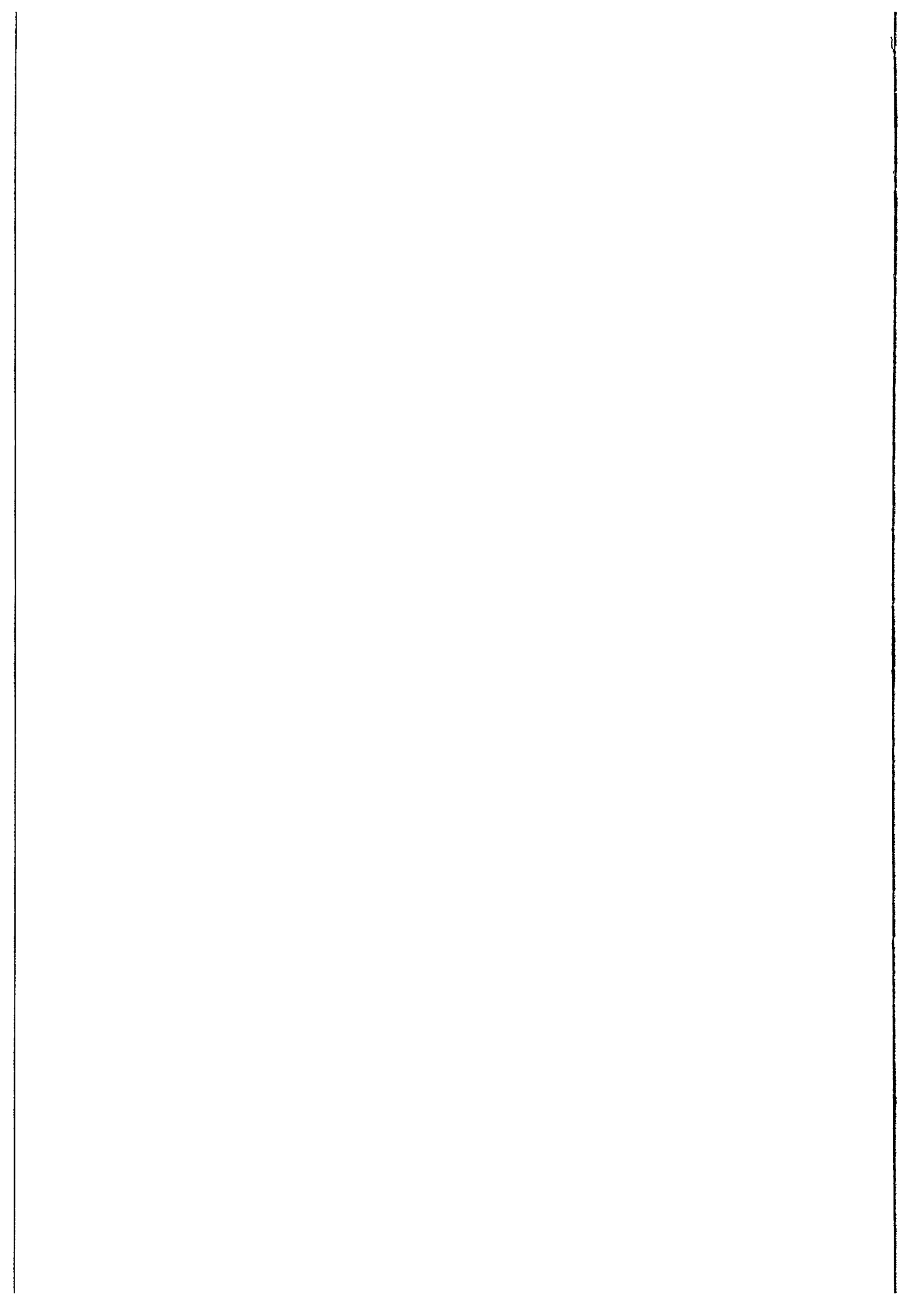

9. S-5. Kullholdig nedgravning med varmpåvirket stein. Profil. Retning: NV

10. S-6. Kullholdig nedgravning med varmpåvirket stein. Plan. Retning: N

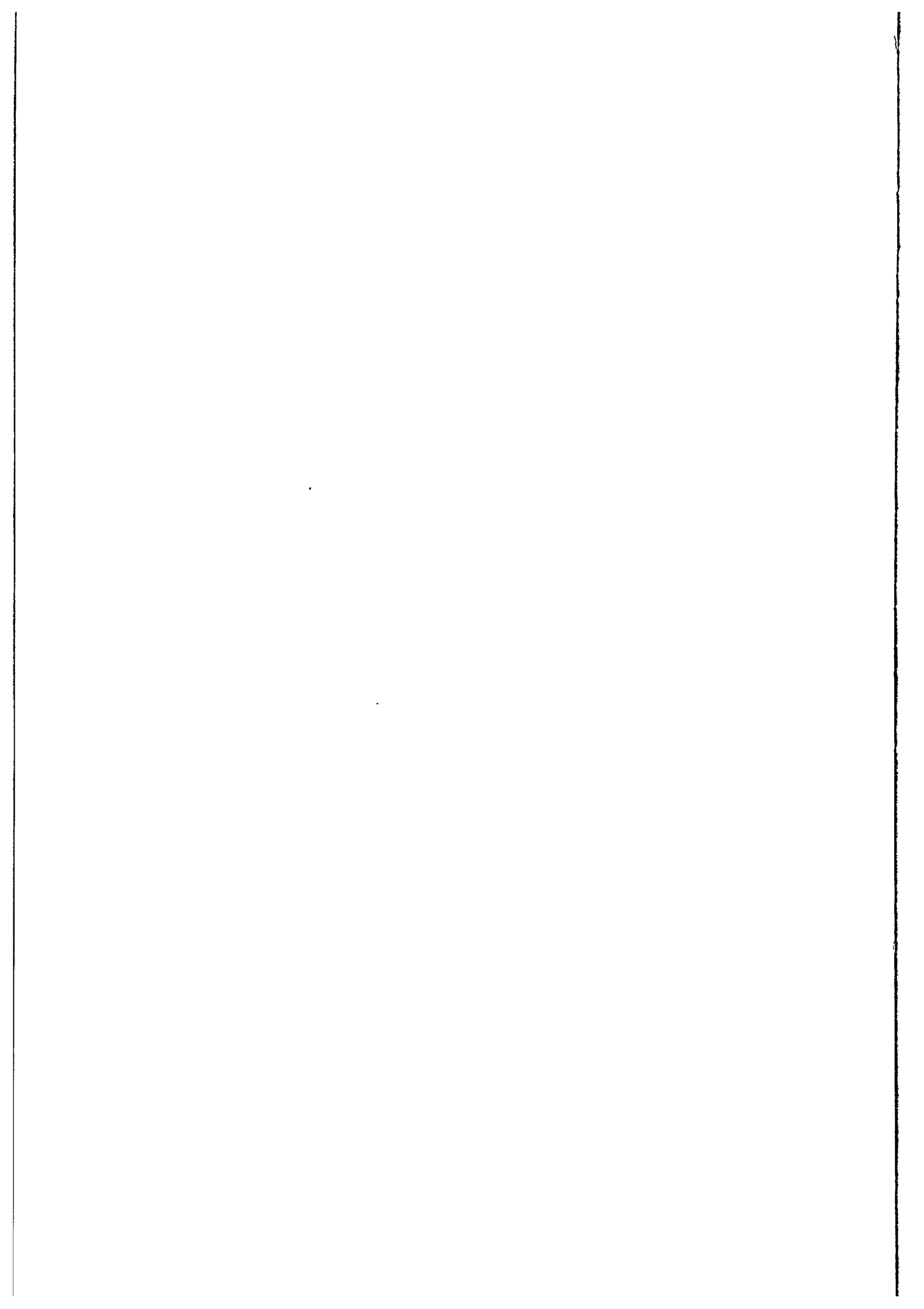

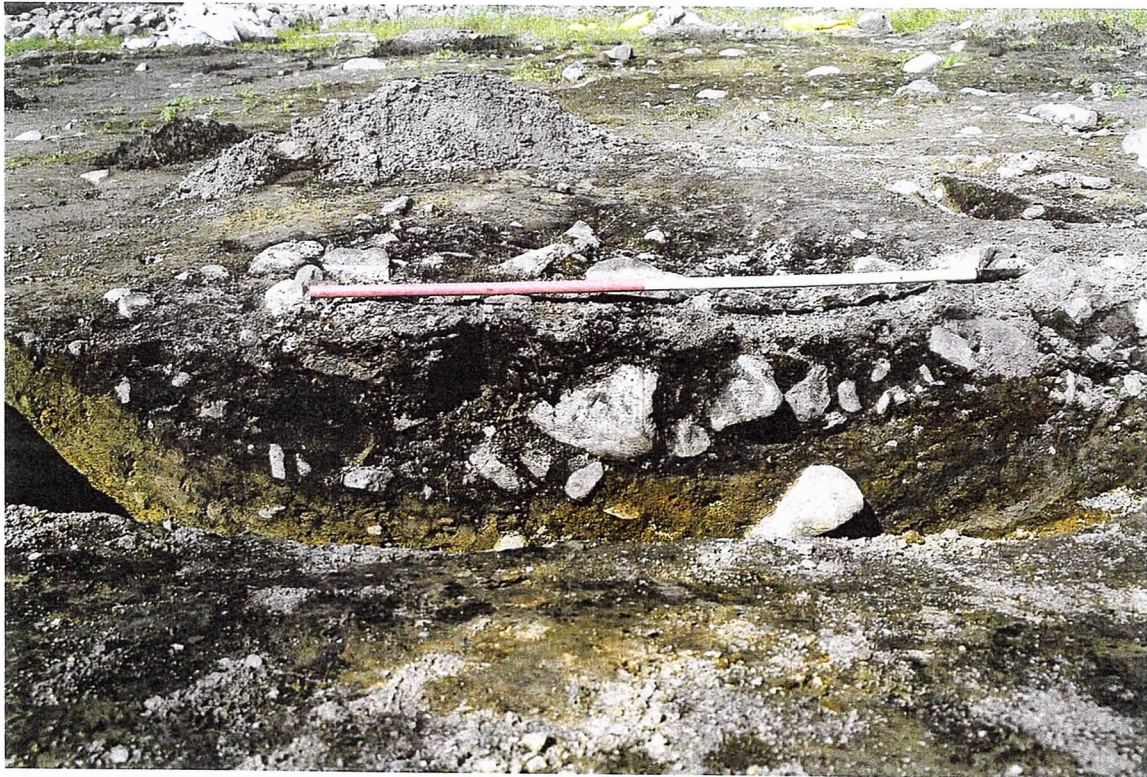
11. S-6. Kullholdig nedgravning med varmepåvirket stein. Profil. Retning: NV

12. S-7. Kullholdig nedgravning med varmepåvirket stein. Plan. Retning: NNV

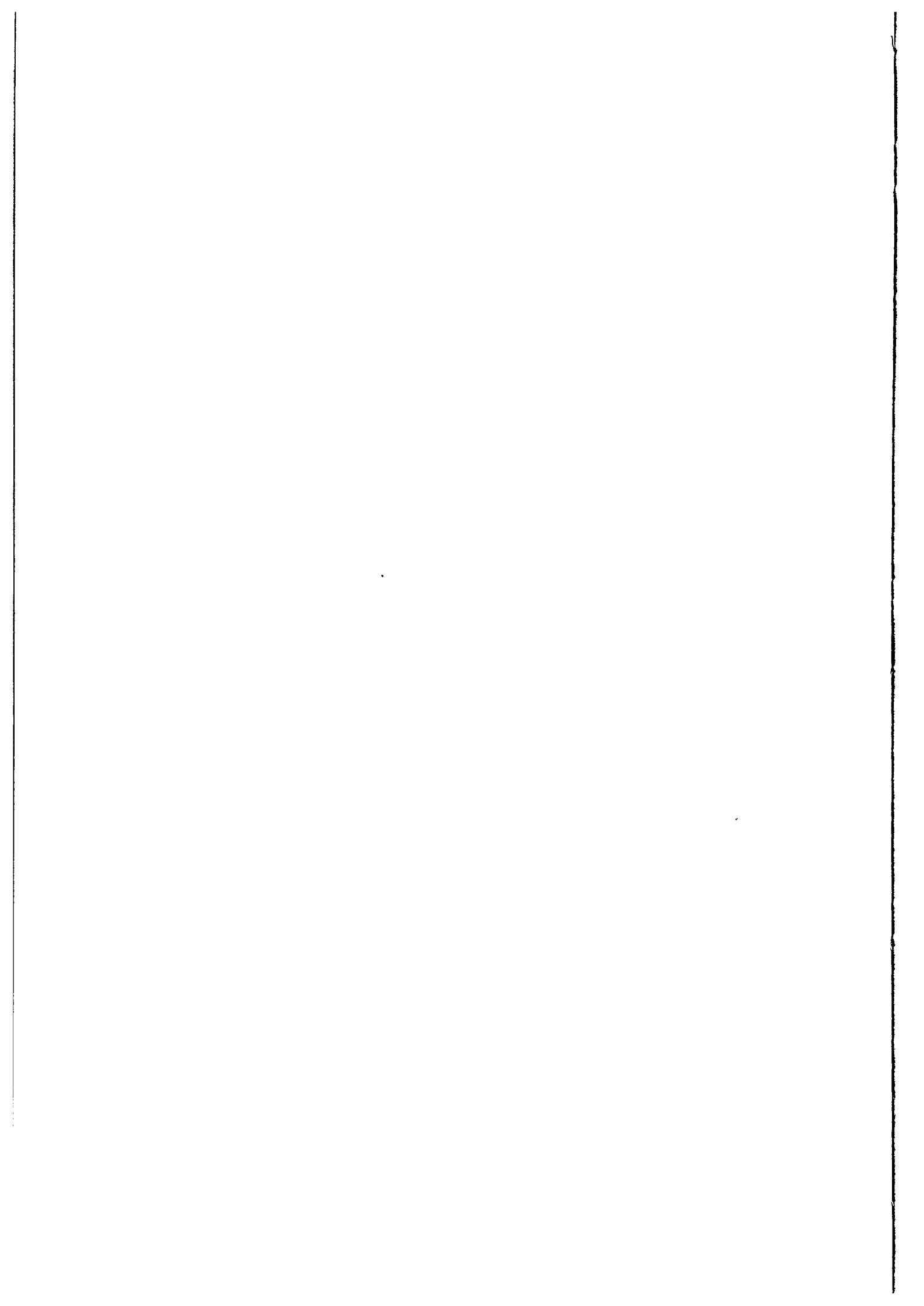

13. S-7. Kullholdig nedgravning med varmpåvirket stein. Profil. Retning: N

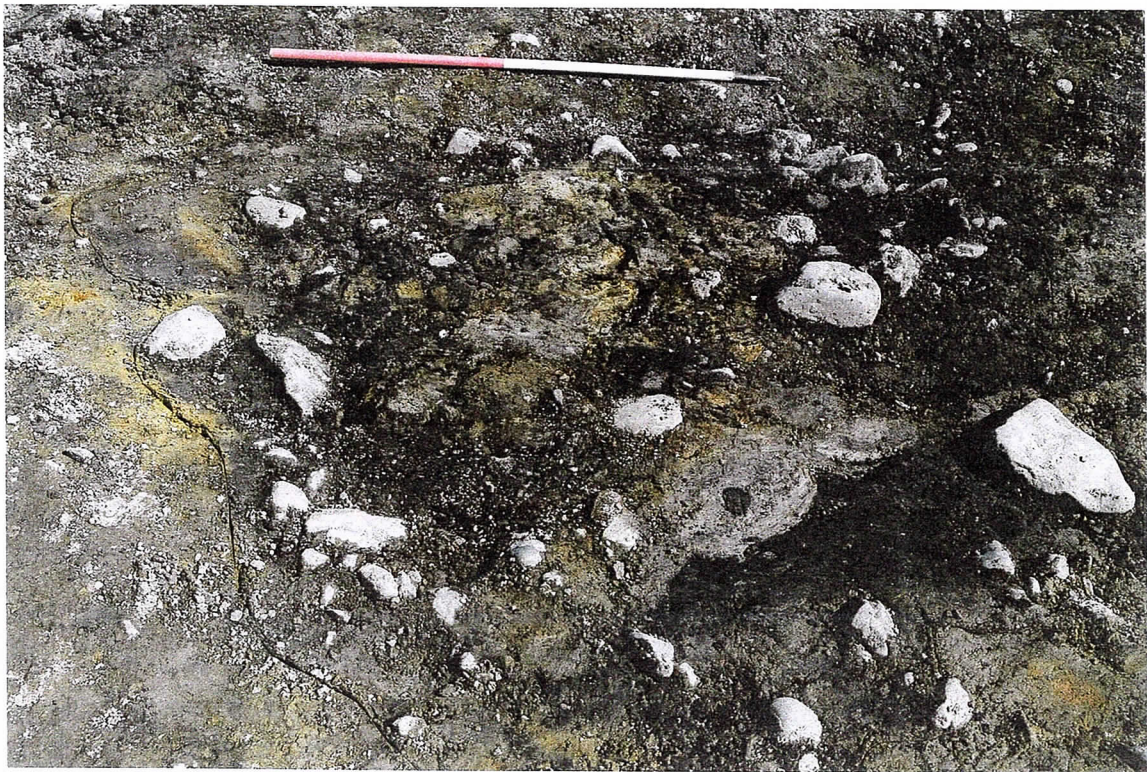

14. S-8 og 9. Rest av kulturlag. Plan. Retning: Ø

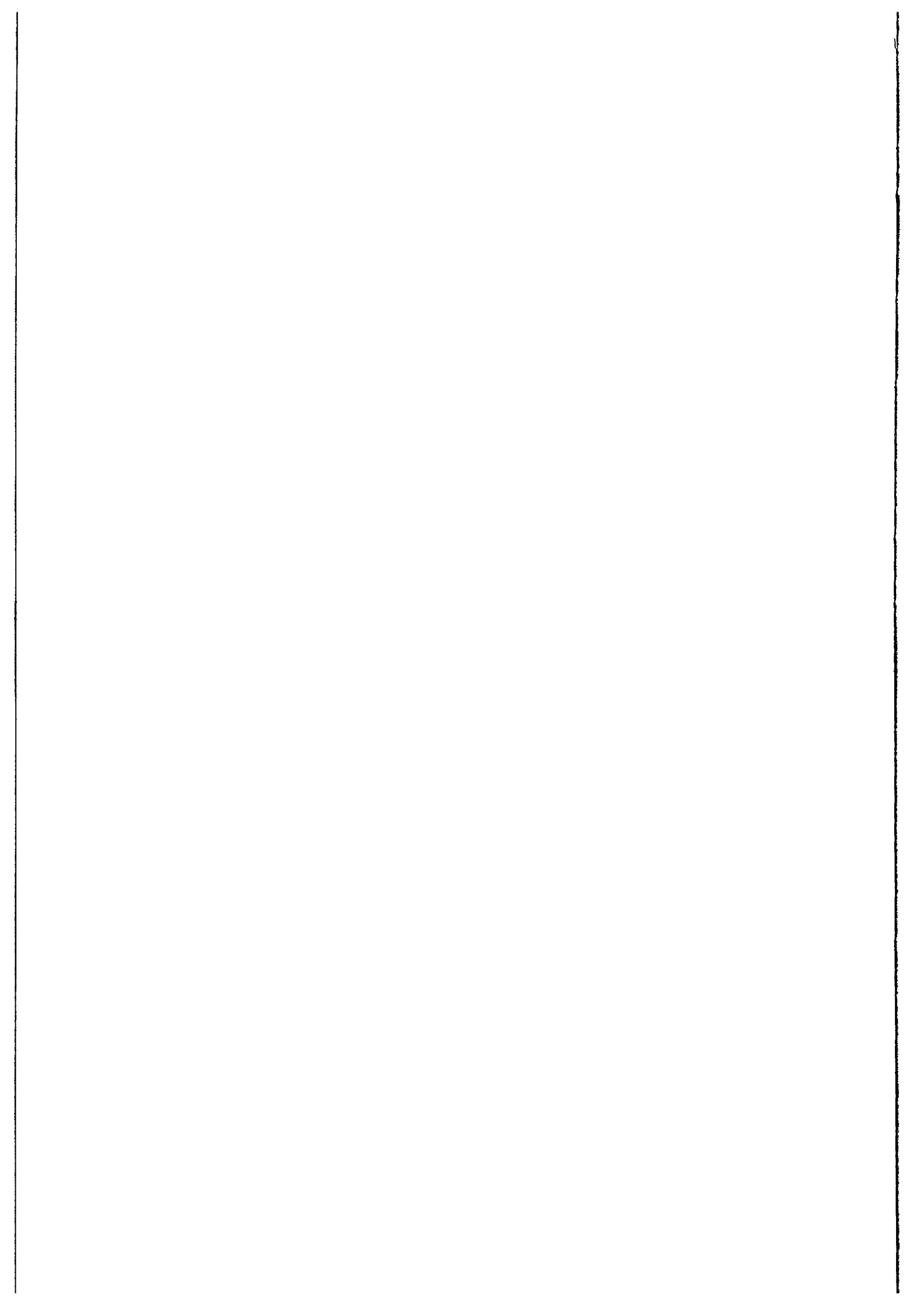

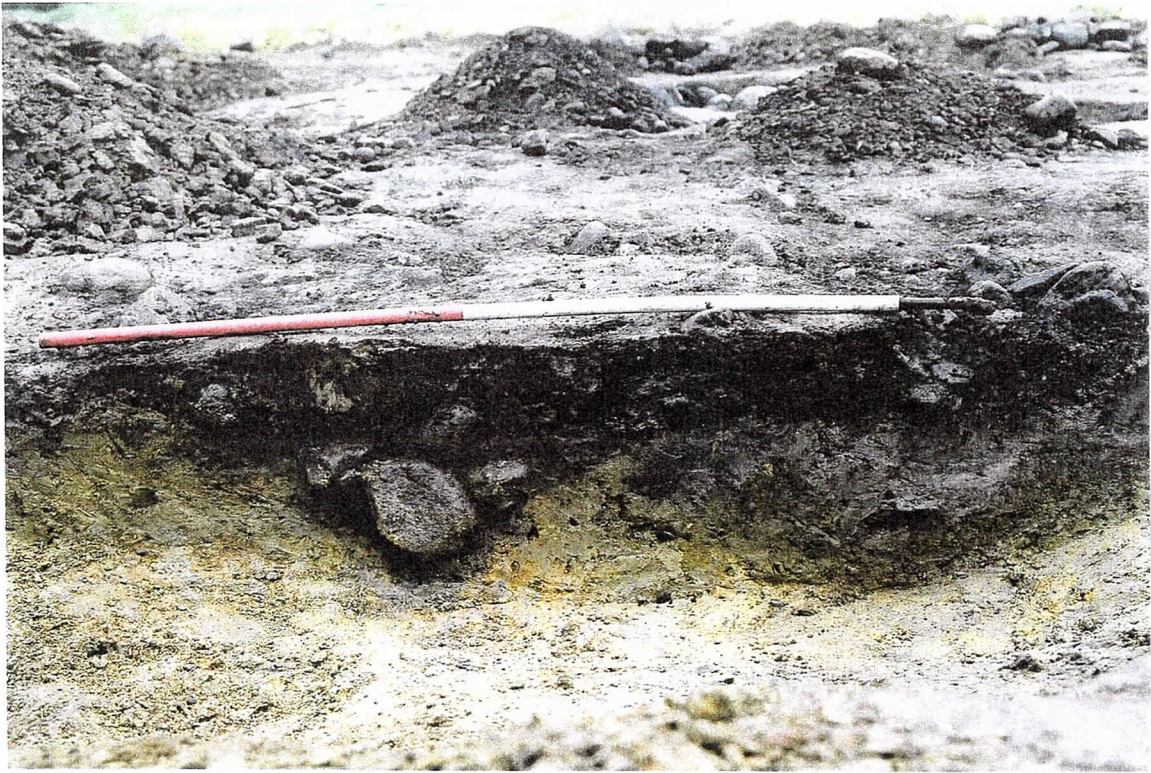

15. S-8 og 9. Rest av kulturlag. Profil. Retning: NV

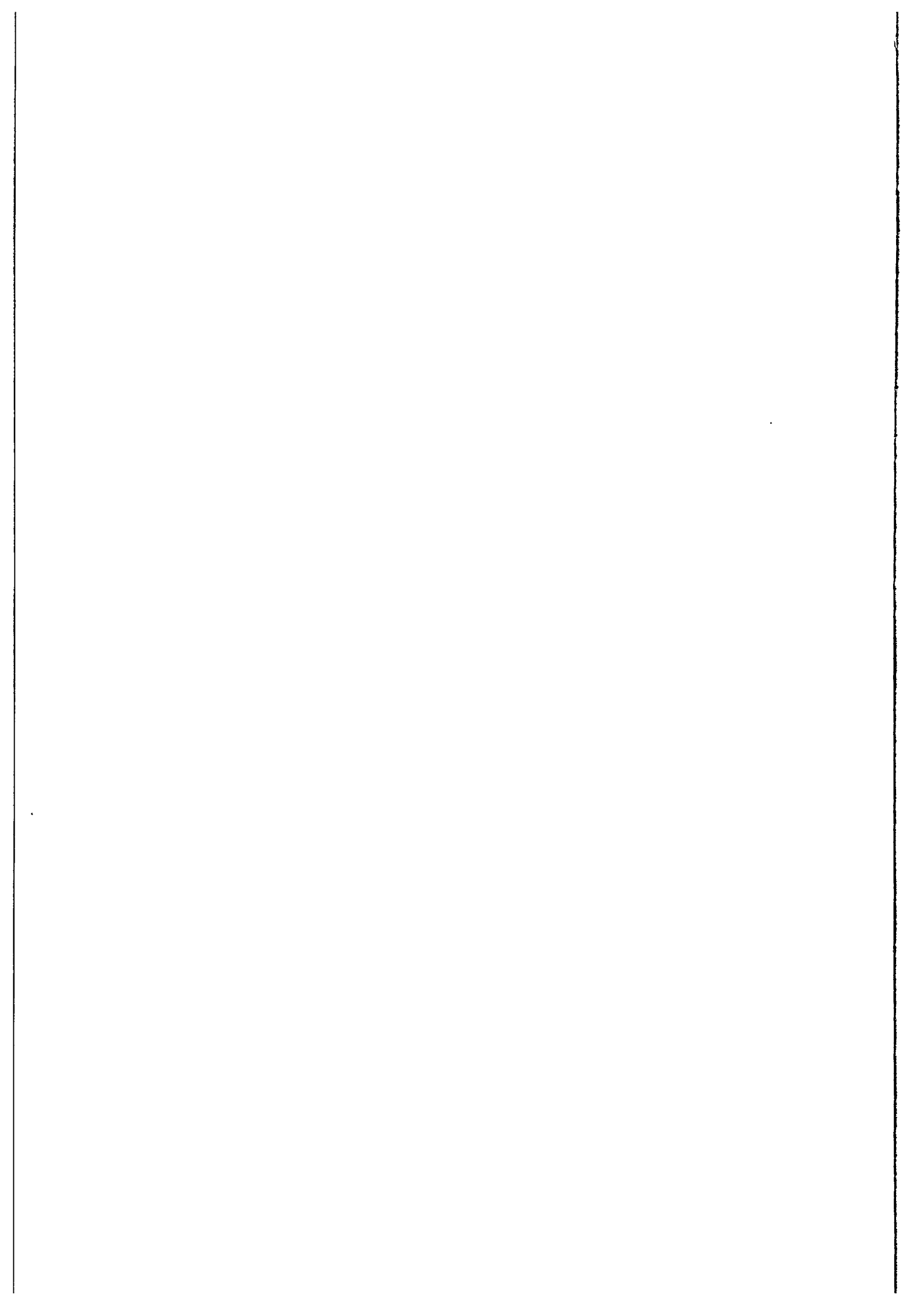

16. S-11. Rest av kulturlag. Plan/profil. Retning: Ø

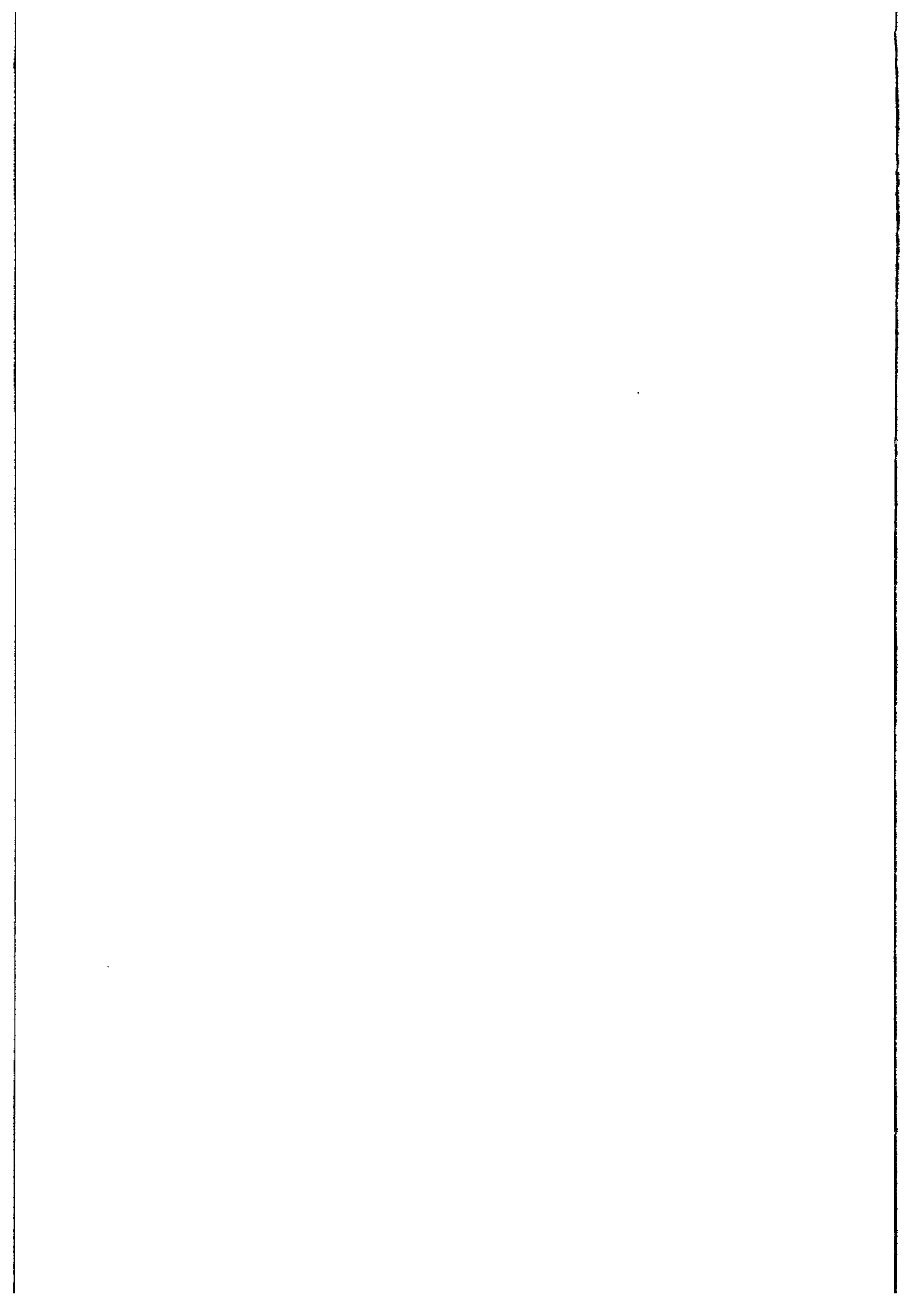
17. S-11. Rest av kulturlag. Profil. Retning: NNØ

Vedlegg G.

AVISARTIKLER

Gaupen-utgraving i gang

I går startet arkeologer utgraving av kulturminnene som i mars ble funnet på den nye lagertomma til Gaupen-henger. Arbeidet skal pågå i ei uke - men kan bli forlenget dersom nye funn blir gjort.

Ole Ludvig Rosenborg

Reidar Frydenlund og de ansatte ved Gaupen-henger har vært gjennom et byråkratisk mareritt, etter at det i mars ble funnet 12 kokegropser og 10 stolpehull på den nye lagertomma til Gaupen-henger. I tillegg har arbeidet med lagerhallene blitt utsatt og bedriften er påført store utgifter.

– Nå håper jeg bare at arkeologene gjør seg ferdig i løpet av denne uka, slik at vi kan fullføre arbeidet med de to lagerhallene, sier Reidar Frydenlund.

– Frykter du at arkeologene kommer over nye funn?

– Nei, jeg gjør egentlig ikke det, svarer Frydenlund.

Liten tro på nye funn

Heller ikke arkeologene har veldig stor tro på at nye funn vil bli gjort

– Men det er jo mulig. I så fall er det mest nærliggende å tro at det er et hus som vil dukke opp av jorden, forklarer Ingrid Økland og Ole Christian Lønås.

Arkeologene legger til at et

I går startet utgravingen av kulturminnene som i mars ble funnet på den nye lagertomma til Gaupen-henger. Arbeidet skal etter planen pågå i ei uke. Her ser vi Reidar Frydenlund (daglig leder) sammen med arkeologene Ingrid Økland og Ole Christian Lønås. (Foto: Ole Ludvig Rosenborg).

slikt funn vil forlenge utgravingen med minst ei uke. Nye funn vil også si at Frydenlund må betale mer enn de 200.000 kronene utgravingen koster. For den første utgravingen, etter at kulturminnene ble påvist, måtte han

punge ut med 150.000 kroner.

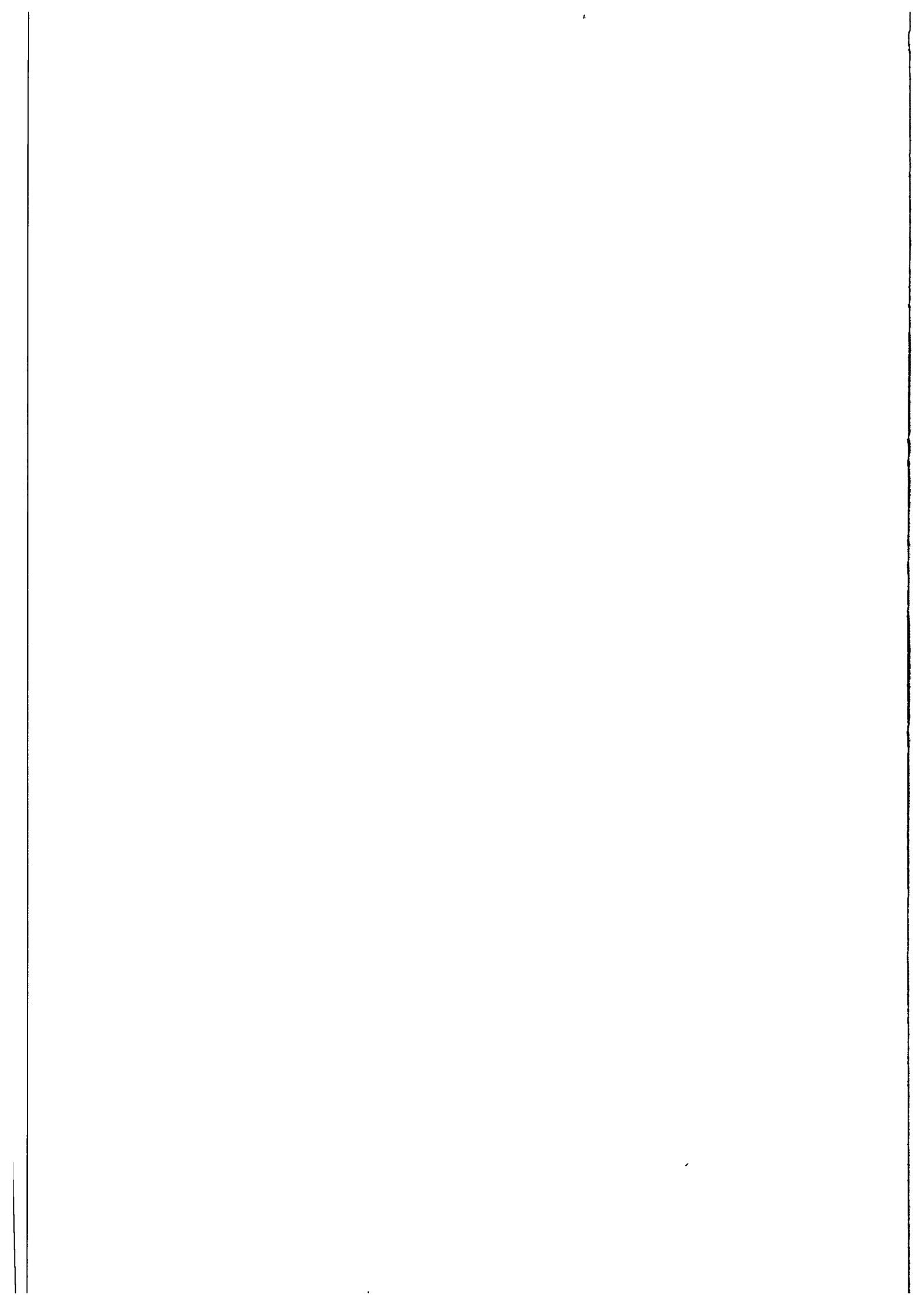
Oppgitt leder

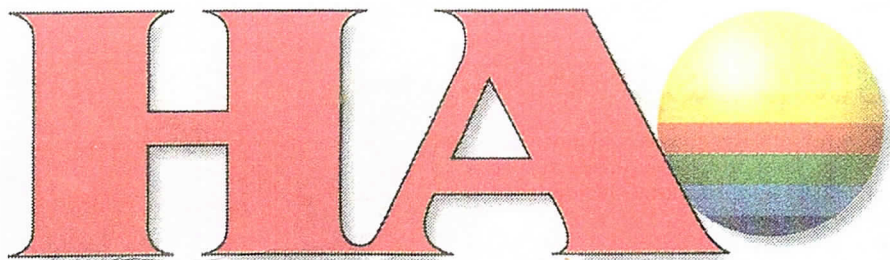
Til tross for at kulturminner ble påvist på lagertomma i mars, fikk Reidar Frydenlund klarsignal til å oppføre en av to planlagte

lagerhaller, fordi den delvis ville ligge utenom sonen med kulturminnene. Hallen ble bygget, men kunne ikke fullføres før oldtidsminnene ble undersøkt. Det er dette arbeidet som nå pågår.

20 mars søkte Frydenlund om

å få sette opp hall nummer to. Riksantikvaren og Oldsaks-samlingen brukte hele tre måneder på å behandle søknaden.

www.hamar-arbeiderblad.no

TIRSDAG

22.

JULI 2003

NR. 165

79. ÅRGANG

15 KRONER

Graver i fortida - for framtida

Endelig er arkeologene på plass hos Gaupen-Henger.

HA: ANITA VESTLI

Tlf. 62 35 14 23

GAUPEN: Ole Christian Lønaas og Ingrid Økland fra Oldsaksamlingen begynte i går jobben med å registrere de forhistoriske minnene som ble oppdaget i vinter.

– Det er snakk om kokegroper og stolpefester. Slett ikke noe sensasjonelt funn, men det er likevel viktig å få dokumentert og datert disse. Sannsynligvis stammer de fra Jernalderen, forteller arkeolog Lønaas.

Kokegropene og stolpefestene er dermed mellom rundt 2.000 år gamle.

Funnet av de forhistoriske minnene har skapt problemer for Gaupen-Henger AS da arbeidet med å sette opp to nye lagerhaller er blitt kraftig forsinket. Men nå er i alle fall arkeologene i gang.

– Vi kommer til å gjøre oss ferdige i løpet av denne uka. Eneste un-

FORHISTORISKE MINNER: Arkeologene Ole Christian Lønaas og Ingrid Økland fra Oldsaksamlingen startet i går jobben med å registrere kokekarene og stolpehullene ved Gaupen-Henger AS. Her ved et stolpehull.

FOTO: ANITA VESTLI

tak er hvis vi finner rester etter hus. Da vil vi trenge et par dager i neste uke også, sier Lønaas.

Ved Gaupen-Henger AS er det nå feriestengt. Men sannsynligheten er altså stor for at arkeologene vil væ-

re ferdig når de ansatte kommer tilbake på jobb mandag. Da mangler de klarsignal fra Riksantikvaren før de kan fortsette oppsettingen av lagerhallene.

avestli@hamar-arbeiderblad.no

**Vedlegg H. NATURVITENSKAPELIGE ANALYSE-
RAPPORTER OG ¹⁴C-DIAGRAMMER**

Høeg - Pollen, 876 842 262,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Larvik, 17/1-04.

Til Ole Christian Lønaas.

Analvse av 5 kullprøver fra Kroksrud vestre, 153/11/21, Ringsaker komm., Hedmark, Prosjektkode 420593, Tiltakskode 759028.

Kullprøve 1, Kokegrop S-5.

Det ble bestemt 20 biter. Av disse var 1 Betula (bjerk), 1 Salix/Populus (selje, vier/osp) og 18 Pinus (furu).

Kullprøve 2, Kokegrop S-5.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 2 Salix/Populus (selje, vier/osp) og 38 Pinus (furu).

Kullprøve 3, Kokegrop S-6.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 3 Betula (bjerk), 10 Picea (gran) og 27 Pinus (furu).

Kullprøve 4, Kokegrop S-7.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 33 Betula (bjerk) og 7 Pinus (furu).

Kullprøve 5, Kokegrop S-9.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 1 Betula (bjerk), 35 Picea (gran) og 4 Pinus (furu).

Helge Irgens Høeg,

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Lønaas, Ole Christian
UKM Oldsaksamlingen
Postboks 6762 St. Olavs plass

DF-3648

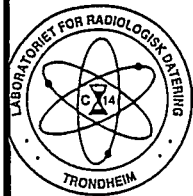
Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	$\delta^{13}\text{C}$ ‰
T-16939	Prøve nr. 1, grop S-5 Kroksrud vestre Ringsaker, Hedmark	Trekull Bjørk, furu vier/osp selje	1.0 g	880 ± 95	AD1030-1270	-26.1*
T-16940	Prøve nr. 3, grop S-6 Kroksrud vestre Ringsaker, Hedmark	Trekull Bjørk, gran furu	1.8 g	205 ± 60	Y.enn AD1655	-26.1*

Dato: 09 JUL 2004

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Fred H. Skogseth

Steinar Gulliksen

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Lønaas, Ole Christian
UKM Oldsaksamlingen
Postboks 6762 St. Olavs plass

DF-3648

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
TUa-4547	Prøve nr. 2, grop S-5 Kroksrud vestre Ringsaker, Hedmark	Trekull Furu		215 ± 35	Y.enn AD1655	-26.1*
TUa-4548	Prøve nr. 4, grop S-7 Kroksrud vestre Ringsaker, Hedmark	Trekull Bjørk		310 ± 45	AD1515-1650	-26.1*

Dato: 09 JUL 2004

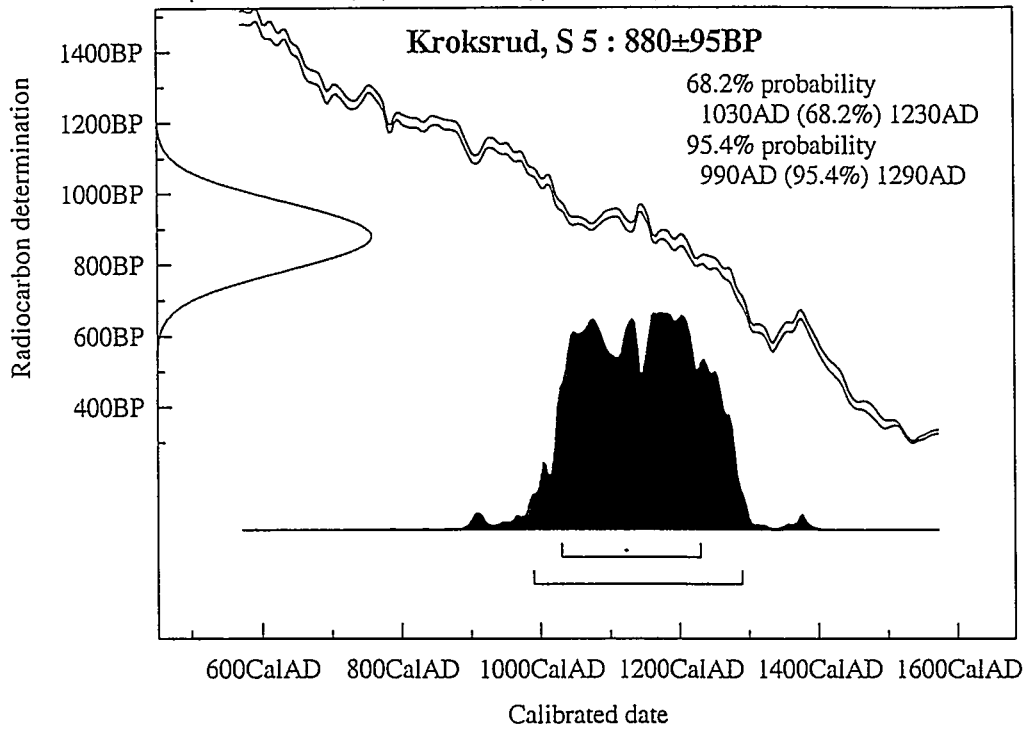
Laboratoriet for Radiologisk Datering

Pål Johan Svanem
Pål Johan Svanem

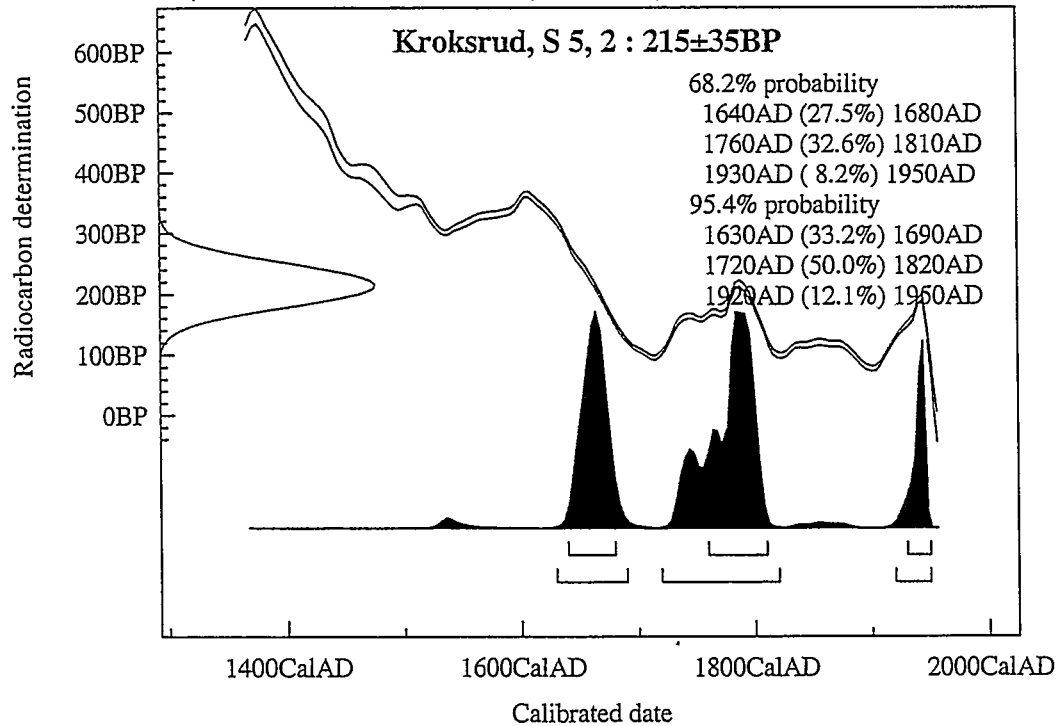
Steinar Gulliksen
Steinar Gulliksen

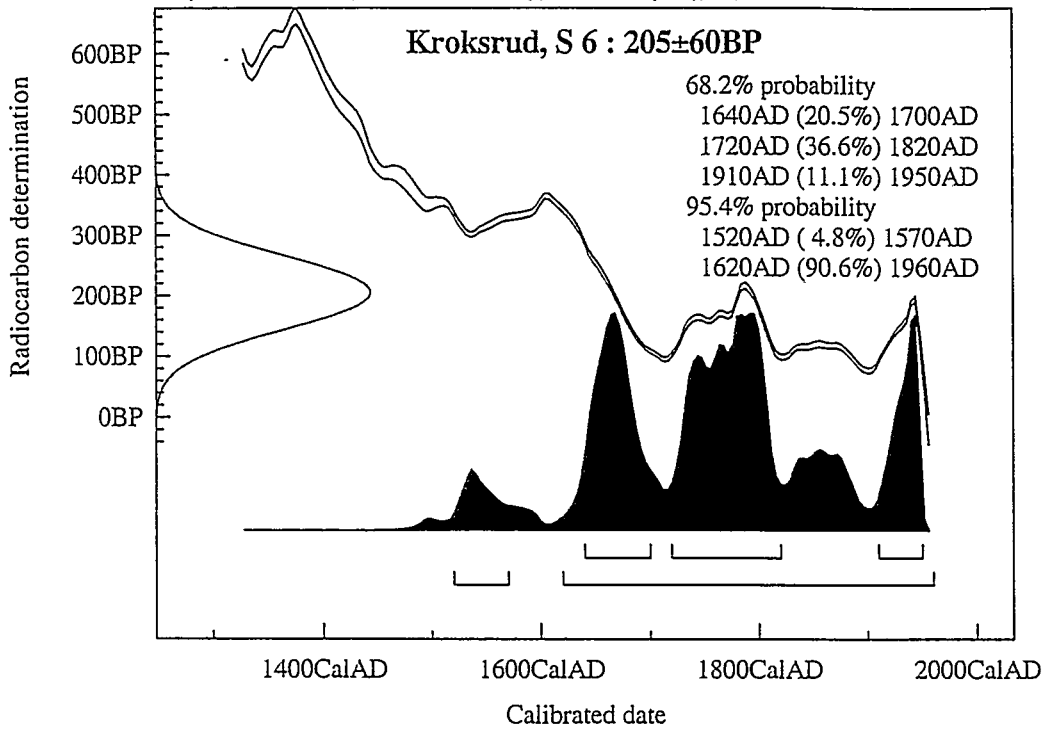
Atmospheric data from Stuiver et al. (1998); OxCal v3.8 Bronk Ramsey (2002); cub r:4 sd:12 prob usp[chron]

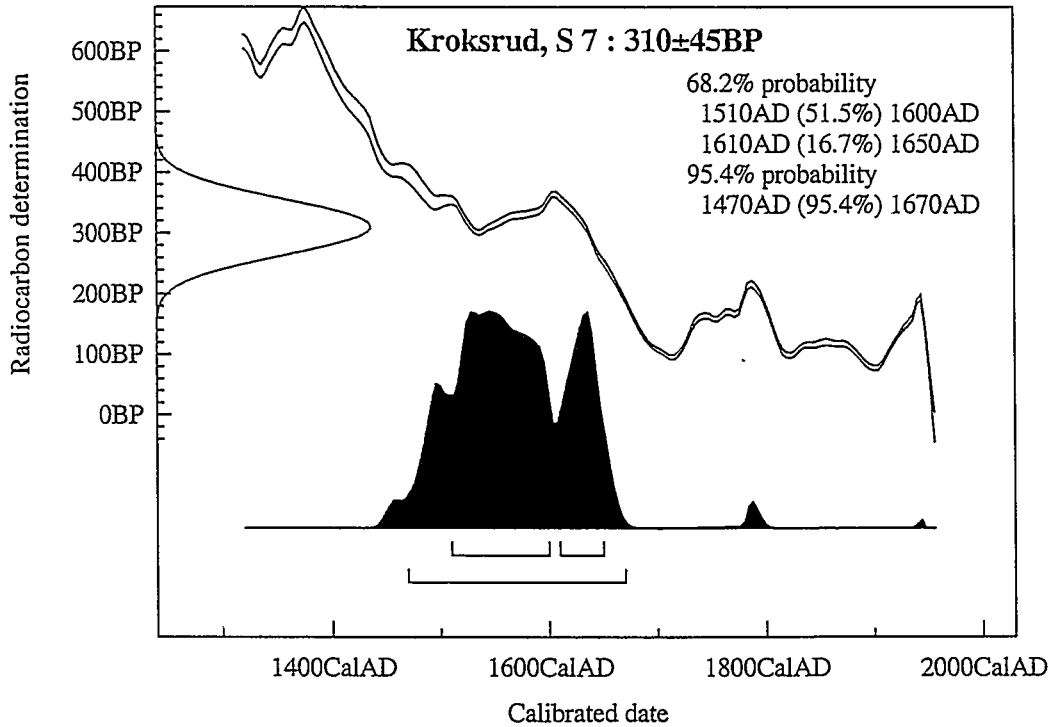
Atmospheric data from Stuiver et al. (1998); OxCal v3.8 Bronk Ramsey (2002); cub r:4 sd:12 prob usp[chron]

Atmospheric data from Stuiver et al. (1998); OxCal v3.8 Bronk Ramsey (2002); cub r:4 sd:12 prob usp[chron]

Atmospheric data from Stuiver et al. (1998); OxCal v3.8 Bronk Ramsey (2002); cub r:4 sd:12 prob usp[chron]

Vedlegg I.

TILVEKSTTEKST

C53536

Boplassfunn / Dyrkningsspor fra Middelalder fra SOLHEIM av KROKSRUD VESTRE (153 /4) RINGSAKER K. HEDMARK

1) Prøve, kull

I alt 20 kullbiter ble vedartsbestemt; bjørk (1), selje, vier/osp (1) og furu (18). Prøven er radiologisk datert ved Raddat i Trondheim til 880 +/- 95, AD1030-1270 (T-16939). Hele prøven ble forbrukt ved datering.

Vekt: 1,5 g

Datering: AD1030-1270

Strukturnr: S5. Prøven er tatt fra vestre halvdel av nedgravningen. Nedgravningen har oval hovedform, den måler 180 x 260 cm. og er 35 cm. dyp. Strukturen avtegner seg tydelig mot undergrunnen. Massen utgjør kullholdig silt med enkelte kullbiter og varmepåvirkede stein med diameter opp til 20 cm. Strukturen er ikke nærmere funksjonsbestemt, men det dreier seg ikke om den "ordinære kokegroper" fra jernalder med distinkt kullag.

Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning. Bakgrunn for utgravningen er oppføring av to større lagerbygg i tidligere dyrket mark. I øst er området avgrenset av en bekk, i nord og vest av skog, mens bedriften Gaupen Henger ligger like sør. Hedmark fylkeskommune registrerte området i mars 2003 ved maskinell fflateavdekking. Det ble i alt påvist 12 kokegroper, 13 stolpehull, 2 kullflekker/ildsteder og 1 struktur med brent sand innenfor tiltaksområdet. Kulturminnene ble undersøkt i perioden 21. - 25. juli 2003. Det ble ikke påvist ytterligere kulturminner enn de registrerte. En rekke av strukturene ble avskrevet, deriblant samtlige "stolpehull". Flere kullholdige områder med varmepåvirket stein ble tolket som rester av kulturlag. Disse er ikke C14-datert. Det ble også undersøkt tre kullholdige nedgravninger med varmepåvirket stein. I alt fire C14-dateringer strekker seg her fra AD1030-1270 til yngre enn AD1655. Nedgravningene er ikke nærmere funksjonsbestemt. Dateringene utelukker at det dreier seg om ordinære kokegroper fra jernalder, og de mangler også det tydelige kullaget som er med å definere den "typiske" kokegroper. Dateringene viser til aktivitet i området gjennom et lengre tidsrom, fra tidlig middelalder til etterreformatorisk tid. Det er uvisst om nedgravningene og kulturlagene kan knyttes til en middelaldersk og/eller etterreformatorisk gårdsbosetting i umiddelbar nærhet. Nærliggende gårder med navn som Rønningen [rydning], Nysvea [ny avsviing?] og Kroksrud [rydning] kan vise til rydninger i "nyere" tid og indikere at kontinuerlig bosetting her ikke kan trekkes like langt tilbake i tid som for de nærliggende gårdene med endelsene -by -stad og -heim. De undersøkte kulturminnene kan være et resultat av åkerrydding i middelalderen og senere. Områdene med kull utgjør rester etter omrotete kulturlag med varmepåvirket stein. Den varmepåvirkede steinen kan muligens vise til aktiviteter knyttet til "våtkoking" med bryggstein, i motsetning til "tørrkoking" hvor man benyttet ordinære kokegroper. I alt ble det tatt inn fire kullprøver som alle ble radiologisk datert. Restmaterialet fra tre av prøvene er kassert da de ble datert til yngre enn AD1655. Av den grunn er kun én kullprøve katalogisert. Hele prøven ble forbrukt ved datering.

Orienteringsoppgave: Funnstedet ligger i den nordlige ytterkanten av fabrikkområdet til Gaupenhenger AS, på en flate med tidligere dyrket mark hvor det i 2003 ble oppført to større lagerhaller.

Kartreferanse/-KOORDINATER: M711/N50, *Projeksjon:* EU89-UTM; Sone 32 N: 6745832
Ø: 594510

Funnet av: Ole Christian Lønaas, 2003